

ДЪРЖАВНА АГЕНЦИЯ “АРХИВИ”
ВОЕННОИСТОРИЧЕСКА КОМИСИЯ
НАРОДНО ЧИТАЛИЩЕ “ЗОРА-КЮСТЕНДИЛ 2003”

БОЙНИЯТ ПЪТ НА ВОЙВОДАТА ТАНЕ НИКОЛОВ
ОПЕРАЦИЯ ЗА ПРОЧИСТВАНЕТО НА РАЙОНА НА ПОМОРАВИЕТО
ОТ РАЗБОЙНИЦИ И ЧЕТНИЦИ ПРЕЗ 1917 Г.

2017

Съставители
г-р Калин Крумов
Иван Сапунджиев

Народно читалище “Зора-Кюстендил 2003”

2017 © Държавна агенция “Архиви” и Военноисторическа комисия
ВСИЧКИ ПРАВА ЗАПАЗЕНИ

СЛУЖЕБЕН БЮЛЕТИН - НЕ Е ЗА ПРОДАЖБА

Материалите в бюлетина може да се ползват без разрешение,
като се посочи мястото им на съхранение и исковите данни -
Държавна агенция Архиви - София, ф.735 к
Република България, Европейски съюз

www.archives.government.bg/

Военноисторическа библиотека
Военна академия “Г.С.Раковски”
бул.Евлоги и Христо Георгиеви № 82
София-1504
Снежана Рагоева
tel. 02-922-6658

полк. доц. г-р Станчо Станчев
tel: +359-885-832402
e-mail: st_stanchev@mail.bg

Иван Сапунджиев
ПК-213
2500 Кюстендил
tel: +359-888-505094
e-mail: ivansapunjiev@yahoo.com
skype: [ivan.sapunjiev](https://www.skype.com/en/contacts/ivan.sapunjiev)

В памет на ВОЙВОДАТА

Тане Николов
1873 – 1947

През тази година се навършват 70 години от кончината на един от най-отдадените радетели на Националния идеал за единението на българския народ в една държава - Войводата Тане Николов.

Човек на честта! Непримирум към неправдите! Защитник на истината!

Като свръхсрочно служещ старши подофицер в 10-ти пехотен Родопски полк и като войвода на чети в Македония и Одринска Тракия, той достига до практически умения за стратегията и тактиката, които и сега са гръбнака на теорията и практиката за организиране и потушаване на бунтове.

В настоящия бюлетин и приложения диск сме събрали едни от най-интересните документи описващи бойният път при потушаване на бунтовете през 1917 г. в района на Поморавието. Приложили сме и документи на военното контраразубнаване, които показват добрата работа на терен и постигане на целите възложени от командването.

Голяма част от документите са известни, но не са показвани и тълкувани в пълния обем на съдържащата се в тях информация, както и в контекста на причините и времето на тяхното съставяне.

През изминалите 100 години националните и идеологически пропаганди са натрупали дебел пласт от лъжи и дезинформация за действителните исторически събития случили се в този район. Такъв е живота!

Но както е казано: - истината винаги излиза наяве! Тогава се подлагат на преоценка доктрините, “научните изследвания” и твърденията на гържавници, политици, революционери, историци и писатели!

Държавна агенция “Архиви”, Военноисторическата комисия и Читалище “Зора-Кюстендил 2003” работят активно, съгласно стандартите на Европейския съюз и НАТО, за популяризиране на натрупаното познание и опит с надеждата, че новите поколения ще се поучат от грешките на предишните, ще преодолеят пораженията на “технологията на омразата” и ще се справят с предизвикателствата на днешния ген.

Информация за Войводата Тане Николов и потушаването на бунта в района на Поморавието през 1917 г. има в:

Национална библиотека “Кирил и Методий” - БИА, ф.641, а.е. 81

Централен гържавен архив ф. 735 к Тане Николов

Централен военноисторически архив:

ф.1626 Нишки гарнизон 1915-1944

ф.1725 Околийско комендантство Куршумли 1915-1918

ф.1730 Околийско комендантство Лебане

ф.1731 Околийско комендантство Лесковец

ф.1732 Продоволствен транспорт при Моравска военно инсп. обл.

ф.1735 Околийско комендантство Ниш

ф.1742 Околийско комендантство Прокупле

ф.1892а Цензурна комисия Прокупле

ф.1994 Прокупленско военно окръжие 1916-1918

ф.1905 Моравско-Македонска ликвидационно-реквизиционна комисия
и мн. гр.

Сведение
до
Г– на Началника на Моравската Област в гр. Нишъ
от
Войводата Тане Николовъ
(17 VIII – 6 X 1917 год)

О Т Ч Е Т

=====

За Деятелността на войводата ТАНЕ НИКОЛОВ за времето отъ 17-и Августъ до 6-и Октомврии 1917 год.

1. На 15.VIII свормирахъ четата въ гр.Нишъ.
2. На 16 и 17.VIII снабдихъ четата съ облекло снаряжение и оръжие. Вечертъта на 17.VIII. Началникъ Щаба на Моравската Военно Инспекционна Область, Господинъ Полковникъ Дървинговъ гържа на събралите се по негова заповедъ войводи насърчителна речъ; сърдечно пожела успехъ на всички и на края подчертта, че той остава съ пълно убеждение какво, войводите въ точностъ ще оправдаятъ призиванието си. Въ същия моментъ бидохъ назначенъ за Началникъ на партизанска рота.
3. На 18-VIII къмъ 8 часа следъ пладне пристигнахъ съ ротата си на определеното ми местоназначение – гр. Прокупле.
4. На 19-VIII – представихъ четата си предъ Командира на 11 Опълченски полк.
5. На 20 и 21 Августъ попълнихъ четата си съ войници отъ 11 Опълченски полкъ /2-ра Дружина/, на които заменихъ скъсаните грехи и ботуши съ нови такива отъ склада на същиятъ полкъ.

6. На 22 и 23 VIII-въз. основание предписанието № 9668 на Командира 11-и опълченски полкъ заминахъ с четата си за с.Конжелъ, за да прибера наложената на с.Долня-Конуша Контрибуция въ размеръ 4556 лева сумата събрахъ същия ден. Освѣнъ това събрахъ всичкото население отъ Конжелската Община. Следъ което открихъ 4 души Ятаци /спр.рапорти №№ 3, 4 и 5 до Командира на 11 Опълченски полкъ /, говорихъ на населението за пакостното съочастничество въ четническото движение. Наблегнахъ върху обстоятелството, че за да заживее миренъ, веселъ и спокоенъ животъ, обезателно трябва да се онищожатъ всички Сръбски чети, било чрезъ предаване или избиване, въ което и то населението трябва да вземе живо участие. Произвела речта ми силно впечатление, населението избра свои делегации, които се явиха предъ менъ да ме молятъ да имъ пиша писма до техните съселяни-Сръбски четници, за да се предадатъ. Удобрехъ техното искание и написахъ две писма-едно до Сръбските четници отъ село Долна-Конушна и другото до тезъ отъ с.Мягаре. На делегациите, по техно искане изгадохъ открити листовце да отидатъ до гората и предадатъ казаните писма на съселяните си Четници и лично отъ името на селата си да съдействуватъ за техното предаване. В по[сле]дствие на поводъ на тия писма отъ с.Долня-Конуша се предадоха 6 души четници.

Вечерта на 23 Августъ 10 часътъ пристигнахъ обратно въ гр.Прокупле.

7. На 24 VIII отъ Командира на 11 Опълченски полкъ предписание № 9783, съ което ми се заповедва да претърся селата Юго Западно отъ с.Рача, Куршумлийска околия и с.Джаке същата околия. За целта съ същото предписание под моя команда бидоха назначени четите на Войводите Оровчановъ и Зографовъ и 10 рота отъ 11 Опълченски полкъ.

8. За изпълнение тая задача на 25 Августъ къмъ 4 часа сутринята тръгнахъ отъ гр.Прокупле. Съ пристигането ми въ с.Беланинъ присъедини ми се къмъ четата ми, четата на Войводата Оровчановъ. Тукъ въ с.Белолинъ имаше 7 души арестовани отъ с.Алабяни. Задържани беха по съмнение. Беха разледвани, но нищо не беше открито. Заинтересуванъ за техната участъ, само 3 отъ тяхъ. Отъ разледването установихъ, че те съ най-главните ятаци въ селото си на Сръбските чети и че миналата вечер 24 Августъ, въ техното село въ пресъствието на 13 рота отъ 11 Опълченски полкъ е влезло едно отделение отъ четата на Четоводеца Войновичъ.

Командира на 11 дружина ме моли да остана и разледваме и останалите 4 арестовани, но това немаше време да сторя. Откритите 3 души ятаци съ показани въ рапорта ми № 19 до командира на 11 Опълченски полкъ.

Същия денъ презъ нощта съ двете чети пристигнахъ в гр.Куршумли.

9. На 26-VIII. влезе въ командата ми четата на Войводата Зографовъ. Вечерта тръгнахъ по шосето за Куршумлийските Бани, където пристигнахъ въ 10 часа тамъ се присъедини къмъ командата ми и 10-а рота отъ 11

Опълченски полк. От тук не продължих пътя за село Рача, за да претърся селата намиращи се Юго-Западно от него, защото получих положителни сведения от Младшият Подофицер Инчо Н Благжов Началник на заставата при Куршумлийските Бани и Командира на 10-а рота Поручик Папазов от първия, - че една чета от около 20 души обязателно ношува през нощ в с.Люша и около него, а от вторият - че в селата Юго-Западно от с.Рача, немало сръбски чети.

10. По повод на тия положителни сведения сутринта на 27-VIII към 3 ½ часът обградих селата Люша и Войник. И в двете села открих Сръбски чети - в първото село – войводата Стефан Вукосавов с един четник, а в второто 6 души четници от четата на четоводеца Цветко Оташев. Обстоятелствата обаче подпомогнаха, да избегат и от двете села. Тези обстоятелства не се подготвиха от Командата ми, а съществуваха и неможеше да се преодолеят. Най-главното от тях е обстоятелството, абсолютно мястото, добри водачи които да познават и селата, поради което всички къщи в определено време неможаха да се обсадят. Това забелязах чак когато се разсъмна. Макар и своевременно да разпоредих за обграждането им, но до като стане това от една необсадена къща избега войводата Стефан Вукосавов с четника си, а в село Войник четата беше в гората не далеч от селото. Същата гора макар и близо до селото не беше в обсадната зона. Началникът на командата Поручик Папазов се е ограничил изключително само с близко ограждане на къщите. Избяването на четниците, обаче забелязах на които своевременно открих огън.

В бивака на избегалите от четата на Цветко Оташев намерих следните неща: един шинел, една селска горна дреха, едни ботуши, ракия и един патрондаш с 80 бързо меткови патрони, а в квартирата на четоводеца Стефан Вукосавов намерих едно платнище, един шинел и едно одеало.

След това събрах всичкото население от казаните села и от разледването което произведох установи се, че то населението и в двете села е давало прием и храна на Сръбските чети и че селото е било свърталище на Четоводеца Стефан Вукосавов, а село Войник на Четоводеца Цветко Оташев. Положих голем тръг да издиря главните ятаци и успех.

Такива в село Люша открих 8 души и в село Войник 3 души, които с нужното дознание представих за наказание съгласно чл.2 от заповедта № 46 по Моравската Военно Инспекционна Област Командиру 3-а дружина от 11 Опълченски полк с рапорт № 10 от 30-VIII – 1917 год.

След като държах на населението подходящата за целта реч, с която подчертах, че Коста Пекаянец е подготвил гробовете на тези 11 души ятаци, то, населението крайно се разколеба и разкая и даде уверения, че за в бъдеще ще бъде предадено на властта и на време ще предава дохождането на

Сръбски чети въ селата имъ.

11. Къмъ 5 часа след пладне заминахъ за с.Рача, където на 28 Августъ в 1 часа преди пладне тръгнахъ за с.Джаке, къмъ 5 часа тоже преди пладне обсадохъ него село.

Претърсването както на селото така и на местностите около него извършихъ най-щателно и внимателно. Бдителността бе досушъ голема. И най несъмнителните места претърсихъ тъй като на същия денъ и село се отнасяше и казаното по горе предписние № 9783 какво, Коста Пекаянеца ще бъде тукъ. Присъствие на Сръбски чети обаче не се указаха, но отъ разследването което произведохъ следъ като събрахъ всичкото население, установи се че Коста Пекаянець на 25-VIII идяць отъ с.Повърляне е пристигналъ въ село Джаке и се остановилъ на бивакъ въ местността "Потока" намиращъ се северно отъ махала "Мали Джаке". Той е престоялъ на 26 и 27-VIII и заминалъ по направление къмъ село Добри Долъ, защото му било прегадено отъ Тимотия Ристовича отъ с.Сеставци Куршумска Околия, за [м]оето пристигане както въ гр.Куршумли така и въ село Рача и Джаке.

При наличността на тия ориентировки въ зависимостъ съ важноста на специалната ми задача веднага изпратихъ една команда по дирите на Коста Пекаянець.

След това пристъпихъ къмъ издирване ятаците въ това село. Тази работа обаче, тукъ беше много трудна, защото село Джаке е гнездото и най силната крепостъ на Коста Пекаянець, но благодарение на силната ми воля и настойчивостъ успехъ да открия най-главните ятаци на ръководителя на Сръбските чети Коста Пекаянець. Големата имъ численостъ 35 души напълно потвърждава казаното по горе, че село Джаке е крепостъта на Коста Пекаянець. Един от ятаците при конвоирането му направи твърде сериозен опитъ да избега поради което биде застрелянъ отъ конвоиращите четници.

Казаните 34 души ятаци ведно съ дознанието за виновността имъ и акта на убития ятакъ представихъ Командиру 3-а дружина отъ 11 Опълченски полкъ за наказание съгласно чл.2 и 3 отъ заповедьта № 46 на моравската Военно Инспекционна областъ с рапортъ № 10 отъ 31 августъ т.г.

Презъ нощьта срещу 29 VIII. поставих засадата на важните стратегически пунктове. Къмъ една отъ тяхъ презъ нощьта се приближи единъ патрулъ от Сръбска чета, по които засадата открила огънь, въ последствие отъ два три дни отъ създаден отъ менъ веренъ човекъ, че този патрул е билъ отъ четата на Средка Милошовъ и че един отъ тези патраулни четници, а именно Радиславъ Милентинъ е билъ тежко раненъ.

12. Цельта за оставането ми на 29 VIII въ село Джаке беше едно за да чакамъ пристигането на командата изпратена на 28 VIII да преследва частьта на Коста Пекаянеца и друго за да заловя двама сръбски четници, които преди

петъ месеца съ били интернирани за България, но при пътуването са избегали от ръцете на властта около гр.Прокупле, завърнали се по домовете си, където постоянно живеели, но се криели от властта.

Същите четници не могохъ да заловя, понеже беха избегали преди претърсване селото. Аристуваното семейство на единъ отъ техъ ме помоли да пиша писмо до техъ въ смисълъ да се предагатъ. Написахъ и изпратихъ съ подходящо съдържание, въ което имъ обещахъ, че щомъ се предагатъ ще освободя арестуваното семейство.

Къмъ Четири часа следъ плагне пристигна командата изпратена [за] преследване четата на Коста Пекаянеца. Същата претърси село Гайтанъ и местностите “Подъ Планина, Пресла, Кръгла и Бангера”, но четата не намерила. Командата докара всички мъже отъ село Гайтанъ и околността му. Следъ като имъ държахъ Назидателна речъ обрисухъ техното положение създадено отъ техната революционна организация. Накрая апелирахъ да се откажатъ отъ нея и станатъ предани къмъ нашата властъ. Обещаха, че ще предагатъ всички сръбски чети.

Оставането ми и на 29 VIII и презъ нощъта срещу 30 VIII. въ село Джаке се дирижираше и отъ друга целъ, а именно: дългогодишната ми практика налагаше да вервамъ, че Коста Пекаянеца предполагайки, че азъ съмъ напусналъ селото, обезателно ще дойде да подигне духътъ и морала на неговата крепост – Село Джаке.

Верванието ми се збъгна. Преди зори на 30 Августъ къмъ засадата на стар.подофицеръ отъ 10-та рота Миланъ Тодоровъ се приближилъ на десетъ метра един сръбски четникъ, вероятно патрулъ. Засадата несъумяла да го пропусне да мине и остане въ нейния тилъ, а открива огънъ и той четника, избегълъ. Такъвъ случай е имало и на другата засада.

А всичко това дава право да се върва, че Коста Пекаянецъ е пътувалъ за тая махала от село Джаке.

Освенъ казаните разкрития въ село Джаке, можахъ да се доловя и до следните сведения: Жителя на същото село [REDACTED], когото създадохъ веренъ за менъ и властта, ми каза, че преди два месеца Коста Пекаянецъ е изпратилъ доверениятъ си войвода Грую Колашинецъ съ седемнадесетъ души въ Македония задъ фронта да проучи положението, за вървежа на военните действия. Това го направилъ с целъ да премахне разочарованието, което се появило между сръбските чети.

13. На 30 VIII. съгласно писмо № 1238 отъ 29 VIII. на заместникъ командира на 10-та рота отъ 11-и опълченски полкъ, основана върху заповедъ на командира на същия полкъ, тръгнахъ през село Рача за гр.Куршумли. Съ същото писмо ми се съобщаваше да разпустна командата, а азъ съ четата си да замина [за] гр.Прокупле.

Вечерята към осем часа пристигнахъ съ трите чети въ гр. Куршумли, а 10-та рота освободихъ като остане на местослужението си – село Рача.

14. На 31 VIII. дадохъ и на тритъ чети почивка. Вечерята щехъ да замина за гр. Прокупле, ако да не беше последвало предписание № 559 на командиря III-та дружина отъ 11-и опълченски полкъ, основано върху оперитивната заповедъ по същия полкъ № 7. Съ това предписание ми се заповедваше да замина въ 10 часа вечерята въ куршумлийските бани, където да чакамъ разпореждане за нова заповедъ. При Куршумлийските бани пристигнахъ къмъ 1 часа презъ нощта.

По поводъ писмото ми което изпратихъ до сръбските четници упоменато въ [пун]ктъ 12 на настоящето къмъ 4 часа следъ пладне на 31 VIII. доброволно се предадохъ и двамата сръбски четници /Справка ропортъ №19 на командира на 11-и опълченски полкъ/.

15. На 1. IX. т.г. дадохъ почивка на четите, презъ време на която момчетата праха грехите си.

16. На 2. IX. съгласно оперативната тайна Фонотелеграма на командира на 11-и опълченски полкъ подъ № 10082 от 1 IX 1917 год. тръгнахъ по направление на Соколовица планина, където споредъ същата телефонограма се намиралъ Коста Пекаянецъ съ четата си. При пътуването си претърсвахъ всички села и местности намиращи се въ пътя на движението ми. Така при претърсването на село Моше [Люша] [не]далечъ отъ него въ гората намерихъ една сръбска бързометкова пушка и единъ патрондашъ съ 15 бойни патрони, които изпратихъ командиру 3-та дружина отъ 11-и опълченски полкъ съ донесение № 1 отъ 2 X. [IX] при претърсването на село [...]никъ и Висока отъ едно дере северо-западно отъ село Рудари на около два-три километра излезе и почна да бега единъ сръбинъ. Четниците от командата ми и войниците отъ 11-та рота на 11-и опълченски полкъ, съ която влезохъ [в] свръзка, следъ като му извикаха няколко пъти “ Стой” откриха огънь по него. Сърбина падна убитъ. Отъ намеринете въ него документи, се установи, че той е [...] Николовъ, отъ село Лубници. За случая съставихъ актъ, а телото предадохъ [...] на председателя на Рударската Община. Акта с намеринете въ убития [...] Николовъ. 1.90 лева представихъ командиру 3 дружина отъ 11 Опълченски полкъ съ рапортъ № 15 отъ 2. X. [IX] т.г.

До 4 часа следъ пладне на същата дата престояхъ в село Рударе където [да]охъ лично съдействие командиру 3-та дружина отъ 11 Опълченски полкъ при разследването на досущъ твърди ятаци, които откриха и признаха, те беха 15 души.

Къмъ 4 1/2 сл. пладне тръгнахъ за село Горно-Пупевци, където при ос[нов]ите на кота 1063 отъ Соколовската Планина, пристигнахъ въ 10 часа вечерята. Презъ време на движението ми заловихъ три съмнителни лица-двама мъже и една жена. При разследването се установи, че и тримата съ ятаци. Същите

представихъ за наказание съгласно чл.2 отъ Заповедьта на Моравската Военна Инс. Область [...] № 42 Командиру 3-а Дружина отъ 11 Опълченски полкъ съ рапорт № 16 отъ [...] Т.г.

Презъ нощъта на всички важни стратегически пунктове поставихъ засади, [но] никакво произшествие не се случи; и при претърсване на планината ведно съ [...] и отъ 11 Опълченски полкъ не се отказа пресъствие на Сръбски чети.

17. На 3 IX – къмъ 3 часа следъ пладне съгласно заповедьта на Командира на 3-та дружина отъ 11 Опълченски полкъ чрезъ донесението му № 35, тръгнахъ за село Механе. при минаването ми през селата Горно и Долно Пуповци където престояхъ до 4-X [IX]-1917г. Коста Пекаянецъ е ималъ конгресъ, на който съ присъствуваха делегати отъ целата Рударска Община, Куршумска околия. Установи се че най големото съдействие за това на Коста Пекаянецъ е далъ ръководителя на Комитета въ казаната община Коста Нараджичъ / председателъ на същата Община /.

Откритите 9 гуши ятаци и ръководителя ведно съ дознание представихъ за наказание съгласно чл.2 отъ Заповедьта № 46 на Моравската Воен. Инсп. Область, Командиру 3-а Дружина 11 Опълченски полкъ съ рапорти № № 16 от 3.IX и 17 отъ IX В числото на тия ятаци казания по горе Коста Нераджичъ председателъ на Рударската Община не влиза, понеже отсъствуваше отъ селото но за това пъкъ съ рапортъ № 16 отъ 3-IX помолехъ Командиру на 3 дружина 11 Опълченски полкъ да бъде заловенъ и задържанъ.

А 5 гуши ятаци при опита имъ да избегатъ бидоха убити отъ конвоираните ги четници. За случая съставихъ следните актове, които ведно съ намерените въ убитите 84 крони австрийски и 590 лева разни пари представихъ командиру 3 дружина съ рапорти № № 16 от 3.IX и 17 отъ IX.

18. На 4 IX къмъ 10 часа преди пладне пристигнахъ в село Мелане. Както тукъ така и въ Горно и Долно Пуповци добихъ положителни сведения, че Коста Пекаянецъ е следъ свършване на Конгреса си въ Горно Пуповци и заминалъ по посока на с.Джаке.

Къмъ 2 часа следъ пладне пристигнахъ и влезе въ Командата ми 11 рота отъ 11 Опълченски полкъ съ една картеница.

Същиятъ денъ въ 7 часа вечерьта съ общата си команда тръгнахъ за с.Джаке. Когато пристигнахъ на около 1500 метра до махалата от с.Джаке “Механско Бърго” спрехъ за малко Командата си. Назначихъ четата на Войводата Зографовъ съ единъ взводъ от 11 рота да отиде и обсади казаната махала, важните около нея стратегически пунктове и местността “Потока” южно отъ самата махала. Следъ обсаждането азъ съ останалите части щехъ да прогължа пътя презъ обсадената зона и къмъ 12 ч. презъ нощъта окончателно да обградя всичките махали на с.Джаке и местностите около тяхъ както и да заема всичките стратегически пунктове къмъ изпълнението на тази задача се

силно спрехъ защото имахъ, както казахъ и по горе положителни сведения, че тая нощъ Коста Пекаянецъ е въ село Джакe.

Но за изпълнението на тази задача се противопостави едно обстоятелство. То е, че на командата ми случайно се натъкна една сръбска чета, идеща вероятно отъ с.Пропомъ или с.Джакe. Подробностите по тази случка са: тъкмо когато тръгнахъ съ патрула на 11 рота следъ като получихъ разбира се гонесения че Зографовата Команда е заела местата си предъ менъ само на 20 метра чухъ 3 извирвания съ свирка. Непосредствено следъ тежъ чухъ гласове "какви сте вие – сърби или бугараша". Моментално видехъ въ тъмнината техните силуети и извикахъ: "Що паролъ" но те отговориха съ огънь. Секундно и азъ съ патрула отговорихъ тоже съ огънь и престрелката се завърза. Дотича Командира на 11 рота, комуто дадохъ заповедъ за обграждането имъ. Той влезе въ ролята си; започна да завива фланговете на ротата си. Моята чета и тазъ на Оровчановъ беха малко на предъ, но и те взиматъ нужните позиции. Още не обградена сръбската чета знаяйки гънките на местността разделя се на 2 части едната-избегва по долината за черногорската махала "Бански-Потокъ" юго западно отъ наше положение, а другата – къмъ "Пролом" първа частъ следъ малко бегане, изменя посоката си и се отправя къмъ махалата "Маханско-Бърдо", но следъ като се натъкна на четата ми тези на Войводата Тодоръ Оровчановъ, който своевременно откриха огънь, повръща се и избегва по същата посока "Бански Потокъ".

Престрелката при менъ и Поручикъ Данаиловъ продължава 15 минути а при Оровчановъ 5 минути.

Следъ тази случка безцелно ставаше обграждането на с.Джакe.

Защото и да е билъ тамъ Коста Пекаянецъ, е избегалъ следъ като е чулъ тази близка престрелка. Затова вместо да обсаждамъ с.Джакe, претърсихъ местностите по които избега разбитата сръбска чета, въ дирите на която непосредствено веднага следъ разбиването и тръгнахъ. Нейното присъствие обаче, тъмнината и гъстата гора скрива. Въ дирите имъ намерихъ захвърлени една бомба, една матора за вода и една сухарна торба.

Въ последствие узнахъ отъ мой веренъ човекъ, създаденъ отъ менъ, че същата чета е била на Коста Пекаянецъ и че въ престрелката единъ четникъ билъ раненъ.

Немога да замълча отличното впечатление, което ми произведе при престрелката на сръбската чета, присъствието на духътъ и смелостта на Командира на 11 рота от 11 Опълченски полкъ Поручикъ Данаилъ и картечния старши Подофицеръ, които съ рапорта от 9IX.т.г. под № 24 до Командира на 11 Опълченски полк представихъ за награда.

19. Съ пристигането ми къмъ 10 часа преди пладне на 5.IX. въ махалата "Големо Джакe" научихъ че бегашката частъ отъ разбитата чета по тая посока

е заминала за село Иванъ-Куле. Веднага изпратихъ команда по дирите ѝ, а азъ останахъ за няколко часа да претърся махалите и местностите на с.Джаке. Предположението ми какво и да е било Коста Пекянецъ тукъ е избегалъ излезе верно. Не се указа присъствие на Сръбската чета.

Като извършихъ претърсването дойде съ менъ гадения веренъ човеекъ въ същото село и ми каза че техния Околийски Войвода Средко Милушевъ на когото семейство арестовахъ още на 29.VIII, моли да му пиша писмо и му дамъ частна войводска гума че нема да бъде наказанъ за да се предаде и спаси семейството си. По поводъ на тази му молба писахъ и изпратихъ му писмо.

Същия войвода съ единъ четникъ доброволно съ оръжието си се предадоха на IX. 9 т.г. /справка рапортъ № 27 отъ 9.IX. до Командира на 11 Опълченски полкъ./

Къмъ 5 часа следъ пладне същиятъ денъ 5.IX. пристигнахъ въ село Иванъ-Куле. Тамъ заварихъ Командата която бехъ изпратилъ по дирите на разбитата чета. Отъ разследването което направихъ се установи, че тя разбитата чета, е избегала отъ с.Иванъ-Куле къмъ с.Добри долъ. Веднага изпратихъ една команда отъ четите на 11 рота по дирите ѝ, а азъ останахъ да ношувамъ в с.Иванъ-Куле. За през нощта назначихъ по важните стратегически пунктове засади. Не се случиха никакви Происшествия.

20. Сутринята на 6.IX събрахъ населението отъ с.с.Иванъ-Куле и Свинище. Доста обширно му говорихъ за положението следъ което почнахъ разледването. Установи се че на 29.VIII.1917 год. Коста Пекянецъ е билъ въ с.Свинище, където е ималъ заседание съ всички кметове отъ Добродолската и Иванъ Кулската Общини. Съ помощта на специалниятъ ми човекъ и начинъ съумехъ да открия главните ръководители на тия събрания, както ятаците на Сръбските чети. Откритите ръководители ятаци 24 души представихъ ведно съ дознание за наказание съгласно чл.2 и 3 отъ заповедьта № 46 по Моравската Военна Инспекция Областъ съ рапортъ № 18 отъ 7.IX. Командиру 3-а дружина отъ 11 Опълченски полкъ.

Къмъ 2 часа следъ пладне пристигнахъ въ с.Добри долъ. Изпратената тамъ Команда ми докладва, че не е съумела да открие дирите на разбитата Сръбска чета. Освободихъ 11 рота която веднага ведно съ картеницата замина за с.Рача. Дадохъ заповедъ на 7-IX- да бъде докарано всичкото население отъ Добродолската община състояща се отъ 7 села. Презъ нощта поставихъ б засади, но не се случиха никакви Происшествия.

21. Сутринята на 7-IX-къмъ 10 часа всичкото население отъ общината беше пребрано и докарано. Държахъ му една прочувствена речъ. По разкаяните лица на много старци, мъже, жени и моми се показаха сълзи. Последните беха чисто сърдечни и по техно може би поведение 1/2 часъ следъ речьта ми, явеха се предъ менъ 7 делегаций /отъ всеко село по една/ да ме молятъ да пиша

писма на техните съселани-четници, като ги поканя да се предадат. Удобрих техното сърдечно желание. Написах и дадох им исканите писма. Също по тяхно искане, даде им и Общинското управление подобни писма от името на целата Община.

Като гаранция на тия ми писма задържах само семействата на Сръбските четници и то само колкото ги имаше такива семейства защото повечето са избегали съ самите сръбски четници. При разследването установи се, че всички тия семейства са ятаци, обаче дадох обещание както въ писмата така и на населението, че щомъ се предадат четниците задържаните имъ семейства ще бъдат освободени. Задържаните семейства-ятаци 6 души представих ведно съ дознание Командиру 3-а Дружина отъ 11 Опълченски полкъ съ рапортъ № 22 от 8.

Отъ Общината отсъствуваха най главните ятаци и ръководители. Те били заминали по службна работа въ гр.Куршумлии.

Къмъ 6 час следъ пладне същата дата тръгнах за с.Рача където пристигнахъ в 11 часа тоже следъ пладне.

22. На 8 IX къмъ 8 часа преди пладне по поводъ писмата ми изпратени до Сръбските четници въ Добродолческата Община, доброволно съ оръжието си се предаде Сръбскиятъ четникъ Машанъ Радевъ /справка рапортъ № 24 отъ 9.IX.1917 год. до Командира на 11 Опълченски полкъ/.

Тукъ въ с.Рача срещнахъ всички жители отъ Добруджанската [Добродолската] Община за който казахъ въ по горниятъ пунктъ № 21, че са били по служебна работа въ гр.Куршумлии. Задържахъ ги и произведохъ дознание. Установи се че са главни ятаци и ръководители на Сръбските четници. Присъствували са на заседаниата на Коста Пекаянецъ на 2.VIII-въ с.Свинище. И тезъ 8 души ятаци и ръководители представихъ за наказание съгласно чл.2 отъ заповедьта № 46 по Моравската Воен. Инсп. Областъ Командиру 3-а дружина отъ 11 Опълченски полкъ съ рапортъ № 22 от 8.IX. като приложихъ къмъ същия и нужното дознание.

Въ 2 часа къмъ пладне тръгнахъ за гр.Куршумлии, където пристигнахъ към 6 часа тоже следъ пладне.

При минаването презъ с.Рударе заловихъ още не заловениятъ съгласно рапорта ми № 15 отъ 3.IX отъ Командира на 3-а дружина председателъ на Рударската Община, Коста Нераджичъ /справка пунктъ 17 на настоящия, когато представихъ за наказание съгласно казания по горе членъ и заповедъ на същия съ рапортъ № 23 отъ 9.IX./.

23. На 9.IX. представихъ на Командира на 11 Опълченски полкъ рапорта си № 24 отъ същата дата, въ който изложихъ на дълго подобно на настоящия дейтелността ми отъ 1 до 9.IX. 1917 год. изключително.

Съ този си рапортъ въ резюме дадохъ следните заключения следъ като

разбира се, изтъкнахъ отъ менъ констатираните въ всички села гдето произведохъ дознание и разследване факти, какво Коста Пекаянецъ силно тероризира населението както му казалъ “Българите Ви биятъ, а азъ убивамъ и ще Ви убивамъ” заповедалъ им е на всекъде кдето е миналъ подъ страхътъ на смъртътъ да го не издава, а именно:

“Отъ досегашното ми деиствуване дойдохъ до пълно убеждение, че Сръбските чети могатъ по лесно и по скоро да се унищажатъ, ако бъдатъ изолирани отъ силно организирането имъ население. А това ще се постигне, когато то, населението, отъ тия крайно пръснати команди и села бъде преместено и настанено въ полето и то само на определени пунктове, който да се охраняватъ макаръ и съ малки части войска.”

Тоя день присъствувахъ при второто разследване което извършваше Командира 11 Опълченски полкъ № 11 и 24, съставиха се протоколи по отделно за обвиняемите, които ще бъдатъ избесени и интернирани.

Предалиятъ се войвода и четникъ /гледай пунктове 19 въ настоящий/ следъ като получиха откритите си листовце помолехъ да отидатъ при Добруджанския [Добродолския] Селски войвода Рагушъ Ракочевъ, комуто да съобщатъ своето предаване както и добрите последиствия отъ него и да му вношатъ да се предадатъ съ неговите 17 души дружари-четници отъ с.Добри-Долъ, съ което ще спаси живота на загаржаните семейства на неговите дружари, така също да съобщатъ на всички други четници отъ Добродолската и Иванъ Кулска Общини до който бехъ изпратилъ писма. При тръгването имъ предупредихъ ги да съобщатъ на всички четници, че ако до утре 10 тогоя не [се] предадатъ ще бъдатъ избесени арестуваните имъ семейства и съселяни.

24. На 10.IX. тръгнахъ съ четата за селата Рударе и Рача, като закарахъ подъ усиленя стража осъдените на смъртъ 50 души ятаци за да довърши процедурата по превеждане наказанието имъ въ изпълнение. Въ с.Рударе оставихъ войводата Зографовъ съ четата си и 14 (18) отъ осъдените на който да преведе наказанието въ изпълнение, а азъ съ останалите две чети продължихъ пътя за с.Рача съ пристигането си въ това село доброволно се предадоха съ оръжието си 10 души Сръбски четници /справка рапорта № № 31 от 12.IX до Командира на 3-а дружина и 72. отъ 24.IX до Командира на 11 Опълченски полкъ/ справка рапорта № 72 отъ 12.IX. на Командира на 3-а Дружина по поводъ техното предаване и съгласно разрешението на Командира на 11 Опълченски полкъ освободихъ 7 души от осъдените /справка рапорта № 72 от 24.IX до Командира на 11 Опълченски полкъ/.

25. На 11.IX въ 4 часа сл. пладне преведохъ в изпълнение наказанието на 19 души отъ осъдените а на 7 души оставихъ да бъде преведено на 12.IX. понеже получихъ пълно уверение, че до тогава ще се предадатъ техните близки Сръбски четници.

Тоя денъ получихъ отъ мой създагенъ веренъ човекъ, че сръбските чети по нареждане на Коста Пекаянецъ на 14.IX щели да иматъ конгресъ в Раданъ планина между селата Гайтанъ и Власово /справка телефонограма № 35 отъ 11.IX.1917 год отъ Командира на 11 Опълченски полкъ/

Къмъ 5 часа сл.пладне съ една малка команда и предалите се вчера казани по горе въ пунктъ 24 Сръбски четници тръгнаха за гр.Куршумлий. 2 чети оставихъ в с.Рача, а Войводата Зографовъ и 10 рота от 11 Опълченски полкъ получиха специална отъ командира на 3 дружина задача и заминаха къмъ с.Гайтанъ и Раданъ Планина.

26. На 12.IX. сутринята съ рапортъ № 31 представихъ ведно съ изложеното дознание Командиру 3-а дружина 11 Опълченски полкъ упоменатите по горе въ пунктъ 24 предалите се 10 души Сръбски четници на който въ последствие същия денъ бидеха изгадени открити листове.

Същиятъ денъ заминахъ обратно за с.Рача. Тоя денъ доброволно съ оръжието си се предагоха 9 души Сръбски четници /справка телефонограма № № 34 отъ 12.IX и 37 отъ 13.IX. и рапортъ № 22 [72] отъ 24.IX. до Командира на 11 Опълченски полкъ/.

И по поводъ на техните предавания оставихъ 7 души отъ осъдените на смъртъ.

27. На 13.IX. сутринята получихъ положителни сведения, че Коста Пекаянецъ на 12.IX сутринята с около 300 души е заминалъ презъ село Дегръмень; направили доста голема почивка съ същото село при Лакатичевото семейство. За да Получа по добра инструкция за движението му изпратихъ една команда която да докара казаното семейство.

Същиятъ денъ написахъ и изпратихъ неколко писма до Сръбските четководци и четници съ който ги поканвахъ да се предагатъ. Такова обширно писмо изпратихъ и на Коста Пекаянецъ. Въ всички писма давахъ изрично войводско уверение, че живота следъ предаването имъ ще бѣде гарантиранъ.

Къмъ 8 часа сутринята доброволно съ оръжието си се предагоха 4 души Сръбски четници, а къмъ 1 часа след пладне – 5 души Сръбски четници /спр. Телефонограма № 40 отъ 13.IX. и рапорт.72 от 24.IX.до Командира на 11 опълченски полкъ/. Както техъ така и тия упоменати по горе въ пунктъ 26 представихъ ведно съ нужното дознание Командиру 3-а дружина съ рапорти № № 41 отъ 13 и 61 от 18.IX. Представените съ последниятъ рапортъ подъ № 61 Сръбските четници а именно Четководците - Подпоручикъ Иванъ Еличъ и Стефанъ Вукосавовъ представихъ толкова късно защото категорически отказаха да се представятъ безъ менъ Командиру 3-а дружина 11 Опълченски полкъ, понеже имали за него много лоши сведения.

Къмъ 5 часа сутринята тръгнахъ за изпълнение задачата си-преследване Коста Пекаянецъ. Не далечъ на пътя срещнахъ Командира на 10 рота, че се връща

съ ротата си. Същият ми съобщи че местността която ми беше обектът най щателна ведно съ четите на Зографовъ и Ицко и 1-ва и 25-та гопълняющи дружини са претърсени. Същият потвърди че действително е имало чета, но преди претърсването е избегала.

Следъ тая ориентировка, върнахъ се обратно въ с.Рача.

Къмъ 10 часа следъ плагне се завърна Командата изпратена въ с.Дезърменъ и докара Милия Лакитичъ. Разпитанъ същия потвърди, че действително Коста Пекаянецъ на 11.IX. е билъ тамъ и следъ като взелъ котли за варене на месо, заминалъ по посока за “Марковъ-Висъ”.

28. При наличността на тия потвърдени сведения на 14.IX рано сутринтъта заминахъ за с.Добри Долъ, а въ с.Рача оставихъ помощникътъ ми стар. Подофицера Костагинъ Кюркчиевъ, който да служи за бърза свързка чрезъ телефона, както да приема предаващите се Сръбски четници. Това последното беше отъ важно естество, тъй като всички предали се до тоя моментъ Сръбски Четоводци и четници уверяваха че са взели решение да се предадатъ лично менъ.

Въ с.Добри долъ пристигнахъ къмъ 2 часа следъ плагне където съ пристигането си се научихъ, че Коста Пекаянецъ действително се намира въ тая местност “Марков-Висъ”. Поради това веднага почнахъ най щателно претърсване на местностите около с.с.Добри Долъ и Иванъ Куле, Свинище, Стубла и Гаитанъ, както Марковъ Висъ, Скрепъ и Езеро чакъ до старата Сръбско-Турска граница, но не се указа присъствие на Сръбска чета. Узнахъ обаче че Коста Пекаянецъ е съумелъ да събере всички четници отъ Прокупленски, Киржуиски и Лебанско на конгресъ въ Краварската Планина. На конгреса по поводъ създаденото изключително положение отъ дошлите Български чети, е вземено решение да се предадатъ всеки семейни и не семейни четнци. Следъ тоя Конгресъ Коста Пекаянецъ останалъ само съ 30 души и заминалъ за Албания.

Презъ нощъта срещу 15.IX открихъ въ гората 3938 трилинеини патрони който съ рапортъ № 67 от 18.IX представихъ Командиру 3-а дружина отъ 11 Опълченски полкъ.

Претърсването привършихъ на 16.IX. къмъ обедъ, презъ всичките нощи както презъ нощъта срещу 17.IX поставихъ засади по всички важни кръстопътища и пунктове. Последствията отъ тази бдителна служба на засадите и патрулите са: залавянето на Сръбския четникъ Вигокъ Милановъ отъ с. Сулая /Банско /справка телефонограма № 56 отъ 17.IX. рапортъ № 72 отъ 24.IX. до Комондира на 11 Опълченски полкъ и забелязването на двамата Сръбски четници, по който моите патрули откриха огънъ, но Сръбските четници благодарение на гъстата гора избегаха/.

Презъ това време доброволно ми се предадоха съ оръжието си 3 души Сръбски четници /справка телефонограма № № 55 от 16.IX.и 56 отъ

17.IX и рапорт № 72 от 24.IX до Командира 11 Опълченски полк същите представих ведно съ нужните дознания Командиру 3-а дружина с рапорт № 63 и 64 от 18.IX. а заловеният четникъ представих на същи тоже с дознание съ рапорт № 65 от 18.IX. намерените въ същия четникъ 300 крони Австрийски пари и 125 лева разменни представих Командиру 11 Опълченски полк съ рапорт № 75 от 25.IX/.

По поводъ предаването на четниците съ настоящия пунктъ освободихъ двамата души отъ осъдените на смъртъ.

Презъ същото това време въ с.Рача на стар.Погофицеръ Кюркчиевъ доброволно се предадоха безъ оръжие Меличъ Пунишевъ отъ с.Матарова който е билъ интерниранъ въ България и отъ гр.Дупница избегалъ и Милева Светославова отъ с.Дешишка Куршумлийска околия, съучастница въ убийството на Сръбския четникъ-агентъ въ 10 рота на 11 Опълченски полкъ Люби Филиповъ /справка на телефонограма № 47 от 14.IX и рапортъ № 72 от 24.IX. / Същите представихъ ведно съ нужните дознания Командиру 3-а дружина отъ 11 Опълченски полкъ съ рапортъ № 62 от 18.IX. Също добре се предадоха съ оръжието си и 5 души Сръбски четници и Четоводци /справка телефонограма № 48 от 14.IX и № 50 от 15.IX съ рапортъ № 72 от 24.IX до Командира 11 Опълченски полкъ/. И ги представихъ съ нужните дознания Командиру 3-а дружина съ рапортъ № 63 от 18.IX. .

29. На 17.IX. възъ основа заповедьта на Командира на 11 Опълченски полкъ чрезъ телефонограмата му № 10712 тръгнахъ отъ с.Добри Долъ за гр.Куршумлий. Съ пристигането си въ с.Рача заварихъ четата на Зографовъ която презъ нощта на 18.IX замина за с.Игрище да преследва четата на Коста Войновичъ.

30. На 18.IX сутриньта тръгнахъ съ двете чети и дванайста рота отъ 11 Опълченски полкъ, която беше до тоя моментъ подъ моя команда и предалите се сръбски Четоводци който ме чакаха съ с.Рача /гледай пунктъ 27 на настоящий/ за гр.Куршумлии. По пътя при с.Рударе се предаде и сръбския четоводецъ Подпоручикъ Георги Копривеца /справка телефонограма № 59 от 18.IX и рапортъ № 72 от 24 –IX. до Командира 11 Опълченски полкъ/.

Въ гр.Куршумли пристигнахъ в 1 часа следъ пладне. Вечерта къмъ 8 часа доброволно се предаде съ оръжието си Четоводеца Аксенти Радовановъ Биковъ /справка телефонограма № 68 от 19.IX. и рапортъ № 72 от 24.IX. до Командира на 11 Опълченски полкъ. Казаните в настоящия пунктъ Четоводци представихъ заедно съ дознание Командиру 3-а дружина отъ 11 Опълченски полкъ/.

31. На 19.IX. къмъ 1 часа сл. пладне доброволно се предадоха 4 души сръбски четници /справ. телефоногр. 62 от 19.IX и рапортъ № 72 от 24.IX. до Командира на 11 Опълченски полкъ/.

32. На 20.IX. към 4 часа към пладне до което време момчетата почиваха, тръгнах за гр.Прокупле. Съ пристигането ми въ с.Велолинъ научих че въ с.Долно Конуша, Прокупленска околия, преди единъ денъ са влизали Сръбски четници.

33. Сутринъта на 21.IX. ведно съ частъ отъ 1-гружина на 11 Опълченски полкъ и четата на Войводата Оровчановъ отидохъ в казаното с. извършихъ разследване при което открихъ 20 души ятаци, отъ който 18 души предадохъ Командиру 1-а гружина, а двамата при опита си да избегатъ бидоха застреляни отъ конвоиралите ги воиници. За тозъ последенъ случай съставихъ нужните актове който съ рапортъ № 83 отъ 2.X предадохъ тоже на Командира 1-а гружина.

Следъ това вместо да замина за гр.Прокупле предприехъ претърсвания на Вигдовечка Планина, която споредъ показанията на Сръбските четници-агенти въ частъта ми е била любимото место на Коста Пекянецъ.

34. На 22.IX сутринъта доброволна се предаде въ с.Горно Конуша, където и ношувахъ, Сръбскиятъ четникъ Вожа Каличанинъ /справка рапортъ № 72 отъ 24.IX./ същия представихъ Командиру 1-а гружина съ рапортъ № 70 отъ 22.IX..

Следъ като претърсихъ казаната по горе планина открихъ около Виговъ Камъкъ всичките пещери и биваци на Коста Пекчнецъ, къмъ 6 часа към пл. пристигнахъ къмъ гр.Прокупле.

35. На 23.24.25.IX. т.г. престояхъ съ четата си в гр.Прокупле. Презъ това време момчетата ми изпраха и изпариха грехите си, починаха и преведоха въ изправностъ облеклото си и частъ отъ нужното таково прибавихъ отъ склада на 11 Опълченски полкъ. Представихъ Командира на същия полкъ рапортъта ми № 72 атъ 24.IX. за дейтелността ми отъ 10.IX. до 22.IX. включително.

36. На 26.IX къмъ 9 часа преди пладне въ изпълнение предписание № 11091 отъ 25.IX на Командира на 11 Опълченски полкъ отнасящо се по преследване четата на Коста Войновичъ, тръгнахъ за с.Белолай където пристигнахъ къмъ 11 следъ пладне.

Съ дохождането ми въ с.Белолай научихъ че по поводъ на мой писма до Сръбските чети, същиятъ денъ 26.IX., въ с.Рача се е предалъ четоводеца Поручикъ Иванъ Болайчъ, въ с.Иванъ Кулевъ-6 души четници и въ с.Белолай-наредникъ четникъ Радко Шмиговъ /справка телефонограма № 76 отъ 26.IX. и рапортъ №80 отъ 2.X до Командира на 11 Опълченски полкъ/.

Къмъ 6 часа към пладне тръгнахъ съ Командата си /двете чети-моята и на Войводата Оровчановъ и полуротата отъ 1-а рота на 11 Опълченски полкъ на Подпоручикъ Сотировъ/ за изпълнение задачите си. Презъ ноцъта заехъ съ засади всички пътища и кръстопътища, който отъ Вигдовички Камъкъ и Шарена Бука за селата Горна и Долна Вейщица, Долна Тополница, Прекащица, Паскалъ, Шишмановци и височината Черната Чука. Това направихъ за да мога да

открива във случай на натъкване на четата на Коста Войнович която споредъ гадените ми сведения отъ Командира на 11 Опълченски полкъ се намиралъ по казаните по горе места, но никакви произшествия не се случиха.

37. Рано сутринята на 27.IX. обискирахъ селото Долна Веящица. Отъ разследването което произведохъ узнахъ, че Коста Войновичъ на 26.IX е билъ въ Шарена бука. Обедъ получилъ отъ Долна-Тополница а вечеря-от Горна Тополница. Също узнахъ, че преди два дни въ него с., Долна Веящица е дохождала Сръбска чета на която кмета Павли Нешевъ и събралъ храна отъ целото село.

Къмъ 8 часа преди пладне влезохъ въ връзка с 3-а рота 11 Опълч. полкъ съ която комбинирахъ претърсването на височината около Вигдовъ Камъкъ включая и местностите пътя на движението ми отъ с.Долна Веящица до самия камъкъ, където веригите ми съ тези на 3-а рота, идещи отъ къмъ Югозападна посока се срещнаха. Присъствие на сръбски чети обаче не се оказа. Претърсването се превъши къмъ 4 часа следъ пладне.

Следъ това установихъ се на бивакъ, северозападно отъ Вигдовъ Камъкъ, като назначихъ за презъ нощта засади по всички пътища и важни пунктове, а 3-а рота се установи тоже на бивакъ при самия Вигдовъ Камъкъ.

Вечерята на същия денъ къмъ 7 часа получихъ сведения че Коста Войновичъ се намиралъ около с.Губетинъ. По поводъ това известие веднага изпратихъ една команда отъ полуротата на Подпоручикъ Сотировъ за с.Губетинъ която да заеме всичките му Северни Пътища който излизатъ отъ него. А сутринята на 28.IX. щехъ тоже съвместно съ 3-а рота да претърся местностите и височините около оказаното село, ако в момента на тръгването ми не дойдеше кмета на село Обретинци, Прокуплеска Околия който съ дълбока изповедъ ми увери, че Войновичъ презъ изтеклата нощъ е влезълъ въ селото му и следъ като взелъ храна оттеглил се къмъ с.Магарине или височината Черна-Чука. Същиятъ бе уверено казващъ, че обезателно четата на Войновичъ ще се намери въ казаните местности.

38. По поводъ тази ориентировка същия моментъ 10 часа преди пладне на 28.IX.отменихъ претърсването на местностите около с.Губетинъ и се отправихъ къмъ с.Магарине презъ с.Обретенци. 3-а рота беше вече заминала за Губетинските височини. Но веднага съ тръгването си за с.Обретенци съобщихъ му съ донесение № 9 да се върне като вземе къмъ ротата си и Командата отъ полуротата на Подпоручикъ Сотировъ и се отправи къмъ Черна Чука. За тая последната местностъ съ донесение № 10 отъ 28.IX. съобщихъ Командиру на 1 дружина отъ 11 Опълченски полкъ да изпрати втора рота съ същия полкъ. Въ казаните донесения съобщихъ, разбира се целта както за моето утиване къмъ с.Магарина така и за техната къмъ Черна-Чука.

Къмъ 12 часа на обедъ пристигнахъ въ с.Обретенци като разпитахъ няколко селяни отъ това село и те потвърждаваха, че Коста Войновичъ обезателно

се намира на една от казаните по горе местности. Безъ всекакво бавене продължихъ патуването си. При дохождането си до последната западна къща от селото патраула залавя отъ същата единъ селянинъ и го доведе при менъ. Запитанъ той потвърди същото местонахождение на Войновича, като добави /стъпките/ на конете и колата пренадлежащи на четата му се още познаватъ. Освенъ че имахъ двама водачи и него взехъ за такъвъ.

Следъ това тъкмо изминахъ около 1000 метра отъ пътя за с.Бухоло [...] рамъ изведнажъ моментално отъ всички страни се откри пушеченъ огънь срещу командата ми. Това бе въ 12 часа и 30 минути сл.пладне. Безъ каквото и да било чакане дадохме заповедъ на всички страни съ стремително ура да се атакуватъ срещу противника. Не се изминаха и две минути отъ издаването на заповедта ми разнесе се мощно и гръмливо ура. Това неимоверно напрежение на Командата ми въпреки че беше посрещнатата съ ораганенъ и пушечевъ и бомбовъ огънь, даже и въ по единиченъ на четници все соматоха и сломи до минималенъ духътъ на противника. Той съсредоточи вниманието си въ центара на своето разположение който мощно биде атакуванъ отъ моята чета. Тази атака принуди противника да отстъпи отъ вланговете ни засади. Чакъ тогава участва на Командата ми се подобри. При това ново положение боя продължава до вечерта късно тогава противника разбитъ и разпокъсанъ избега на различни посоки.

Знаяйки състава и силата на Командата ми Коста Войновичъ след като постави четата си на усиленни засади по всички стратегически пунктове отъ казаната местностъ изпраща кмета на с.Обретинци при менъ на Виговъ Камъкъ да ме заблуди за действителното местонахождение на Войновичъ и сполучи да въведе Командата ми между самите засади и то благогарение на обстоятелството, че беха поставени по начинъ така, че следъ като влезнахъ въ тяхъ чакъ тогава откриха присъствието си, само източната страна на разположението си Войновичъ беше поставилъ части и не заета и то дотолкова колкото е предполагалъ че ще бъде огледано отъ моите патраули. Същата страна следъ тръзването на командата ми и влизането имъ въ засадите биде заета. Обаче както казахъ и по горе бързото действуване на Командата ми предотврати и развали плана на Войновичъ и анолира плана която е преследвалъ.

Въ него бой дадохъ жертви 11 души: трима убити и 8 души ранени а именно:

І. У Б И Т И.

1.	Четникъ	Мемедъ Салиевъ	отъ моята чета.
2.	“	Велчо Аврамовъ	“ “ “
3.	“	Пано Николовъ	“ “ “

РАНЕНИ.

1.	Четникъ	Мирчо Наїденов	въ моята чета.
2.	“	Данайль Ангеловъ	“ “ “
3.	“	Димитъръ Пауновъ	“ “ “
4.	“	Павли Симовъ	“ “ “
5.	“	Мехмедъ Мустафовъ	“ “ “
6.	ст.под.	Никола Дюкмеджиевъ	“ “ “
7.	Четникъ	Христо Харизановъ	“ четата на Оровчановъ.
8.	“	Заменъ Христановъ	“ “ “ “

Първиятъ отъ ранените Мирчо Наїденовъ по пътя за гр.Прокупле почина.

Също дагоха жертви и 11 коня 8 убити и 3 избегали. Убитите коне беха натоварени съ войнишки багажъ, който съ бомби биде запаленъ отъ противника а трита избегали коня се подплашиха от силния гърмежъ и тресъкъ на бомбите и тичаха къмъ веригите на противника. Въ техното число беше и моя конь.

Отъ противната страна жертвите са на около 24 души – 14 ранени и 10 убити.

Въ числото на убитите влиза и най доверения помощникъ на Войнович Рамисъ Али Драговъ.

Презъ целия денъ не получихъ никаква помощъ, въпреки обстоятелството, че кмета на с.Буколарамъ още преди ра[з]вързването на боя изпратилъ донесение въ с.Прекадинско, Коменданството че Войновичъ се намира въ казаната местностъ.

Следъ свършването на боя прибрахъ ранените и убитие и ги изпратихъ късно презъ нощъта съ коли къмъ с.Белоликъ.

39. Сутринъта на 29.IX. при претърсване на местността намерихъ 5 сръбски бомби неексплодирани и 5 трупа на убити селяни презъ време на боя, а именно 2 жени и 3-а мъже.

За показание съучастничеството въ боя на населението отъ с.Боретинци, прибрахъ движимиятъ му имотъ /361/ овци и агнета, 126 кози и ярета, 45 свини и прасета и 89 говеда и телци и подъ надзорътъ на войнишка Команда го изпратихъ въ с.Белолинъ. Същиятъ имотъ съ изключение на 8 крави и 8 телета който изпратихъ за нуждите на четите, преставихъ Командуру 1-а дружина 11 Опълченски полкъ съ рапортъ № 82 от 2.X. /справка рапортъ № 90 отъ 6.X. до Командура на същия полкъ/ запалихъ няколко къщи.

Още не превършихъ работата си по наказанието на населението получихъ въ 2 часа и 40 минути сл. пладне донесението на Поручикъ Харизановъ /Командури на 2-а рота отъ 11 Опълченски полкъ/. отъ 11 часа пр.пл. съ което ми се съобщи че Коста Войновичъ се намиралъ по височините южно отъ с.Вича и че той ведно съ 3-а рота тръгналъ за тамъ. Веднага въпреки че Командата

ми беше истощена и гладна тръгнах със усилен маршрут за да стигна частъ по скоро с.Вича. Маршрута още повече усилих следъ като се научихъ съ престигането ми въ с.Шишмановци че 2-а и 3-а рота от 11 Опълченски полкъ са влезнали въ бои съ Войновичъ.

Душевно жаднеехъ да стигна минута по скоро за да докажа на дело какво е нещо помощъ и какъ се дава тя; какъ тя повдига духа и морала на тия който се дава и какъ убива на максимумъ тоя на противника.

Въ с.Вича въ 6 часа вечерта. Никакъвъ бои немаше. Липсваха и каквито и да било сведения за него. Тукъ намерихъ Командира на Картечниците съ охраняющите го два взвода, но и той нищо не знаеше тъй като и той дошелъ малко преди мене.

Своевременно безъ бавене поставихъ засади по Северозападните склонове на височините при всички пътища, по които, предполагахъ, че Войновичъ ще избега и мине реката Топлица. Голема бе вероятността на засадата презъ целата нощъ. Къмъ 3 часа следъ полунощъ чухъ лаене на кучета въ с.Плочки. Веднага изпратихъ помощника на Войводата Оровчановъ – Иванъ Смичковъ да отиде въ същото с. и разознае за какво лаятъ кучетата. Същия ми донесе че на 29.IX. къмъ 5. часа сл.пл. при него село въ паническо бегство е минала четата на войводата приследвана отъ същото село отъ 2-ра рота на 11-и опълченски полкъ.

40. Едновременно съ тия сведения сутринта на 30.IX. при разсъмване влезохъ въ свръска съ трета рота отъ казания по горе полкъ, която слезе от Виголските височини. Въ тоя същия моментъ при най-силната ми задача, намерихъ стълките на конете и четата на войводата Войновичъ. И те потвърдиха избегването му.

Следъ всичко това разбрахъ, че само единъ часъ следъ моето пристигане въ с.Вича е избегал Коста Войновичъ. Много съжالياхъ зъ пропуснатия случай но не можеше да се съкрати моето закъснение.

Отидохъ съ командата си и 3-а рота рота въ с.Туларе където намерихъ 2-а рота и картечниците. Въ това село получихъ положителни сведения, че Войновичъ ще спре бегството си по височините надъ селата Пероника, Конюва и Више село, Куршумлийска околия, за да прибере разпръснатата си чета. Веднага въ 8.40 часа пр.пл. изпратихъ къмъ същите села 2-а и 3-а ротите от 11 опълченски полкъ съ картечниците. При тръгването на ротите дойдоха отъ Прокупле предалите се сръбски четници Иванъ Еличъ и Иванъ Булаичъ. И те потвърдиха тия сведения като добавиха, че отъ тамъ Войновичъ обезателно ще избега презъ Жучка община и с.Селова за албанската граница или къмъ черната чука на с.Пватица.

Поради тия допълнителни сведения съ донесение № 15 съобщихъ командира на 11 опълченски полкъ въ гр.Куршумли съ негови части усил[ено] да заеме

единственият пътища по които ще избега Войнович при Жучка община изъ с.Селова, а азъ останахъ да замина следъ като се нахрани два [дена] неяла гладната ми команда, за 2-ия пунктъ на бегството му –Черната чука над с.Баватица. Тъкмо при тръгването ми по тая посока въ 12.30 часа след пл.получихъ съобщение отъ щаба на 1-ва дружина отъ 11 опълченски полкъ, че Коста Войновичъ през истеклата нощъ се намиралъ на височините между селата Тмава и Вършеваць.

По поводъ на тия сведения тръгнахъ къмъ тезе последните села където съ пристигането си най-щателно претърсихъ местностите но присъствието на Войновичъ не се указа. Не се указаха и следите му при претърсването, намерихъ една сръбска пушка "Бързометка" която съ рапортъ № 79 отъ 2.Х. представихъ командира на 1-ва дружина 11 опълченски полкъ.

Къмъ 8 часа ве[че]ръта претърсвайки местностите въ пътя на движение[то] ми пристигнахъ въ с.Барбатова.

Въ него село получихъ донесение отъ командира на 2-а рота отъ 11 опълченски полкъ съ което ми събщи, че влезълъ въ дирите на Коста Войновичъ като миналъ презъ село Влайна за котъ 1066 и че сутриньта 1.Х. ще тръгне съ командата си за самата Кота.

41. Предъ видъ обстоятелството че съмъ доста далечъ отъ в.1066 въ [неза]висимостъ отъ факта че командата ми беше до суцъ изморена, решихъ да се върна обратно в с.Белолинъ, но следъ като разбира се получихъ за това разрешение отъ Командира на 11 опълченски полкъ.

Но за това пъкъ сутриньта на 1.Х. съ донесение № 18 съобщихъ командирю 3-а дружина отъ 11 опълченски полкъ да съществува командат[...] въ дирите на Войновича съ негови части и четата на войводата Зографовъ.

Същия денъ къмъ 11.30 часа пристигнахъ въ с.Белолинъ.

42. На 2.Х. дадохъ почивкы на четата си, а азъ представихъ командирю 11 опълченски полкъ рапортъ № 80 за дейносттата ми отъ 23.ІХ. до 1.Х. включително. Получихъ отъ същия разрешение да отида на по дълга почивка съ четата си въ гр.Прокупле.

43. На 3 октомврий тръгнахъ съ четата си за гр.Прокупле, но по пътя десно отъ река Топлица. Отъ тамъ тръгнахъ да проверя сведенията които получихъ какво отдавна предадите се сръбски четници отъ с.Пошница Прокупленска околия, Милутинъ Полидръковъ и Тихомиръ Кюрчевъ имали не представени на властта пушки. Същите въ момента на предаванетоъ представили пушки, но развалени и негодни, а пушките които носели съ себе си като бивши четници задържали за себе си. Казаните сведения се отнасяха освен за тяхъ но и за Алексо Живковъ и Сава Черановъ отъ с.Пискалъ, Анка Г[еор]гиева, Тамча Михайлова и Йорга Стефановъ отъ с.Горна Тополница.

Преди да тръгна изпратихъ една команда въ село Долна Конуша, която да

прибере населението въ центъра на селото, а азъ съ останалите си четници пристигнахъ въ същото село къмъ 9.30 часа пр.пл. На събралото се население държахъ една назидателна речъ въ резултатъ на която населението ме помоли да напиша писма до техните съселяни четници. Написахъ писмо въ смисълъ да се предагатъ.

Въ с.Прекадинъ пристигнахъ в 11.30часа пр.пл. заповедахъ да се събере населението отъ Прикадинска и Горно Конушната общини. На същото след като се събра говорихъ тоже доста обширно. По мой личен специален начинъ съумехъ да прибера оръжието освенъ на казаните по горе лица но и на още 20 души селяни. Съ тази работа се бавихъ и на 4.X.

На 3 X. вечерята доброволно съ оръжието си ми се предадоха 2 с[ръбски] четници отъ с.Иована Ливада, Жично поточка община /спр.телефоногр.№ [...] от 4.X. и рапортъ №90 отъ 6 октомврий до командира на 11 опълченски полкъ/. На същите издадохъ открити листове които да имъ служатъ да се явятъ въ Лесковското коменданство което да имъ издаде форменни такива, а оръжието имъ, както и дознанието което произведохъ [по] случай предаванетоъ имъ представихъ Командирю на 11 опъл-полкъ съ рапортъ № 90 отъ 6 X.

При стоенето ми въ село Прикадинъ съумяхъ да открия две любо[вници] на Четовогеца Радисавъ Тащичъ, съ които е блутствувалъ и които са [про]дуволствували четата му съ тютюнь и храна.

Както тежъ двете, така и 5 души негови сродници задържахъ до като се предаде той, комуто за същата целъ изпратихъ писмо и то срещу гаранция на всичките Кметова отъ Горно Конушната община, че ако не се предаде, те ще го убиятъ.

44. На 5.X. сутринята къмъ 8 часа пристигнахъ въ село Долна Тополница, където следъ като държахъ тоже една дълга назидателна речъ на предварителното събрано по моя заповедъ население отъ Долно Тополнишката община, съ същия ми специаленъ начинъ, който приложихъ въ с.Прекадинъ, съумехъ да открия и прибера пушките за които имахъ сведения, но и други 18.

Всичкото прибрано оръжие въ казаните общини, а именно 46 пушки, 3 бомби, 2 револвери и 501 патрони, с изключение на 2 пушки, 3 бомби, 120 патрони които задържахъ за нуждите на четата ми, представихъ Командирю на 11 Опълченски полкъ съ рапортъ № 90 отъ 6.X.

Освенъ това въ с.Горна Тополница съумехъ да открия, че преди 5 месеца Иоса Митровичъ отъ същото село по нареждане на кмета си по каналенъ редъ е закаралъ в с.Долна Беащица 2 коли съ патронни. На това откритие съмъ въ дирите.

Също така открихъ че главния инициаторъ и водителъ, въпреки желанието на Коста Пекянецъ, за влизането на населението отъ Топлишкия край презъ време на въстанието въ градъ Прокупле, е билъ жителъ на с.Прекадинъ Прока

Милков и неговия помощникъ Никола Христовъ /по настоящемъ чиновникъ въ Прокупленската реквизиционна Комисия/. Това изповедва всичкото население отъ Долно Тополнишката община.

Жално обаче е на факта е че същия Прока Милковъ за сега живее подгъ закрилата на поручикъ Ивановъ Командиръ на 3-та рота отъ 11 опъл.-полкъ, съ когото съ една стая спи, заедно се хранятъ и са съ едни твърде любезни отношения.

Даже и 2-нъ Поручикъ Ивановъ отиде чакъ до тамъ че се помъчи да ми го като неговъ най-добъръ и преданъ нъ властѣта въ района му човекъ.

Освенъ задържаните сродници на Четоводеца Радисавъ Тошичъ, които оставихъ въ ареста на 3-а рота въ с.Прекадинъ, задържахъ подгъ надзоръ въ четата ми и Йосе Митровичъ и Трайко Стефановъ отъ с.Горно Тополница съ което имъ отнехъ възможността да предотвратятъ може би, откриването на казаните по-горе коли [с] патрони.

Въ с.Долна Тополница по искане на населението на Общината, написахъ и изпратихъ едно писмо до четоводеца Арсо Стаковъ и четника Алекси Димитриевъ за да се предадатъ на което ще съдействува и населението.

Към 6 часа сл.пл. пристигнахъ въ гр.Прокупле.

45. На 6.Х. дадохъ почивка на четниците ми и азъ представихъ командирю 11 опъл.-полкъ рапорта ми № 90 от 6.Х. за деятелността ми отъ 2.Х до 6.Х.т.г. Включително.

При стоението ми въ с.Прекодинъ на 4 Х.т.г. биде застрелянъ единъ ятакъ при опита му да избега /справка рапортъ № 39 отъ 6.Х. 1917год.до Командира на 11 опъл.Полкъ/.

В резюме деятелността презъ казаниятъ периодъ заключава.

а/ Събраната контребуция 4556 лева

б/ Откритите 152 ятаци отъ които 9 души убити при опита имъ да избегатъ и 33 души по присъди разстреляни и обесени.

в/ Доброволно предалите се 66 души сръбски четници, между които 14 души Четоводци.

г/ Залавянето на единъ Сръбски четникъ.

д/ Представените 384 крони и 905 лева намерени въ убити ятаци и заловени четници.

е/ Откритите две пушки, 3438 трилинейни 175 бързометковѣ патрони.

ж/ Откритото и прибрано отъ населението оръжие а именно: 46 пушки 2 револвери, 3 бомби и 501 патрони.

з/ Прибраното отъ предалите се моничий, оръжия и представена съ рапорти № № 32 отъ 12 IX. и 66 отъ 18 IX. До командира 3-та дружина отъ 11Опълченски полкъ и № 90 от 6 Х. до командира на същи полкъ а именно: 46 пушки, 2 бомби и 1363 патрони.

и/ Прибрания във с.Обретеници гвижими имоти а именно: 361 овци и агнета, 126 кози и ярета, 45 свини и прасета и 39 говеда и телци.

При реализиране на тая ми дейтелностъ презъ всичкото време срещнахъ почти непреодолими обстоятелства които съ силната си воля и несъкрушимъ духъ съумевахъ да унищожавамъ. И благодарение на това смело и гордо заявявамъ, че тя до минимумъ разнищи сръбската четнишка организация във прокупленския край. Силните борчески и организаторски духъ на Коста Пекаянецъ и Войновичъ и много грузи Четоводци бидоха сломенни. Населението се събуди отъ заблуждението на същите. Създаденото т[ежко] за съществуването на сръбските чети положение резко раздели техното население. Така стекли се обстоятелствата за четите оставаше само единъ благонадеждень изгогъ, потвърденъ във самите имъ конгреси и заседания – да се предагатъ.

В О Й В О Д А : Т Николовъ

Ф.735 к, он.1, а.е.7, л.1-26 ЦДИА

ПРОТОКОЛЪ

за

разпитъ на войводата свещеникъ Димитъръ /Мито/ Димитриевич
15 октомври 1917 год., гр. Нишъ

- 0 -

Именувамъ се свещеникъ Мито Димитриевичъ, 35 год, сърбинъ, източно православенъ, жененъ съ петъ деца, родомъ отъ гр. Дяково.

Презъ 1898 год. свършихъ Призренската семинария, а следъ това бехъ учителъ една година във село Долапъ във Ипекъ до 5 май 1900 год., а отъ 1900-1902 г. във с. Първенекъ, близо до Вранските бани презъ 1903 г. учителъ във с. Власина /при сръбско-българската граница/, а през 1903/4/5 учебни години - учителъ във с. Лапаница /Лебанска околия/. Презъ 1906 г. бехъ ръкоположенъ за свещеникъ отъ Нишкия архиепископъ и бехъ назначенъ във с. Сиарина /30 км. западно отъ Лебане/, където престояхъ до 1909 г. месецъ февруари. Въ с. Барбатово отидохъ във 1909 г. където и останахъ. Въ Балканската война бехъ доброволецъ 20 гена докато отидохме до Дяково, а във тази война [първата световна-б.р.] бехъ воененъ свещеникъ във 6 Прекоброенъ полкъ до 1 юли 1915 г., а после ме преместиха във 12 полкъ Трети позивъ във Албания, понеже зная албански езикъ. После се преместихъ съ полка във Крива-Паланка, дадохъ си оставката и на 1 септември 1915 г. си отидохъ във енорията във с. Барбатово.

Азъ бехъ интерниранъ на 17 декември 1915 г. въ Хасково, а отъ тамъ ме изпратиха въ с. Гор. Паничево Ст. Загорско, където престояхъ до 15 августъ 1916 г., когато избегахъ заедно съ свещеникъ Григоръ Кояшевичъ, който е сега въ Балкана с една селска чета, без да води никакви сражения, а само се крие. Когато тръгнахме отъ Ст. Загорско ние бехме седемъ души отъ които петъ селяни и два свещеници. Още тогава бехъ обръсналъ брадата и хвърлил формата. Тръгнахме отъ Паничево на 15 августъ ст. Стилъ и пристигнахъ въ къщи на 8 септември. По това време още немаше чети. Тъкмо проектирахъ да направа постъпки чрезъ комендантството да бъда освободенъ и ако може назначенъ пакъ за свещеникъ, появата на Печанецъ разбърка плановете ми.

На 14 октомври Коста Печанецъ дошелъ отъ къмъ Битолския фронтъ съ единъ аеропланъ¹ който слезълъ въ с. Механе. За това свидетелствуватъ много селяни, между които и Ивентъ Иличъ, който го е прихваналъ при слизането си отъ аероплана. И азъ съмъ уверенъ, че действително К.Печанецъ е дошълъ съ аеропланъ, защото: 1. Той бе въоръженъ съ хубава френска пушка /нова карабина/ и носеше нови френски грехи, които тукъ не се намиратъ, нито отъ Албания може да ги донесе.

2. Той донесе възвания, написани на албански езикъ съ турски печатни букви, каквито могатъ да се напечататъ само въ Солунъ. Азъ виждахъ възванията, прочетохъ едно, тъй като зная да чета и пиша на турски езикъ.

3. Азъ като бившъ воененъ свещеникъ въ 6 Прекоброенъ полкъ зная, че К. Печанецъ се качваше често на аеропланъ. Писмото № 12 отъ 1 мартъ 1917 г. изпратено отъ К.Печанецъ до сърбската Главна Квартира, чрезъ Воя Зойчевъ, въ което пишеше, че не е дошълъ съ аеропланъ, а се е промъкналъ презъ Албания, където останалъ раненъ е написано съ целъ да попадне въ ръцете на българските власти за да се заблудатъ последните. За това писмо К.Печанецъ лично ми каза, че е написано за да излъже властътъ, че отива на фронта та да престане гонението на народа. Азъ лично съмъ го виждалъ голъ и зная, че той нема рана отъ тази война, защото той при отстъплението на нашите войски не бе въ строя, а беше воененъ полицаи при гл. Квартира.

Следъ като К.Печанецъ пристигналъ въ с. Механе научилъ, че азъ съмъ въ селото си и ми писа писмо съ което ме поканваше да отида при него. Да се видимъ и разговоримъ. Отидохъ къмъ 17-18 септември въ с. Спанци да намера на определеното време К.Печанецъ, обаче той малко преди моето пристигане напусналъ селото и заминалъ за с. Рача. Азъ веднага тръгнахъ за с. Рача и следъ дълго скитане по следите му на 27 септември го намерихъ въ с. Рача, заедно съ 15-20 четници и черногорци, между които беха следните лица Ив. Еличъ, Ив. Булаичъ, капитанъ Влаховичъ /черногорецъ/, братъ му Тошко Влаховичъ, професоръ Иованъ Раговичъ, братъ му Сава Раговичъ, Миланъ Дърлевичъ, братъ му Джуро Дърлевичъ и Лакичъ Лакичевичъ, черногорецъ.

Следъ като се събрахме всички престояхме малко преди да съмне въ къщата на единъ старикъ, името на когото не зная, но помна, че имаше дълга четалеста брада. Въ зори всичките се опътихме къмъ съседната гора, където собствено започнахме да приказваме и разискваме по всички въпроси, отъ които се интересувахме по това време. Най-напред почна К. Печанецъ и подробно ни каза какво е положението отвъдъ фронта. Той ни съобщи, че е изпратенъ отъ сърбската гл. Квартира за да види какъ живее народа и да донесе съ специални куриери дали населението е избито, ограбено, съсипано и пр. Пр. Каза, че за напредъ ако не успее да нареди каналъ по който да праща куриера за фронта целъ да нареди отъ време на време да дохожда специаленъ аеропланъ, чрезъ който да праща своите кореспонденции до Гл. Квартира. Ако има още останалъ народъ натоварили го да повдигне съ него въстание. Той билъ изпратенъ само за Топличкия и Вранския окръзи, като познатъ, а за другите окръзи били изпратени други офицери, пакъ съ аероплани. Тогава К. Печанецъ носеше презъ рамо една кожена чанта, въ която имаше около 100 наполеона злато. Каза ни, че донесълъ възвания до албанците, за да въстанатъ. Азъ виждахъ тези възвания. Те беа отъ името на Есадъ Паша и сърбското правителство. Други книжа той не показа, но казваше ни, че има възвания отъ името на краля, правителството и Върховната команда, които крие сега за да не ги залови българското правителство, защото съ голема тайна. Те требвало да се изнесатъ, когато бѣде обявено въстанието. К. Печанецъ следъ като ни каза, че е изпратенъ отъ Гл. Квартира да проучи положението на народа, изтъкна предъ насъ, че всичко което те отвъдъ фронта знаятъ за положението на населението изобщо съвсемъ не било верно; народа не е опропастенъ, страната е спокойна и пр. пр. Каза ни, че за задача ще бѣде да се събори Сталачкия и Ристовачкия мостове на ж.п. линия съ целъ да се попречи на българите и да се улеснятъ сърбските и съюзническите войски, които идатъ вече. Той съ особенъ патосъ ни разправяше за боевете на сърбско-френските войски съ българските между Леринъ и Битоля. Той твърдеше съ положителностъ, че сърбските и съюзническите войски вътре въ единъ два месеца ще завладеятъ целата страна и че въ това били уверени и въ Гл. сърбска квартира. По-нататкъ идеите се развиваха въ приказки като всичко се основаваше на плановете на К. Печанецъ. Приказвахме, че е необходимо да се заемемъ сериозно за работа, като влеземъ въ по-близки връзки съ населението и го организираме за въстанието, датата на което К. Печанецъ си запазваше правото да определи следъ като за тази целъ получи надлежните инструкции направо отъ върховната команда. Говореше се на селяните, които ни спохождаха, че тоя който не ни последва ще се смета за предателъ на отечеството и дезертѣоръ. Разгласи се помежду населението, че всички ония, които са избегали отъ редовете на сърбската армия преди и въ време на отстъплението, ако се организиратъ и взематъ участие въ предсто-

ящите акции ще бъдат помилвани и нема следъ пристигането на сръбската войска да се предават на военния съдъ. Туи обстоятелство при предварителната агитация помежду населението допринесе най-вече да се образуват на всекъде много чети от местните жители, които при отстъплението беха дезертирвали от армията. Скритото оръжие, патрони, пушки по разни пунктове на разни села ни даде възможност въ кратко време да въоръжимъ селяните. През време на агитациите К. Печанецъ много умело пускаше разни слухове помежду населението, съ които целеше да го окуражи и ободри. Азъ съмъ и всички селяни съ които по тове време се срещашъ твърдо вервахме, че въ късо време сръбската войска ще дойде тукъ, че гр. Велесъ е превзетъ и пр.

Къмъ 24 октомври 1916 г. въ Топлица /с. Спанци/ дойде Войновичъ съ четири петъ души за да купи жито-храна за неговите четници съ които се движеше по Капаоникъ. Той бе доставчикъ на Австрийската армия въ Крушевацъ. Обвиненъ въ некое престъпление бил арестуванъ, но въ последствие избегалъ отъ затвора и още тогава със свои другари бе органириралъ чета и се движеше по балкана. Като състоятеленъ човекъ той имаше 30-40 хиляди лева съ които органирира четата си. Когато К. Печанецъ и К. Войновичъ се срещнаха въ с. Спанци, влезоха въ споразумение и К. Печанецъ се наложи като бе признатъ както отъ К. Войновичъ тъй отъ всичките насъ за председателъ на централния комитетъ и пратеникъ на Гл. квартира. Имаше вече тукъ тамъ малки селски чети, а ние съ К. Печанецъ бехме вече 40-50 души добре въоръжени. Аца Пиперъ не бе съ Войновичъ когато дойде въ с. Спанци.

Отъ дългите ни разговори при обмислюване мерките, които трябва да се взематъ за органириране на населението дойдохме до заключението, че е необходимо една предварителна подготовка. Трѣбваше да се приготвятъ списъци на хората, които ще взематъ участие, да се определи колко пушки, патрони и пр. могатъ да се намерятъ и хората, които щеха да действуватъ въ определените села.

К. Войновичъ се зае съ органирирането на населението къмъ Копаоникъ за където и замина. Ние съ К. Печанецъ минахме презъ река Косаница и се отправихме за Лебанско където щехъ да остана азъ и кап. Влаховичъ - азъ като познатъ на населението и по-интелигентенъ, а кап. Влаховичъ, като комендантъ. Отъ тамъ къмъ края на м. октомври /29 или 30/ К. Печанецъ се повърна въ Прокупленско съ своите четници: Дърлевичъ, Ив. Булаичъ и пр.

Съ насъ останаха като четници Дим. Бегоничъ и Синодинъ Янковичъ.

Най-дълго пребивавахме въ Туларската община с. Спанци, като често обикаляхме съседните 10-15 села. Почти въ всичките села събирахме селяните и имъ говорехме азъ и Влаховичъ това, което приказваше К. Печанецъ. Списъци за хората оръжието не направихме за всичките села, защото намерихме излишно; подобни списъци се направиха само въ общинските управления на с. Медведжа

и с. Стубла. Възстание по списък не се прави! Когато дойде времето всички тръгнаха безъ да се търсатъ по списъци. По наше представление К. Печанецъ назначаваше по единъ воененъ старейшинъ за всеко село, които старейшинъ си избираше по 4-5 селяни за четници, които беха на разположение на селото, като мирни граждани. Населението възприемаше всичко.

Презъ целия, тъй да се каже, организационенъ периодъ до 8 февруари [1912 г.] азъ не се виждахъ съ К. Печанецъ. По инициативата на последния на 8 февруари почти всички се събрахме въ с. Обиличево, а по-сетне въ с. Коньовци /Либанска околия/. Тамъ бехме азъ, К. Печанецъ, Воѣновичъ, Ив. Рагоичъ, Влаховичъ и около 200 души четници.

Отъ разискванията азъ останахъ съ впечатление, че тукъ сега всичко, което до тогава бехме подготвили и наредили щеше да се уформи и потвърди; тъй и стана. Назначиха се старейшините, а сетне и войводите, които щеха да действуватъ въ отделните райони.

Азъ минавахъ по-скоро като администраторъ - секретаръ, а всичко останало въ нашия районъ се нареждаше отъ Влаховичъ.

Следъ като на 8 февруари въ с. Обиличево бехъ вече назначенъ титуляренъ войвода азъ утрешния денъ 9 февруари въ с. Дол. Коньовци въ качеството на войвода потърсихъ доказателства, че наистина К. Печанецъ е пратеникъ на Гл. квартира, правителството и че последното е съгласно да се повдигне възстание. К. Печанецъ се оскърби и ни вълезохме още същия денъ въ пререкания. Той настойчиво говореше, че е утълномоощенъ да повдигне възстание и че е пратеникъ на правителството и Гл. квартира. Азъ му потърсихъ документа. Той каза, че не ги взелъ за да не бъдатъ заловени и да се компрометира правителството.

Азъ намерихъ поводъ въ липсата на неговото пълномоощно, а същинската причина която ме караше да влезе въ споръ бе тая, че отъ всичко което се говореше, нареждаше и възнамеряваше, азъ заключихъ, че онова което ще стане въ бъдеще не ще бъде нещо сериозно и ще има много лоши послѣдствия както за общата кауза, тъй и за населението. Обаче, тъй бехъ поставенъ, че не можехъ да реагирамъ противъ волята и намеренията на К. Печанецъ. Тоя краткъ [спор] съ К. Печанецъ даде поводъ на последния да не ми повери самостоятеленъ районъ, а ме остави нещо като секретаръ-администраторъ при кап. Влаховичъ, който не е достатъчно интелигентенъ за да бъде самостоятеленъ. Азъ се погчихъ.

Капитанъ Влаховичъ биде назначенъ за началникъ на Ябланичкия отрядъ /Либанско/, Воѣновичъ за началникъ на отряда който щеше да действува отъ Копаоникъ до Крушевацъ. К. Печанецъ остана шефъ на Ц. [ентралния] комитетъ, Ив. Рагоичъ съ 20 души началникъ на Пиротския отрядъ, а Тошо Влаховичъ, братъ на кап. Влаховичъ съ 25 души за началникъ на Неготинския край.

Въпроса за времето кога да се повдига възстанието се изостави за по-сетне за да се види какъв ще бъде резултата от дейността на наборните комисии. Установихме се, да разискваме по въпроса за повдигане на възстанието, след като К. Печанец получи по този въпрос инструкции от Гл. квартира, която щеше да съобщи приблизително времето за повдигане на населението, а К. Печанец да определи датата след като се съберат петътех войводи и обмислят всички мерки.

След окончателното решение което щеха да вземат петътех войводи съгласихме се като знак за общо разбунтуване да бъде запалването на слама / машали / на следните места за Ябланичкия край на Петрилски връх, Марковски връх, Туларски връх, Сиярински връх, Тупалски връх и Петровацъ.

Тъкмо по това време Ив. Булаичъ доведе четирима български конни стражари. Тъй като тук не бе района на Ив. Булаечъ, а той извърши единъ произволъ, азъ повдигнахъ този въпросъ и упрекнахъ Ив. Булаичъ, че подобни работи само ще компрометиратъ общата работа, тъй като съ това ще обърнемъ още сега вниманието и ще настроимъ зле българските власти. Азъ още тогава казахъ, че щом като се правятъ подобни работи не остава освенъ да вдигнемъ веднага възстание. К. Печанецъ не се съгласяваше и защитаваше Ив. Булатовичъ.

По мое настояване стражарите бидоха освободени, а конете имъ задръжани. Азъ тогава направихъ и едно предложение, което К. Печанецъ не възприе. Предложихъ да отидемъ въ Лебане и да кажемъ да не взематъ хората за наборните комисии, защото съ това още повече ще се раздвижи населението и ще потърси спасение въ бегство. Тъй и стана.

Въ с. Конювица престояхме два дена до 10 февруари 1917 г. К. Печанецъ и К. Войновичъ отидоха къмъ планината Пасияча въ с. Дубово, а ние съ Влаховичъ тръгнахме за Лебанско, стигнахме въ с. Бойникъ, където въ една кръчма пренощувахме. Сутринта на 11 февруари тръгнахме къмъ Морава и на път за с. Голи Ридъ срещнахме една група български войници. При срещата съ войниците ние избегахме въ една близка гора, заехме позиции и се сражавахме. Тогава азъ и Влаховичъ бехме съ 30 четника, отъ които въ боя двама убиха и двама леко раниха, а отъ войниците единъ плененъ и единъ раненъ. Ние предписахме на кмета на общината да заведатъ двамата войници - пленения и ранения - въ Лебане. Научихме, че същия денъ и К. Печанецъ съ Войновичъ са имали сражение съ българските войници близо до с. Дубово. На 11 февруари всеки требваше да си отиде въ своя районъ.

На 11 февруари бехме на обедъ въ с. Каменица, а на вечеря въ с. Вучново, въ къщата на Любо Поповъ Симеоновъ, където получихме известие /единъ актъ/ отъ К. Печанецъ да вдигнемъ възстанието, въпреки уговореното на конгреса /събранието/. По този начинъ възстанието се обяви. Азъ и кап. Влаховичъ, следъ

обявяването на възстанието /след като получихме акта/ отидохме във с. Слишане 15 км северо зап. отъ Лебане.

Влаховичъ е дошълъ откъмъ Черна Гора между 14-16 септември 1916 г. Миналъ е през Копаоникъ, където се е срещналъ съ К. Войновичъ, който отдавна бе организиралъ чета и се движеше въ Копаоникъ.

За всички подробно до 21 ноември ст. стилъ държахъ дневникъ, който изгоре въ къщата ми, а следъ 21 ноември държехъ малки бележки на тетрачето ми по писаното въ което спомнѳвамъ си следното:

На 21 ноември азъ и Влаховичъ бехме съ 7-8 четници въ с. Петрала и Богоновацъ /30 км ю.з. отъ Лебане/ въ къщата на единъ селянинъ, името на когото не помня.

На 22 ноември бехме въ с. Медведжа /на границата/ където направихъ събрание съ селяните въ къщата на Радеица Булатовичъ.

На 23 ноември само съ Рама Азировъ и Васа Лазаровичъ секретаръ бирникъ отъ Медведжа, който сега живее въ Прищина, отидохме въ последния градъ за да узнаемъ какво е положението, тъй като бехме научили, че Велесъ билъ превзетъ отъ сръбските войски, да се видя съ тетка си и съ некои мои познати, и да поправа револвера на кап. Влаховичъ. Азъ престояхъ въ една къща и не се виждахъ съ никого, защото моя ден имаше движение големо поради падането на Букурещъ.

На 24 ноември се върнахъ въ с. Прапащница съ чичовия синъ на Рама, Байрамъ. Пренощувахме въ къщата на албанеца Кайтасъ.

На 25 ноември върнах се въ с. Вел. [ика] Брайна /5 км. западно от Тулари/ да са се намеря съ Влаховичъ. Въ с. В.Брайна бехме въ къщата на Лука Влаховичъ - роднина на кап. Влаховичъ.

На 26 ноември отъ с. В. Брайна отидохме въ с. Пърпоре /5 км. северно от Брайна/. Свикахме събрание, но не помня у кого беше.

На 27 ноември бехме въ с.с. Редкоцеръ и Тулари и тамъ свикахме селяните на събрание, приказвахме, разисквахме и пр.

На 28 ноември бехме въ с. Тулари, въ къщата на Миличъ Лакичъевичъ. Въ тази къща сме пребивавали често пъти цели дни и седмици.

На 29 ноември бехме пакъ въ Тулари, а отъ тамъ въ с. Мърколъ /5 км. южно отъ Тулари/, въ къщата на Иванъ Павловъ.

На 30 ноември отъ Мърконя въ Порошница /5 км южно/. Тамъ бехме въ една вдовица, която има най-хубавата къща и е жена доста състоятелна.

На 1 декември [1916 г.] тръгнахме отъ Порошница и отидохме въ Тулари.

На 2 декември отъ Тулари заминахме пакъ въ Порошница на гости въ единъ отъ роднините на Влаховичъ, името на когото не мога да си спомня.

На 3 декември отидохме въ с. Врабци /5 км. източно/. Тамъ свикахме събрание съ целъ да агитираме и създадемъ по-близки връзки съ селяните.

На 4 декември отъ с. Врабци заминахме за с. Боровци /8 клм. североизточно/ и на разсъмване върнахме се обратно въ с. Врабци въ къщата на Сава Пришовъ.

На 5 декември отъ с. Врабци отидохме въ с. Прошница на гости при роднината на кап. Влаховичъ.

На 6 декември презъ целия денъ престояхме въ с. Прошница.

На 7 декември останахме въ същото село, а презъ деня азъ заедно съ Мило-савъ Смайовъ отъ с. Марконе /той е убитъ/ отидохъ на Хай-Кобила за да взема отъ единъ албанецъ, който бе при поста, тютюнъ.

На 8 декември повърнахме се въ с. Порошница на почивка.

На 9-10 декември отъ с. Порошница отидохме въ с. Марконе на гости на некой наши познати.

На 11 декември бехме въ Порошница и Върбачка Коса при некои отъ роднините на Влаховичъ.

На 12-13 декември върнахме се и престояхме въ Порошница.

На 14 декември бехме въ с. Регкоцеръ.

На 15 декември се настанихме въ една къща - Миличевата - между Спанци и Тулари, на върха на единъ баиръ. Тази къща при бившия [режим] е подъ с. Спонци, а сега е подъ Туларска община.

На 16-17 декември престояхме въ същата къща.

На 18 декември следъ полунощъ потеглихме за Стубла /8 клм. северно отъ Регкоцеръ/.

На 19 декември бехме въ с. Стубла въ къщата на Дим. Беговичъ. Въ това село свикахме събрание отъ селяните. Тукъ и Печанецъ е правилъ събрание по-рано.

На 20-23 декември живехме въ Миличевата къща - с. Спонци.

На 23 декември презъ нощъта заминахме за село Мала Браиня да промениме местото, за да не бъдемъ открити отъ некого. Не мога да си припомня въ коя къща бехме.

На 24 декември презъ деня престояхме въ Браиня, а вечерта тръгнахме за с. Губовци /границата/.

На 25 декември върнахме се пакъ въ с. В.[елика] Браиня.

На 26 декември отидохме въ Спонци и се настанихме пакъ въ Миличевата къща.

На 27 декември бехме въ с. Чокотина махала и с. Спанци /5 клм. югоизточно/.

На 28 декември заминахме отъ с. Чокотина въ с. Регкоцеръ да променимъ местата и да се нахранимъ другаде. Презъ всичкото време, когато пребивавахме въ Миличевата къща, отъ съседните села събираха се продукти, хлѣбъ и др. и ние сами си готвехме необезпокоявани отъ никого.

На 29 декември бехме за първи път във с. Македонци /7 клм. югоизточно/. Преди нас във това село е ходил и К. Печавецъ.

На 30 декември от с. Македонци заминахме за с. Регкоцеръ.

На 31 декември престояхме във с. Регкоцеръ.

На 1 януари 1917 г. бехме във с. Спанци - Милчевата къща.

На 2 януари престояхме на същото място.

На 3 януари привечеръ отидохме във с. Тулари на вечеря във воденицата на Зека Раговъ.

На 4 януари бехме във с. Губовци.

На 5 януари от Губовци отидохме във с. М.[ала] Браиня.

На 6 януари от М. Браиня във с. Спонци - Миличевата къща.

На 7-11 януари презъ всичкото време живеехме във Миличевата къща и се хранихме, както казахъ по-горе. Къщата е на високо място отъ където добре се наблюдава по всички страни, а наблизо има гора и ние имахме възможностъ да бъдемъ непрестанно във сношение съ селяните, както на Спонци, тъй и на с. Тулари.

На 12 декември заминахме за с. Регкоцеръ, където беха се появили разбойници, които правели грабежи и посрещали хората по пътищата. Тези разбойници беха убили 9 души български войници и единъ ст. подофицеръ.

На 13-16 декември престояхме във Миличевата къща - с. Спонци. На 16 януари заловихме разбойниците Милутинъ и Драготинъ Смоловичъ - братя, Рагое / братовчедъ/ и жените имъ Мируша и Ружа. Следъ залавянето имъ и при разпита признаха, че те когато карали арестувани жените имъ, убили двама български войници и наранили единъ ст. подофицеръ. За техните престъпления застреляхме ги, а Ружа, по произхождение черногорка, пощадихъ, защото ми каза всичко тъй както е било. Ружа оставаше съвсемъ сама и азъ я прибрахъ във моята къща. Единъ отъ братята Смоловичъ, Рагой, успе да избега. Узнахъ, че във Прокупле щели да освободятъ третия братъ Смоловичъ /името не зная/. Лично писахъ писмо на окол.[ийския] началникъ и го предупредихъ да не го освобождава.

На 17-18 януари бехме във Миличевата къща и в с. Регкоцеръ, във къщата на Миливой Христовичъ. Тоя денъ четата ни уби разбойника Муго Гашевичъ, защото се бе провинилъ във грабежи, убийства, които датираха отъ времето на бившия режимъ.

На 19 януари повърнахме се във с. Спонци - Миличевата къща. Същия денъ при-стигна една потеря отъ българи и албанци за да ни преследва.

[20 януари липсва - б.р.]

На 21 януари отидохме във с. Медведжа на гости на единъ стражаръ.

На 22 януари бехме във с. Газдари /26 клч. отъ Лебане/. Тамъ отидохме съ целата чета отъ 50-60 души и свикахме селяните на събрание във Найденовата кръчма.

На 23 януари бехме въ с. Стубаль - махалата Леца /3 км. западно/. Тамъ въ гората намерихме работника Рагоѣ Смоловичъ и чичо му Миливой Смоловичъ, които убихме и оставихме писмо до коменданта за причините за извършеното убийство.

На 24 януари престояхме въ с. Стубаль въ къщата на Ив. Перовичъ, роднина на Беговичъ.

На 25-26 бехме въ с. Редкоцеръ.

На 27 януари престояхме въ Редкоцеръ и с. Спонци.

На 28-30 януари презъ целото време бехме въ с. Спонци - Миличевата къща, като отидохме на вечеря при Зеко въ неговата воденица въ с. Тулари, а въ къщата му същевременно беха на гости няколко стражари. Зеко е убитъ.

На 31 януари бехме въ с. Пърпоре - границата.

На 1 февруари бехме въ с. Спонци - Миличевата къща.

На 2 февруари бехме на вечеря въ с. Марконе. Тамъ събрание не сме правили.

На 3 февруари пакъ въ Миличевата къща - с. Спонци.

На 4 февруари получихме едно писмо отъ К. Печанецъ, който ни викаше да се съберемъ между с. Бойникъ и с. Косанчикъ.

На 5 февруари се опътихме за с. Гайтанъ въ къщата на Илия Дърпинъ /15 км. западно отъ Лебана/. Тамъ направихме събрание.

На 6 февруари въ с. Иване /10 км. северно/ свикахме пакъ събрание, но не помня въ къщата на кого.

На 7 февруари на обедъ бехме въ с. Савицень /5 км. западно отъ с. Бойникъ/ въ къщата на кмета, а за вечеря отидохме въ с. Обиличево /10 км. северно отъ с. Бойникъ/. Тукъ получихме известие отъ К. Печанецъ да останемъ въ същото село, защото той билъ съ Коста Войновичъ въ с. Косанчикъ и немало место за всички ни.

На 8 февруари всички бехме събрани въ с. Обиличъ, където се вече назначиха старейшините на селата, войводите и пр. Квартуривахме въ къщата на народния представителъ Милутинъ Драговъ.

На 9 февруари бехме въ с. Долно Конїовци, където влезохъ въ споръ съ К. Печанецъ, поради което не ми повери самостоятеленъ районъ. За това ме предаде на кап. Войновичъ да завеждамъ административната и писмена работа.

На 10 февруари престояхме презъ целия денъ въ с. Конїовци, а вечерта отидохме съ Влаховичъ въ с. Бойникъ. Ние се отделихме отъ К. Печанецъ, преспахме въ големата кръчма въ селата където и свикахме събрание, на което говорихме същото, както и въ другите села.

На 11 февруари на шосето на върха Кременъ почна се сражение, следъ което ние се завърнахме обратно и вместо къмъ Лебана, заминахме за с. Буяново, съ целъ да се двигимъ по Балкана за да се приберемъ въ с. Спонци - Миличевата къща.

На 12 февруари когато бехме във с. Буяново - Ив. Радовичъ ни изпрати около 30 души български войници пленници и целата поща отъ Лебане за Лесковацъ. Те беха заловени отъ Радовичъ. Последния бе назначенъ за началникъ на Пиротския отрядъ, но заедно съ Тошко Влаховичъ останаха да действуватъ въ околността на Лесковецъ, поради прибързаното обявяване на възстанието. Ние освободихме войниците, пощата и пощалиона, а колата и конете задържахме. Азъ отворихъ писмата и като прочетохъ на две места "разбойници" зачъртахъ и съ бележка, че не сме разбойници, а възстаници и изпратихме целата поща въ Лесковецъ. Отъ Буяново отидохме въ с. Магашъ /4 клм. северозападно: и избегавме въ балкана.

На 13 февруари стигнахме въ с. Иване /4 клч. Южно/ и тукъ получихме акта отъ К. Печанецъ, че възстанието е обявено на 11 февруари. Същия денъ съ специални писма изпратени по куриери-селяни отъ същото село, разгласихме на всичките общини, че възстанието е обявено.

На 14 февруари чухме, че при с. Статуецъ имало сражение, обаче указа се, че българите сами стреляли въ въздуха, а въ същностъ сражение имаше въ с. Товаряне /12 клм. Югоизточно от Куршумли/. Тамъ се сражаваше отделение на К. Печанецъ и войската. Тоя денъ ние стигнахме въ с. Воранци /5 клм. Южно отъ Иване/. На всекъде селяните се снабдяваха съ пушки и друго оръжие.

На 15 февруари бехме въ с. Сливани /5 клм. Югоизточно/. Тамъ узнахме, че възстанниците превзели Житни потокъ. Ние не влезохме въ сражение, а тъй като бе предписано на всичките общини да възстанатъ, селяните сами водеха борбата. Тоя денъ доведоха 12 души пленници съ единъ старши пософицеръ. Азъ ги освободихъ. Докато бехъ съ Влаховичъ не позволявахъ да имъ се взиматъ парите и грехите, обаче по-сетне при отстъплението на с. Сливани, капитанъ Влаховичъ, следъ като ги ограбилъ, избилъ всичките пленници, които са му били предадени.

На 16 февруари възстаналите селяни отъ с. Косанчикъ и Обилчево отстъпиха къмъ с. Конювци, защото войската ги преследваше. Тоя денъ биде превзетъ Лебане. Ние не вземахме участие въ нападението защото Влаховичъ, въ качеството си на комендантъ на района дирижираше работата отъ далече.

На 17 февруари кап. Влаховичъ остана въ с. Слешане, а азъ съ Рама Азиробъ, бившиъ стражаръ въ Прищина, отидохъ въ Лебане, за да изуча непосредствено положението. Отъ Лебане заминахъ къмъ старата сръбско-турска граница за да видя как се води борбата между възстанниците и войската. Азъ на 17 февруари говорихъ публично предъ целото население въ Лебане. На събранието имаше и единъ български чиновникъ - секретаръ. Въ речта си, следъ като говорихъ по положението изобщо, изтъкнахъ, че превзетите градове отъ насъ не ще може да ги задържимъ, но успокоихъ жителите да не се страхуватъ, толкова повече секретаря е тукъ и следъ като дойдатъ българите той ще ги защити. Тръгна-

хъ по шосето за с. Медведжа и стигнахъ въ с. Рунковець - 15 км.

На 18 февруари пристигнахъ въ Медведжа, а отъ тамъ въ с. Регкоцеръ. Въ Регкоцеръ. Въ Руйковець докараха ми отъ Вранско двамъ войници-пленници. Единииятъ отъ тяхъ имаше 900 лева пари, а другия 65 лева. Войника съ 900 лева имаше братъ въ с. Кюковець. Двамата войници препратихъ ги на Влаховичъ, безъ да имъ взема парите. Влаховичъ имъ взелъ парите, като имъ оставилъ само по 5 лева. Селяните отъ Медведжа и Регкоцеръ всичките възстанаха, а въ селата беха останали само жените и децата. Всичките селяни се сражаваха на старата сръбско-турска граница подъ водителството на Д. Беговичъ. Презъ нощъта напуснали позициите, защото срещу тяхъ се появила българска войска съ албанци откъмъ Прищина.

На 19 февруари въ Регкоцеръ квартирувахъ въ къщата на Милошъ Перовичъ. Тамъ някои отъ селяните възнамеряваха да ни предадатъ мене и Влаховичъ на войниците и албанците, за да се отърватъ отъ преследванията, но ние успехме да избегаме. Азъ още тогава всичко разбрахъ и решихъ да се прибера въ с. Гайтанъ и свършено напуснахъ района. Въ с. Гайтанъ престояхъ отъ 19-22 февруари въ къщата на Неделко Луковичъ и се срещахъ съ мои познати. На 22 февруари частъ отъ селяните на с. Гайтанъ беха на границата. Тоя денъ, по нареждане на Влаховичъ, Д. Беговичъ замина за границата и отблъсна албанците. Тогава Влаховичъ ми изпрати пакъ двамата пленени войници отъ Вранско. Единииятъ изпратихъ при братъ му въ с. Кюковець, а другия повърнахъ обратно при Влаховичъ, който го убилъ.

На 23 февруари получихъ писмо отъ Беговичъ, изпратено отъ Регкоцеръ, съ което ме викаше да се срещнемъ въ с. Стуболъ, където беше отишълъ да вземе семейството си и да го настани въ с. Гайтанъ. Азъ тоя денъ заминахъ за с. Регкоцеръ и квартирувахъ въ къщата на дволицата Милина. Едва на 24 февруари отидохъ въ с. Стуболъ.

На 25 февруари съ Беговичъ бехме въ с. Стуболъ.

На 26 февруари заедно съ Беговичъ отъ Стуболъ отидохме въ с. Медведжа и същия денъ вечерта се върнахъ пакъ въ Стуболъ, а Беговичъ въ Регкоцеръ.

На 27 февруари бехъ въ с. Гайтанъ, а Влаховичъ бе въ с. Слишане. Въ с. Гайтанъ азъ получихъ последното писмо отъ Влаховичъ, съ което ме викаше да се срещнемъ въ с. Шишевци /4 км. югоизточно отъ с. Гайтанъ/. Той отъ Слишане бе се оттеглилъ тамъ. Азъ не отидохъ на срещата, защото не желаехъ вече да боравя [се занимавам - б.р.] съ четническото движение, понеже се убедихъ, че всичко ще излезе една несериозна работа.

На 28 февруари престояхъ въ с. Гайтанъ въ къщата на Неделко. Частъ отъ селяните на това село беха при границата, а останалите при Влаховичъ.

На 1 мартъ 1917 г. тръгнахме съ Рама Азировъ за с. Карбатово - моята енория. Стигнахме до с. Власово /10 км. източно отъ с. Механе/. Спрехъ се

въ Власово, защото се поболехъ. Криехъ се въ една съседна до селото колиба, а храна получавахъ редовно отъ селото. Въ тази колиба престояхъ отъ 2 до 4 мартъ.

На 5 мартъ пристигна войска откъмъ Куршумли и Житни поток. Азъ се повърнахъ обратно къмъ с. Гайтанъ а отъ тамъ отидохъ въ с. Стуболь - малата Бубрекъ.

На 6 мартъ отъ Бубрекъ **[отидохъ] въ Чокотинъ /5 км. източно отъ Тулари/**. Презъ това село беше минала войската.

На 7 мартъ престояхъ въ с. Чокотинъ.

На 8 мартъ тръгнахъ отъ Чокотинъ за с. Добродо /28 км. източно отъ Лебане/. Стигнахъ до горичката Подмаркович.

На 9-10 мартъ бехъ въ горичката.

На 11 мартъ бехъ въ гората при с. Свинище /6 км. североизточно на пътя къмъ Бербатово/, винаги избегвайки войската и ношувахме въ с. Гъка /6 км. североизточно отъ Свинище/.

На 12-14 мартъ живеехме въ с. Джака и квартирувахме въ къщата на Илия Йокановичъ. Тамъ ме заболе кракътъ.

На 15 мартъ ме напусна Рама и замина да живее при роднините си за с. Свирци /5 км. източно отъ Хай-Кобила/ - 10 км. подъ Медведжа.

На 16 мартъ останахъ самъ. Селяните ме напуснаха, а азъ останахъ на същото място до 21 мартъ и боледувахъ.

На 22 мартъ отидохъ въ с. Власа, минахъ презъ планината Соколовица, където се виждахъ съ К. Печанецъ, който бе тамъ съ петъ души. По това време той каза всеки да отиде по планините и тамъ да се крие. Тогава именно К. Печанецъ ми каза, че нарочно е написалъ писмо, въ което казва, че е дошълъ откъмъ Албания, че напуска страната и заминава за фронта съ целъ да се залови отъ властите за да се заблудятъ по следните. Отъ Соколската планина минахъ презъ с. Гърбовница /4 км. източно отъ Куршумли/, минахъ р. Топлица и осъмнахъ между с. Вършевацъ /6 км. северно отъ Куршумли и с. Тмава/.

На 23 мартъ въ с. Тмава живеехъ въ къщата на Анисия Митичъ.

На 24 мартъ презъ деня живеехъ въ гората, а презъ нощта въ Никола Неделковичъ въ с. Барбатовецъ.

На 25 мартъ пакъ същото място. Страхувахъ се да отида въ дома, за да не изложа на прислугване семейството ми.

На 26 мартъ презъ деня бехъ въ гората, а презъ нощта въ с. Чунгула /3 км. северно/.

На 27 мартъ **[Коста] Войновичъ съ около 200 души четници имаше сражение при с. Гъргоре**. Азъ не смеехъ да стоя въ с. Барбатово, а слезохъ въ с. Вършовецъ /5 км. южно/.

На 28 мартъ презъ нощта минахъ Топлица и се опътихъ за с. Космача /5

ккм. Югоизточно отъ Куршумли/.

На 29-31 мартъ живеехъ въ гората близо при селото, заедно съ четата отъ с. Космача.

На 1 априлъ 1917 г. презъ нощта върнахъ се пакъ къмъ с. Барбатово, ми-нахъ при с. Гърбовница и Тмава.

На 2 априлъ бехъ въ гората при с. Барбатово и въ с. Церовица /8 ккм. северо-западно/.

На 3-10 априлъ живеехъ при мои познати въ с. Церовица, като моя енория. Азъ живеехъ повечето въ съседните до селата колиби и най-вече се срещахъ съ Рангелъ Димичъ. Презъ това време ходихъ и въ с. Спанци, също моя енория.

На 11-12 априлъ бехъ въ с. Барбатово. На 12 презъ нощта отидохъ въ с. Церовець.

На 13-15 априлъ живеехъ въ с. Церовець и се укривахъ.

На 15 априлъ отъ Церовець отидохъ въ с. Дрешница /4 ккм. северозападно отъ Барбатово/.

На 16 априлъ останахъ въ Дрешница, живеехъ по околните горички и сегизъ-тогизъ спохождаха ме мои познати. При мене дохожда Пера Ивановичъ, който бе изгубилъ Войновичъ и презъ всичкото време бе при мене. Храна вземахме отъ селото. Тукъ научихъ, че Войновичъ билъ въ с. Ирничъ в Капаоникъ.

На 17 априлъ бехъ въ гората при с. Дрешница, където биде убитъ Стоянъ Георгиевъ отъ с. Музачъ /2 ккм. северно/, защото плячкосвалъ селяните. Той биде убитъ отъ селяните заедно съ двамата четника отъ четата на Войновичъ. Тогава при насъ бе и Рамизъ Алидраговъ отъ Митровица - четникъ на Войновичъ. Рамизъ бе дошелъ да вземе отъ съседните села храна /жито и др. продукти/ за четата на Войновичъ.

На 18 априлъ престояхъ въ с. Дрешница.

На 19 априлъ бехъ въ с. Кутовець и Барбатовецъ.

На 20 априлъ отидохъ съ 4-5 души четници въ с. Барбатовецъ за да търсимъ разбойника Богданъ Митровичъ отъ с. Грабовница. Не го намерихъ, жена му ми каза, че заминалъ въ с. Сухъ долъ при Дачковичъ. Въ с. Тмава научихъ, че и Атанасъ Миленковичъ плячкосвалъ.

На 21 априлъ пристигнахъ въ с. Барбатово и въ съседната гора заловихъ Чедата Вучковичъ, другаръ на Богданъ Митровичъ. По моя заповедъ той биде убитъ отъ селяните, след като предъ всички призна, че е разбойничествувалъ. На събирането беха селяните отъ с. Кутловица, Гъргоре и Барбатово и присъствуваха при разпита. Азъ чета немахъ, а когато ставаше нужда вземахъ по 4-5 души селяни отъ енорията ми. Въ убийтия Чедата Вучковичъ намерихме 89,60 лв., които преброихъ предъ селяните. Когато Войновичъ убилъ Богданъ Митровичъ намерилъ 20 000 лева които прибралъ за четата.

На 22 априлъ престояхъ въ с. Барбатово.

На 23 април по сведения отъ Чеда, нощно време отидохъ да обискирамъ къщите на Ив. Кленичъ, Ив. Янковичъ, Миленко Филиповичъ, всички отъ с. Спанци. Те, споредъ признанията на Чеда, разбойничествували съ него. Въ къщите имъ не намерихъ нито единъ. Азъ останахъ до зори въ къщата на Миленко. Малко преди зората дойдоха и тримата, но Стоянь и Иванъ избегаха, а успехъ да заловя само Миленко. Тогава бехъ съ 6 души. При обиска при Миленко намерихъ три столевови банкноти. Той най-напредъ укриваше отъ къде ги е прибралъ, но следъ като го бихме призна, че парите били на една бедна баба отъ с. Конюва /3 км. западно отъ Спанци/. Бабата за да посрещне свои нужди продала една нива, взела 900 лева и единъ наполеонъ, а те ограбили парите ѝ, като си ги поделили взаимно. Всичките ги опростихъ, но следъ като обещаха, че за напредъ нема да се занимаватъ съ грабежи и кражди и следъ като всичките повърнаха парите. Същата нощъ обискирахъ и къщата на Обренъ Василиевичъ безъ да намеря нещо. Той самъ призна, че разбойничествувал с Богданъ, но безъ да взима пари, а само храни: жито, фасул, царевича и пр. И него помилвахъ подъ същите условия.

24 април бехъ въ Гъргуре, където се намерихъ съ Рамизъ Алидраговъ. Пискахъ да ми предаде лицата Драголюбъ ...имотевъ, братята Симо и Глиша Биновичъ и Теодоси Павловичъ, които беха убили единъ свещеникъ отъ с. Дубче /Австр. територия/ и единъ сръбски подпоручикъ - Гуока Ямиловичъ отъ Вучитрънь, а освенъ това въ своите жестокости съ отишли до тамъ, че въ с. Тмава пекли са на огънь едно дете. Последниятъ фактъ знаятъ всички жители на селото. Рамизъ не се съгласи, защото и той бе отъ съучастниците въ убийството на подпоручика. Последниятъ е убитъ защото е ималъ слабостта да каже предъ мнозина, че ималъ много пари, съ които е можелъ билъ да живее три години. Войновичъ съчини песенъ за убийството на подпоручика Гуока. Следъ срещата ми съ Рамизъ, азъ заминахъ за с. Кутловица, а отъ тамъ отидохъ въ с. Дрешица, където престояхъ презъ целия денъ на 25 април.

26 април бехъ въ с. Дрешица и Барбатово. Презъ това време и въ двете села не стана нищо особено.

27 април бехъ въ Барбатово, Кашаваръ и Спанци. Въ едно отъ тези села кръстихъ три деца, имената на родителите имъ не мога да си припомня.

28 април отидохъ въ с. Спанци, Тмава и върнахъ се обратно въ Барбатово.

29 април престояхъ въ Барбатово, отидохъ въ с. Гъргоре и пакъ обратно въ Барбатово.

30 април бехъ въ Барбатово, Чунгура и Гъргоре. Въ Чунгура ми казаха, че Урошъ Катичъ, Вуле Смиловичъ, Никодинъ Ездимировичъ и Станко Младеновичъ обирали населението. Повикахъ ги и въ присъствието на "домакините" /ръководителите на четническата организация/ Йорданъ Стефановичъ, Арсо Милайковичъ, Драгичъ Драгичевичъ, посъветвахъ ги занаят да не правятъ подобни работи. Тоя денъ повикахъ и Милосавъ Козичъ, у когото намерихъ 180

лева и Дамянъ Дачковичъ, въ къщата на когото беше жената на Богданъ Митровичъ. При обиска намерихме въ него само 7 лева. Същия денъ въ с. Чунгура гоиде и Коста Войновичъ и по негово застъпничество Милосавъ Козичъ биде помилванъ, като му повърнахъ парите. Помилвахъ и Дамяна, защото се указа, че жената на Богданъ била у него само единъ денъ. Тамъ ми казаха, че въ Харитона отъ с. Гъргоре имало скрито конско снаряжение /седло, юзда и пр./.

1 май бехъ въ с. Гъргоре и Дрешница. Тамъ научихъ, че Раевичъ е ограбилъ 225 лева на Ранко отъ Музачъ. Нищо не можахъ да направя.

2 май отъ Дрешница заминахъ за с. Кашиваръ. Тамъ пакъ се срещнахъ съ Войновичъ. На последния се оплака Боголюбъ Бисеричъ отъ с. Дупци, че Младенъ Църноглавецъ - председателъ на общината измъчвалъ много селяните. Войновичъ потърси хора, които да отидатъ да го убиятъ, но дали намери и дали отидоха не зная. Войновичъ замина за Ястребацъ, а азъ останахъ въ с. Кашиваръ въ къщата на Живанъ Савичъ, близо да края на гората. Войновичъ отиде въ Ястребацъ съ намерение да избие няколко души, които беха образували "военен съд" и изтезавали некои отъ неговите четници. Следъ това сметаше да се върне обратно презъ Топлица въ Соколската планина, за да се бие съ Коста Печанецъ съ когото вече беха много зле и беха разменили обидни писма. Той не знаеше, че по това време Печанецъ бе заминалъ за Босилеградско и възнамеряваше да повреди моста на ж.п. линията при Ристовацъ.

3 май Бехъ въ с. Кашеваръ и Музачъ. Тук ми се оплака некой Стевичъ отъ Кашеваръ, че Рагивой Милошевичъ отъ Долно Микулени го е ограбилъ като му е взелъ 5000 лева. Не можахъ да проверя защото въ селото близо до къщата му имаше войска.

4 май Отъ Музачъ заминахъ за с. Више село /под Гъргоре/ където узнахъ, че Ив. Васичъ, Таса и Настасия Янакиевичъ плячкосвали и обрала 532 лева на Милана Лазаровичъ отъ Гъргоре, като му взели и една свинска кожа, единъ катанецъ и два ключа. Нищо не можахъ да имъ направя, защото беха четници на Ив. Булаичъ.

5 май Останахъ въ с. Вишесело. Там намерихъ и Ив. Васичъ за когото бехъ разбралъ, че на Колега открадналъ единъ волъ на Милича отъ Вишесело. Въ тоя моментъ пристигна войска въ Вишесело, пуснах го и веднага заминахъ за Гъргоре и за Дрешница.

6 май И въ Дрешница гоиде войска, а пакъ азъ презъ нощта се завърнахъ въ Барбатово /задъ гърба на войската/.

7-8 май Бехъ въ Барбатовската гора. Войската минаваше по шосетата, а азъ съмъ въ гората на високо.

9 май Отъ Барбатово отидохъ въ с. Тмава.

10 май Престояхъ въ с. Тамва. Войската запали селата Гъргоре, Музачъ, Вишесело, Церовица.

- 11 май Бехъ пакъ въ Тамва и Чунгура.
12 май Отъ Чунгура заминахъ за Барбатовецъ, а презъ нощта въ с. Спанци, отъ кѣдето войската беше вече заминала.
13 май Отъ Спанци отидохъ въ Дрешница.
14 май Останахъ въ Дрешница. Тукъ беше спокойно, защото немаше никоѣ.
Храна взимахъ отъ Барбатовецъ и гр. села.
15 май Пакъ въ Дрешница.
16 май Бехъ въ Дрешница и Кашиваръ.
17 май Останахъ въ Кашиваръ и бехъ въ с. Чунгула. 18 май Бехъ въ Чунгула, Туларе, Баце, кѣдето тѣрсихъ Богдана, но не го намерихъ.
19 май Отъ с. Баце заминахъ за Чунгула. Тамъ се оплакаха, че четника Тихомиръ Михайловичъ правиль обира. Доложихъ на Войновичъ, който е неговъ кумъ.
20 май Отъ Чунгула заминахъ за с. Барбатово.
21 май Бехъ въ Барбатово и Дрешница.
22-26 май Живеехъ въ Дрешница. Селото беше пусто безъ жители.
27-30 май Престояхъ въ Дрешница, а само за храна отивахъ до с. Кашиваръ.
.... 31 липсва - б.р.
1-2 юни Бехъ въ с. Церовица, кѣдето взехъ брашно отъ Рангеловата военица.
3 юни Въ с. Церовица и Дрешница.
4 юни Когато бехъ въ Дрешница гледахъ какъ австрийците пускаха ракети, обаче не можахъ да разбера за какво беше.
5-14 юни Живеехъ въ с. Дрешница, кѣдето населението само презъ деня дохождаше да обработва земите си, а нощемъ отиваше въ долните села въ полето, кѣдето беха свалени.
15-17 юни Дрешница.
18 юни Пакъ Дрешница. Тоя денъ мина презъ селото една група български войници, които караха руски пленници, избегали, за да ги предадатъ на австрийците.
19-20 юни Пакъ въ същото село.
21 юни Имаше месечно затѣмнение, а азъ пътувахъ за Спанци.
22 юни Бехъ въ Спанци.
23 юни Спанци и Барбатово.
24 юни Пакъ Барбатово.
25 юни Барбатово и Дрешница.
26 юни Дрешница, Церовица.
27 юни Престояхъ въ Церовица.
28 юни Отъ Церовица заминахъ за Дрешница.
29 юни Известно време бехъ въ Дрешница, а останалото време въ с. Спанци.

30 юни Бехъ въ Спанци и Вишесело. Тукъ гоїде Коста Войновичъ съ около 80 четници. Той отиваше да се срещне съ К. Печанецъ, покани ме и мене да отида при Печанецъ, за да се помиримъ. Азъ се противехъ, а той ме моли много, като ми каза: ако се помириме - добре, ако ли не, ние съ тебе ще се върнемъ и пакъ ще работимъ въ моя районъ. Тогава Войновичъ ми каза, че К. Печанецъ му писалъ какво, началника на областта полковникъ Тасевъ изпратилъ съобщение до него и го подканвалъ да се срещнатъ въ една гора близо до гр. Прокупле, за да преговарятъ, като предварително ужъ полковникъ Тасевъ далъ своята честна офицерска гума да отиде при него безъ охрана, оръжие и пр. К. Печанецъ поканил Войновича и той да присътствува при срещата. По поводъ на това тогава Войновичъ ми казваше, че изглежда какво работата на българите върви зле та за това ни викатъ да преговаряме съ тяхъ. Схванахъ, че Войновичъ слепо верваше въ всичко това, за което му бе писалъ К. Печанецъ. Азъ казахъ на Войновичъ, че това не е тъй както това той схваща, и ако е верно, че началника на областта полковникъ Тасевъ ви вика на среща, това е за да ви каже, че трябва да напустнете страната и да си заминете за фронта, същото което и полковникъ Искровъ ви предлага.

1 юли 1917 г. Пътуваме с четата на Войновичъ презъ селата Вишесело, Конюва за Тмава.

2 юли Напустнахме Тмава, минахме презъ с. Баце, Топлица и отидохме въ гората до с. Виче /3 клм. Южно отъ Белолинъ/.

2-5 юли Отъ Виче презъ Конюша отидохме въ с. Гюшница / 3 клм. Южно отъ с. Виче/. Тамъ се срещнахме съ Печанецъ, който гоїде съ 20-30 четници придружени отъ селските чети - Конюшката и Белолинската. Всички се срещнахме презъ нощта въ една ливада близо до селото. Освентъ К. Печанецъ, Войновичъ, Аца Пиперъ и азъ други войводи немаше. Егва що бехме седнали, Печанецъ се изхвърли върху мене заедно съ адютанта си съ револвери и псувни. Влезохме въ силни пререкания, извадиха се револвери, четниците напълниха пушките, развъртеха бомбите и всички беха готови да се сбиятъ, обаче Войновичъ и Аца не допустнаха това. Азъ се въздържахъ защото предварително Войновичъ ми обеща, че ще ме защити, па даже и ако стане нужда, ще си послужи и съ оръжие. Всичкия споръ съ К. Печанецъ, макаръ накратко е изложенъ въ разменените помежду насъ писма, които имате въ преводъ. На другия денъ спора пакъ започна, но вече не само съ мене, но и съ Войновичъ. Тоя денъ спора ни беше толкова силенъ, че насмалко двете чети щеха да се сбиятъ. Егва чакъ вечерта се споразумехме и решиха Войновичъ да действува отъ лево на р. Топлица, безъ да му се меси некой въ района, а Печанецъ отъ десно. Състави се и протоколъ, който остана у Аца Пиперъ. По въпроса за срещата съ полковникъ Тасевъ, взеха решение Войновичъ като мине отъ лево на р. Топлица, а Печанецъ отъ десно презъ Пасяча да приближатъ до Прокупле отъ северъ и отъ югъ и да се срещнатъ не-

къда към с. Бериле, а след като се съберат ще наредат кога, какъ и къде ще се видятъ съ полковникъ Тасевъ. Азъ предполагамъ, че това беше единъ планъ на Печанецъ, за да тикне Войновичъ между войските около Прокупле, та по тоя начинъ да го унищожи. Това мое мнение се подкрепи отъ обстоятелството, че Печанецъ, въпреки уговореното, не отиде по посока на Прокупле-Бериле, а точно обратното къмъ Куршумли-с. Рача. Коста Печанецъ е издавалъ няколко смъртни присъди противъ Войновичъ. Изобщо той странеше отъ всичките по-интелигентни хора, които по-късно всичко ще разправятъ и се стараеше да ги премахне. Ние се разделихме надвечеръ, следъ като спора между К. Печанецъ и К. Войновичъ се уреди миролюбиво, като Печанеца призна, че въ много работи е грешалъ и е виновенъ предъ Войновичъ. Азъ съ К. Печанецъ се разделихъ безъ да си кажемъ "сбогомъ". По-късно узнахме, че тръгналъ не за Прокупле, а за с. Рача. Ние съ Войновичъ [отидохме] до черквата на с. Виче и останахме въ съседната гора. На Велика Сряда и Велики Четвъртъкъ, когато Войновичъ се сражавалъ съ войската при с. Гъргуре, Аца Пеперь задигналъ 5000 лева отъ парите на Войновичъ, заминалъ къмъ Ястребацъ, прибралъ свои другари и въ продължение на единъ месецъ пиянствували, буйствували, стреляли, убили много хора. Това като разбралъ К. Печанецъ пратилъ свои хора, арестувалъ го и го прибра при себе си 5-6 дена преди заминаването си за Босилеград. По настояването на Войновичъ, Аца Пиперь биде освободенъ като неговъ четникъ. Дали Аца е участвувалъ на Босилеградъ не зная, но зная, че той имаше единъ хубавъ златенъ часовникъ, няколко наполеона и единъ много добъръ бинокълъ система "Гьорцъ" задигнати отъ Босилеградъ. И азъ настоявахъ, заедно съ Войновичъ да се опрости Аца, защото последния казваше, че парите ги похарчилъ за четниците и че щелъ да представи подробна сметкъ за това. Туй се възприе отъ К. Печанецъ и Аца тръгна пакъ съ Войновичъ на 4 юли безъ да му се определи служба.

6 юли Отъ с. Баце тръгнахме за с. Драгуша, където стигнахме къмъ полунощъ. Останахме безъ храна, селяните не смееха да дадатъ, защото близо до селото имаше австрийска войска. Ние престояхме въ гората, въ селото между двете махали. Храна, вино, ракия получихме само за насъ 5-6 души, които бехме се настанили въ една къща, а четниците останаха въ корията безъ да получатъ храна. Бехме при Никола Дуничъ.

7 юли Сутринта рано се почна сражението съ австрийците, което продължи презъ целия день до 8 1/2 часа вечерта. Ние имахме единъ убитъ и трима ранени, между които беше и Булаичъ. Бехме около 80 души, а австрийците две роти съ три картечници. Вечерта се оттеглихме, преминахме отъ Топлица и отидохме въ гората при Виче.

8 юли Презъ целия день бехме въ гората. Вечерахме въ с. Шишмановци, разместени въ много къщи поради гъждовното време, а ноцувахме въ Шишмановската гора.

9 юли Бехме въ гората при с. Шишмановецъ. Движихме се съ Войновичъ, минахме р. Топлица, макар и тамъ да бе района на Печанецъ. Туѣ ни се наложи, за да закриемъ дирите си и се спасимъ, защото отъ десно на Топлица никоѣ не ни преследваше тъй като немаше никаква войскова частъ. Тоя денъ вечеряхме въ с. Гор. Конюша, а следъ вечерята отидохме въ гората на с. Черна чука, където се срещнахме съ Гор. Конюшката и Белолинската чети въ които беха Рагосавъ Тошичъ и четовода Арсо Стакичъ Косовецъ.

10 юли Бехме въ Черна чука въ подножието на която мина българска войска, без да ни намери.

11 юли Презъ деня бехме въ с. Долна Тополница, а около 4 1/2 часа следъ падне една рота българска войска ни нападна. Срежението продължи съ прекъсване отъ 4 1/2 ч. до вечерята, като бехме много близко до войската. Въ време на боя единъ отъ войниците напусва К. Войновичъ за гдето е командувалъ "високо крило обходи". Вечерта съ Войновичъ се прибрахме при с. Виче. Загубите какви беха и колко не зная.

12 юли Бехме въ гората при Виче. Презъ нощта азъ отидохъ въ Барбатово, а Войновичъ съ четата си въ Вършевацъ /5 клм. ютоизточно отъ Барбатово/.

13 юли Отъ Барбатово заминахъ за Вишесело и Конюва за да се срещна съ Войновичъ, който беше тамъ съ четата си. Азъ отидохъ въ селото си Барбатово да си взема дрехи, защото възнамерявахъ да замина къмъ фронта.

14 юли Вечеряхме край Конюва въ гората където некохмe агнета и презъ с. Сагониево заминахме за Ораовецъ /кота 1354/.

15 юли Азъ Аца и 3-4 четници се отделихмe и заминахме за с. Лютово /4 клм. североизточно отъ Луково/, а Войновичъ съ четата мина отъ левата страна. Ние трърсахме албанци, които да ни преведатъ за фронта.

16 юли Отъ Лютово минахме край Лютово и отидохме въ Требино на старата турско-сръбска граница, пакъ съ целъ да намеримъ албанци. Отъ Требино изпратихъ вдовицата Христосия, за да потърси единъ албанецъ въ с. Ръжане подъ върха Остро копле, който албанецъ щеше да отиде въ Сланце и да доведе вогачъ куриеръ.

17-19 юли Бехме въ Требине, криехме се въ гората и чакахме албанеца. Хлебъ ни донасяше единъ четникъ /Михаилъ/ роднина на вдовицата Христосия.

19 юли Отъ с. Сланце дойдоха албанците Игрисъ и Джемалъ бр. Камберови. Последните ни казаха, че ще могатъ да ни заведатъ до Митровица, а не и отпатъкъ. Тъѣ като те не знаеха местата, пустнахме ги да си отидатъ, а ние заминахме за с. Мърча /4 клм. северно отъ Требине/.

20 юли Въ гората на Мърча минаха войници, стреляха по насъ, но избегахме въ гората. Те заминаха за Требине, а ние презъ нощта стигнахме въ една гора до с. Боранци - 5 клч. подъ Блажево.

21 юли Бехме въ гората Църна чука, надъ с. Бабица.

22 юли Привечеръ се срещнахме съ Войновичъ на връхъ Илинеча надъ Бабица.

23 юли Седемъ гуши тръгнахме вечерта за фронта. Аца и Властимиръ Буковичъ беха въ военна униформа, а азъ, Влайко Владисавлевичъ, Радо Стефановичъ, Прока Планичъ, Пера Ивановичъ бехме съ цивилни грехи. Всички бехме въоръжени съ пушки. Имахме само една малка карта на Балканския полуостровъ. Планичъ носеше едно писмо отъ Войновичъ до върховната команда. Писмото заедно с три други писма адресирани до офицера при главната квартира беше въ чантата на Аца, обаче последния имаше много грехи, за това гаде да я носи четника Прока Планичъ, който после се изгуби при Тетово. Въ с. Добишевина взехме седемъ хлеба, а въ Боранци още два. Азъ решихъ да замина отъвдъ фронта по следните причини:

1. Да се отърва отъ изтезанията, да не ме търси властта и страда на рого за[ради] мене.

2. За да не пострада семейството ми.

3. Да се спася отъ преследването на Печанецъ, който беше ме осъдилъ на смъртъ.

4. Не смеехъ да се предамъ на властите, защото бехъ избегалъ като интерниранъ, а освенъ това щехъ да се компрометирамъ предъ населението, което още се намира подъ впечатлението на възстанието и гледа на предаването, като на единъ позоренъ актъ. Въ Куршумли напримеръ некой беха заплюли предали се четници. Възнамерявахъ да направа постъпки предъ областта за да се предамъ, но не смеехъ отъ К. Печанецъ. Азъ тръгнахъ къмъ фронта като самъ не вервахъ, че ще мога да мина линията /позициите/. Сметяхъ, че предаването ми при тези обстоятелства вече изменя моето положение. Останалите искаха да напуснатъ Войновича, защото не искаха вече да служатъ при него. Те не смееха да се предадатъ, защото той щеше да ги залови и убие. Освенъ това не смееха да се предадатъ да не би следъ предаването да бъдатъ убити отъ българските власти, както мнозина погрешно уверяваха, че са постъпили съ некои. Войновичъ се съгласи да ме пусне да замина за фронта, следъ като се задължихъ предъ него и дадохъ подписъ да не приказвамъ нищо лошо за Печанецъ и за възстанието. Въ моя откритъ листъ издаденъ отъ Войновичъ се казваше, че азъ заминавамъ за фронта съ съгласието на всички войводи, за да не го упрекватъ некой войводи. Съ насъ като водачи тръгнаха Саздо отъ с. Три коси, Мартинъ и Велко, които дойдоха до р. Ибъръ отъ където се върнаха.

24 юли Стигнахме до връхъ Камила, отъ където се вижда р. Ибъръ. Минахме шосето, а после реката и отидохме надъ с. Вуче въ гората, а с. Сучаница остана въ лево. Реката не бе дълбока. Презъ нощта пристигнахме въ гората. Не се срещаме съ никого, а само Аца съ водача Мартинъ се отбиха въ с. Вуча

за да вземат хляб от кмета на селото - познат на Аца. От Вуча минахме през с. Ореовица и стигнахме в с. Воймисличе. В Ореовица престояхме половин час. Къщите на селото са разхвърлени по отделни баури и не се срещаме с никого. Ефрем Яковлевич от с. Ореовица ни заведе до с. Воймисличе.

27 юли В с. Воймисличе бехме в къщата на Спасой Живкович - познат на нашия другар Влайко Владисавлевич. Синът на Спасой - Величко Живоинович ни съпроводи до с. Придворица на р. Ибър. Величко се завърна. В това село бехме в къщата на Теодоси Божович. Потърсихме му хляб и искахме да ни заведе до с. Дрень. Той ни заведе до гората, където требваше да чакаме докато се стъмни. Вечерта нито дойде, нито изпрати хляб /за това в моя дневник съм писал, че не струва нито лула тютюн/. Той има брат Негелко, бивш учител, с който живееха в една къща. После узнахме, че те и двамата вечерта по-късно дошли и донесли хляб, но ние бехме заминали. Ние тръгнахме сами и през нощта минахме р. Ибър и отидохме в с. Превлак, разположено на баира на отсрещния брег на реката.

От Придворица Теодоси ни бе завел до гората край черквата на Дълбоки Поток, от където се виждат къщите на Превлак. Клисарът на черквата на Дълбоки Поток ни посочи насреща в с. Превлак кои са къщите на братята Раго и Рагисав Райкович. Вечерта отидохме в селото, спрехме пред Раговата къща, но той не ни отвори, понеже ние викахме: "Рагисав, Рагисав". Той се опасявал да не сме разбойници. Ние отидохме и похропахме на вратата на съседната къща, в която имаше само жени, които посочиха за водач Милош Митко Костич, с когото отидохме в с. Дрень, като минахме в лево от Калугра и Жагуля.

29 юли В с. Дрень отидохме в къщата на кмета Цветко Рашкович, поискахме му хляб и водач, след което веднага отидохме в гората и чакахме. Цветко ни донесе два хляба, малко сирене и вода, а за водач ни посочи Петрони Иличу къщата на когото бе двесте крачки до гората. П. Илич взехме от къщата му и с него отидохме в с. Баня /10 км. Югозападно/. От Баня тръгнахме веднага с познатия на Аца - Дочо Мосич от с. Баня, който ни заведе до с. Кострець при черногорската граница.

30 юли Денувахме в с. Кострець. Там се срещнахме с Станоя, брат на Дочо Мосич. Станоя същия ден беше дошъл от Митровица в с. Баня и като узнал от брат си, че ни е завел до Кострець дойде при нас за да се види с Аца, при когото е служил по-рано. В Кострець укривахме се в корията. Вечерта Средко Радованович ни донесе един хляб, малко сирене и ни заведе до с. Лесчина, при Петко Вукомирович негов зет. Същата нощ отпътувахме за с. Яловица, като минахме край селата Вочник, Йошаница и едва към зори стигнахме в Яловица. Веднага преди да съмне Филип от Яловица ни преведе през българо-черногорската граница, като минахме р. Клина между

селата Сичево и Гюржевикъ. Изпратихъ Филипъ да повика отъ Гюржевикъ Сагикъ Рама или Мету - мои познати отъ по-рано, но Филипъ си отишълъ въ къщи безъ да ги повика. По-сетне научихъ отъ Благой Чакърликъ, че Филипъ не ги извикалъ защото немалъ доверие въ тяхъ и се опасявалъ да не ни избиятъ.

31 юли Презъ деня престояхме въ гората. Презъ нощта съ Петко Вукомировъ продължихме за Дръстникъ, където предполагамъ да намеря водачъ, защото тамъ имамъ познати.

1 августъ 1917 г. Петко повика отъ Дръстникъ Никодимъ Чакърлика - неговъ познатъ /къщата му е на края на селото/, а последниятъ повика Марко Добижлевичъ, чиято къща е посрегъ селото. Марко ми бе познатъ отъ по-рано. Приказвахме съ тяхъ въ гората и Марко ме съветваше да останемъ и на гругия денъ, за да ни заведе той. Донесе ни малко хлѣбъ, лукъ, солъ и една манерка вода.

2 августъ Останахме в Марковата кория край с. Дръстеник. Презъ целия денъ Марко не дойде, нито изпрати храна и вода, а донесената на предигущия денъ бе съвсемъ малко - колкото за двамата. Вечерта взехме за водачъ Благой Чекърлика, братъ на Никодима и тръгнахме за с. Киево /12 км. източно отъ Дръстеник/, но понеже въ тая посока немаше гора, страхувахме се, че некои албанци ще ни забележатъ, за това обърнахме се къмъ с. Долци и спрехме въ гората при Хайдушката чешма. По-рано бехъ учителъ въ с. Долци и познавамъ добре селяните. Въ Киево възнамерявахъ да търся албанецъ Шабанъ, който ми беше познатъ отъ по-рано.

3 августъ Презъ деня бехме при гората близо да чешмата, 1 1/2 ч. югоизточно отъ Долци. Благой вървеше съ насъ. Останахме съвсемъ безъ хлѣбъ. Вечерта тръгнахме и пътувахме презъ гората край с. Свирка, като с. Думанакъ остана вдесно, а с. Туряка въ лево.

4 августъ Презъ деня бехме въ гората Гарачево, водени отъ същия Благой, пакъ безъ хлѣбъ. Въ 5 ч. седъ пладне тръгнахме за Вел[ика] Оча, където стигнахме на разсъмване /18 км. източно отъ Дяково/.

5 августъ Въ това село бехме въ къщата на Станоя Бъркичъ, мой добъръ приятелъ. Тамъ беха майка му, жена му и една жена отъ Призрень. Презъ деня български войници прабеха обискъ въ къщата, за да търсатъ укрито жито. Ние се скрехме въ избата подъ бѣчвите и не можахъ да ни намерятъ. Станоя самъ живее въ Призрень, защото целото мъжко население отъ това село живее тамъ. Вечерта тръгнахме самички за с. Суха река, понеже немаше водачъ, мъжъ отъ същото село, а пъкъ Благой се бе вече повърналъ.

6 августъ Въ зори стигнахме до скалите на с. Студенчени, целъ денъ стояхме безъ вода, изложени на слънцето. Вечерта въ 7 1/2 часа тръгнахме за манастиря св. Троица и тамъ стигнахме въ зори.

7 августъ Бехме въ гората край манастиря св. Троица. Тукъ имаше гости отъ Призрень, единъ бирникъ, единъ стражаръ дошелъ заради некая развадена

жена отъ града. Чакахме да се стъмни. Привечеръ се срещнахме съ изумена на мѣнастиря Севастиянъ Лукичъ отъ Призрень, мой познатъ, който ни прие много любезно. Съ изумена разговаряхме продължително, като му казахме намеренията ни. Той ни настани въ една стая на мѣнастиря. Последния е съвсемъ опропастенъ, а хубавата гора около него е съвършено изсечена отъ албанците.

8 августъ Останахме въ стаята на мѣнастиря. Вечерта въ 8 ч. тръгнахме за с. Битиня, където азъ имахъ познати. Водеше ни Кузманъ Станковичъ, отъ с. Муштуице - единъ много добъръ старецъ, гаденъ ни отъ изумена за водачъ.

9 августъ Въ зори пристигнахме при чешмата и презъ Никополено /колиби/ продължихме въ 6 ч. за с. Битиня, където стигнахме въ 3 ч. сл. пл. Отидохъ въ селото, за да намеря водачъ и взема храна. Срещнахъ се съ стария ми познатъ свещеникъ Стоянъ Поповичъ, който по-напредъ беше големъ патриотъ и известенъ човекъ, а сега съвсемъ остарелъ и вече не го бива за нищо. Азъ следъ като изгубихъ надежда, че самъ ще намеря водачъ, обърнахъ се къмъ Таса Сталетовичъ - кметъ на с. Беревци, въ всеко отношение отличенъ човекъ. Препоръча ми го свещеникъ Стоянъ Поповичъ. Таса ни даде за водачъ брата си Кръсто Сталетовичъ и своя приятелъ Таса Младеновичъ отъ с. Беревци. Таса и Кръсто ни дадоха 4 хлеба и вечерта къмъ 9 ч. тръгнахме къмъ Шаръ планина. Въ зори стигнахме до половината на планината.

10 августъ Продължихме пътя презъ Шаръ пл. и приближихме 4 ч. предъ Тетово, а останахме да пренощуваме на същото място. Още къмъ обедъ водачите се върнаха, следъ като ни посочиха посоката.

11 августъ Пътувахме за Тетово - Гостиваръ. Пътя е много лошъ, каменистъ и стръменъ. Никога презъ живота ми не ми се е случвало да пътувамъ по такъвъ пътъ. Стигнахме уморени пакъ въ план. Шаръ, близо до Тетово. Азъ тогава мървихъ Влайко Владимировичъ, понеже беше непослушенъ и вдигаше шумъ. Казахъ му даже, че занаятъ не го считамъ другаръ и ако продължава пътя съ насъ ще сметамъ, че пътувамъ съ чуждъ човекъ. Презъ целия моя пътъ не се срещахъ съ никого.

12 августъ Бехме целия денъ загъ Тетово. За да потеглимъ привечеръ къмъ Гостиваръ. Тръгнахме въ 7 ч. сл. об., но понеже бехме въ околностите на Тетово, видехме много войска, та не се решихме да минемъ полето за Суха гора. Бехме принудени да вземемъ направление вдесно отъ Шаръ, гдето се установихме между Тетово и Гостиваръ. Напомнихъ за последенъ пътъ на Вуковичъ, а на Прока съобщихъ да гледа направлението на нашата група, защото се отделяше много въ страни.

13 августъ Почивахме. Тоя денъ бехме безъ хлебъ. Пътувахме много малко и ношувахме въ планината между Тетово и Гостиваръ - надъ с. Палчище /4 км. югозападно отъ Тетово/. Селото бе познато на нашия другаръ Рагко Стефановичъ. Водачъ немахме. На 2 км. сеВ. отъ Палчище въ едно малко албанско село

отигохъ въ една къща и ми дадоха малко хлѣбъ, сирене и единъ тасъ съ сливи.

14 августъ Разглеждахме пътя за вечерта. Пакъ сме безъ хлѣбъ. Пътувахме целата нощъ и се натъкнахме на единъ патруленъ обозъ. Това беше близо да реката на с. Палчище и се разбегахме, като трима отъ нашите другарии Прока Планиецъ, Влаѣко Владимировичъ, Властимиръ Вуковичъ се изгубиха. Чантата съ книгата остана въ Прока. Азъ предполагамъ, че тези тримата съ се завърнали. Бехме въ план. [ината] Суха гора. Немахме нито хлѣбъ, нито вода. Тръгнахме за с. Корито /единъ часъ до с. Вълча/, а сетне отигохме и при с. Вълча. Въ Суха гора при единъ бунаръ намерихме едно овчарче отъ с. Корито, което не каза, че въ Мурадъ отъ селото има тютюнъ и че общинското управление е въ с. Растешъ, за да знаемъ и да не ходимъ тамъ. Намерихме Мурада, а той казал, че тютюнъ немалъ. Взехме малко хлѣбъ и останахме да пренощуваме на едно место близо надъ селото.

16 августъ Бехме въ гората при с. Волча и огледахме пътя. Азъ и Пера около 12 ч. къмъ обѣдъ отигохме въ селото за храна. Тукъ ни обиколиха 20 селяни съ пушки. Тѣй като те щеха да ни заловят, казахъ на Пера да бега, но той не успе, а само азъ избегахъ. Подиръ мене стреляха 10 пъти. Избегахъ при другарите си Ацо и Рагко, които щеха да заловятъ ако азъ не бехъ избегалъ да имъ съобща. Нощувахме въ гората безъ хлѣбъ и царевица. Перо Йовановичъ видехъ напоследъкъ въ Прилепъ, а той се приструваше, че не ме познава и не знае нищо. Посъветвахъ го да каже всичко, защото като малолетенъ ще му се опрости.

17 августъ Пътувахме презъ гората за Кичево. На гребена излезоха две групи българи съ добитъкъ и берега сено. Българите отъ Волча ни преследваха. Влезохме по-навътре въ гората за да се укриемъ. Пакъ останахме безъ хлѣбъ и царевица. Презъ нощта излезохме отъ гъстѣлака и видехме Кичево, отъ което бехме далече 2-3 часа. Продължихме къмъ гребена, но току що бехме тръгнали [и] отъ засада ни стреляха. Вероятно това беха селяните отъ Волча, които са карали Пера въ Кичево и тоя пътъ се спасихме като избегахме въ гората.

18 августъ Бехме въ гората отъ където се виждатъ неколко села въ Кичевското поле. Привечеръ възнамерявахме да минемъ полето и хванемъ планината, като изменимъ направлението вдесно отъ Кичево, защото заловения ни другаръ Перо е казалъ посоката по която бехме тръгнали. Мислехме по-рано да минемъ презъ с. Волча, Бродъ, Крушево - Битоля. Пакъ бехме безъ хлѣбъ и кукурузъ. Тѣй като не успехме да излеземъ отъ планината останахме да пренощуваме тамъ. Денътъ мина спокойно, но ние бехме съвсемъ изнемощели.

19 августъ Седехме въ гората изнемощели. Чакахме вечерта да заминемъ задъ Кичево и да хванемъ пакъ планината при манастиря "Пречиста". На смръкване тръгнахме презъ Кичевското поле съ целъ да преминемъ на срещната планина. На едно место 4 човеци бегаха отъ насъ. Изглеждаше, че са били въ

засада. Набрахме кукурузъ и преминахме благополучно двете реки и близо до едно село изпекохме царевичката и тукъ осъмнахме.

20 августъ Презъ тоя день пътувахме малко въ гората презъ деня и нощта докато преминемъ една голема планинска река и поправимъ направлението. Нощувахме въ гората.

21 августъ Докато имаше гора пътувахме денонощно. Пресекохме едно шосе, което мислехме, че върви отъ Кичево за Битоля, а то било отъ Кичево за Охридъ. Хранехме се съ кукурузъ. Пътя е много тежъкъ, обикаля много безъ да изминаваме големо разстояние.

22 августъ Вървехме край потока до височината, а отъ тамъ щехме да определиме направлението /посоката/. Тоя день въпреки че бехме уморени, гладни и полумъртви, все пакъ изминахме доста пътъ, като въ 5 1/2 ч. веч. пресекохме Охридското шосе, минахме отъ десната му страна и тръгнахме по гребена по посока по която текатъ водите къмъ Охридъ, като погрешно сметяхме, че тези потоци се стичатъ къмъ Битоля, а не къмъ Охридското езеро.

23 августъ Къмъ 5 ч. сутринта потеглихме отъ гората, която предпологахме да е Турия планина /тъй бе показана въ картата която носехме/. При едно изворче видехме едно момче което ядеше хлебъ. Момчето веднага стана, здравува се съ насъ и ни каза, че е полски стражаръ, а ние му казахме, че сме патрулъ и отиваме на постъ. Прогължихме пътя и въ една ливада намерихме единъ старецъ, когото разпитахме и узнахме, че погрешно сме взели посоката къмъ Охридъ, вместо къмъ Битоля. Следъ като стареца се отдалечи ние заминахме по казаната посока. Малко следъ това настигна ни единъ другъ селянинъ, който ни каза да спремъ защото имало потеря отъ стражари и едновременно съ това чухме три вистрела. Ние веднага се укрехме въ съседната близка горичка, която се намираще на 5-6 крачки. После видехъ, че по насъ стреляше момчето, което бе съ пушката при изворчето. Ние тръгнахме по посока къмъ Битоля, пресекохме Охридското шосе и реката, а по-сетне задъ гребена една друга река и останахме да спимъ на единъ баиръ от 1 до 5 часа.

24 августъ Въ 5 часа сутр. тръгнахме, но понеже местото бе открито /голо/ денувахме въ единъ лещакъ. Ходихме твърде малко и видехме Охридското езеро.

25 августъ Тръгнахме по планината и ходихме до 4 ч. сл. пл. Все по върховете. Повече не можяхме да прогължимъ, защото видехме десетъ души войници косачи и спрехме. Отъ тамъ се виждаше Охридъ и езерото, а въ лево бе Битолското шосе. Като се стъмни минахме край косачите и спрехме на крайната височина за да огледаме пътя, който ни предстои за другия день. Времето беше облачно и гърмеше. Отъ като напустнахме с. Волча повече хлебъ не намерихме, а се хранехме само съ царевичка.

26 августъ Тръгнахме презъ гората находяща се 3-4 ч. сев. отъ Голешъ.

Ходихме целия ден и срещнахме единъ старецъ съ едно магаре, което бе натоварено съ гърва. При него отидоха Аца и Рагко. Стареца ги запиталъ иматъ ли откритъ листъ. Те казаха, че иматъ. Не мога да си припомня отъ кое село бе селянина. Продължихме пътя и едва вечерята разбрахме, че сме отишли много на ляво. Пренощувахме въ коритото на реката. Ние възнамерявахме да преминемъ презъ планината Облаково, место познато на Рагко още отъ Балканската война.

27 августъ Изкачихме се пакъ на баира за да оглеждаме местността. Спрехме при една бандера /тригонометриченъ пунктъ/. Тоя денъ бе дванадесети отъ какъ не сме се хранили съ хлебъ /отъ с. Корито/, а отъ три дни останали сме и безъ царевица, понеже не пътувахме презъ полето и немаше отъ къде да вземемъ. Същия денъ както и по-предишния видехме аеропланъ. Отъ височината се виждаше Охридъ, езерото, Ресенъ, Преспанското езеро, Облаково, Пелистеръ и ако свободни да пътуваме до вечерта щехме да стигнемъ до Битоля. По пътя по който искахме да минемъ видехме обозъ съ много коне, поради това се спрехме. Презъ нощта продължихме по направлението на шосето Битоля-Ресенъ за да отидемъ къмъ Пелистеръ. Осъмнахме при единъ манастиръ, който го взехъ за Лисолай /отбелязанъ на моята карта/, но после разбрахъ, че това е манастиря при с. Голешъ.

28 августъ Разгледахме съ бинокълъ местностите къмъ Битоля. Пелистеръ бе предъ насъ. Аеропланъ хвърчеше и го обстрелваха отъ манастиря. Четири автомобили вървеха по шосето къмъ с. Лерра, но не разбрахме чий беха. Топовете гърмятъ далече задъ Битоля, снаряди падатъ подъ Облаково и въ Битолското поле. Ние пакъ сме безъ храна. Едвамъ къмъ 2 ч. сл. об. отъ върха на височината видехме Битоля. Тръгнахме да вървимъ презъ една низка кория и в 5 ч. сл. пл. стигнахме средата на долината презъ която минава Ресенското шосе за Битоля, но все още е високо. Решихме въ тъмнината да тръгнемъ по средата за да отидемъ въ Битоля. Целата нощъ пътувахме и около единъ часъ преди да съмне попаднахме въ окопите. Забелязаха ни войниците, стреляха и раниха Рагко, който също стреля. Азъ съ Аца влезохъ въ единъ празенъ окопъ и се скрихме тамъ.

29 августъ Презъ целия денъ престояхме въ този окопъ и никои не ни потърси. Аца спа почти презъ целия денъ, а азъ седехъ. Деветъ френски гранати паднаха при насъ безъ да експлодиратъ. Презъ това време азъ имахъ възможностъ да унищожа дневника и писмата, но не искахъ защото безъ тяхъ не ще можа да си спомня за миналото. Азъ още при тръгването малко вървахъ, че ще мина фронта и за това искахъ да запазя всичките документи, за да мога да обясня или оправдая поведението си. Вечерта излезохме отъ окопа съ намерението да отидемъ къмъ Пелистеръ. Тръгнахме, но следъ няколко крачки единъ отъ войниците извика "стой". Ние спрехме и отговорихме, че желаемъ

да се предадемъ. Той следъ като приближи къмъ насъ и виде кои сме и че сме въоръжени /той бе безъ пушка/ бързо се изгуби и повика патрула. Пристигнаха въоръжени войници, ние хвърлихме пушките, дигнахме ръцете на горе, а единъ офицерски кандигатъ стреля съ револверъ и ме рани въ корема. Отъ тамъ заведоха ни при единъ ротенъ командиръ отъ 3-ти Видински полкъ гдето ми дадоха медицинска помощъ. Отъ Шаръ планина до фронта никои не ни е съпровождаль и никои не ни е давалъ храна, освенъ въ с. Корито и албанското село надъ Палчище.

Съ войводата Тръбичъ не сме си срищали никъде. Името му съмъ чель въ вестниците и календара "Вардаръ". Лично не се познавамъ съ него.

Писмото което Коста Войновичъ ни даде за върховната команда написано на единъ листъ книга го четохме съ Аца. Въ него се излагаше положението въ което се намира народа. Войновичъ казваше, че ако го Димитров ген продължи така и не пристигнатъ съюзническите войски не се надевайте вече да намерите за напредъ тука сърби. Населението живуще въ окупираните отъ българите места ще бъде по-българско отъ Софиянци, а онова живущо въ окупираните отъ австрийците места - по-австрийско и от Виенчаните. Пишеше противъ партизаните на либералната и напреднячка партии. Съ общи думи се казваше, че както българите тъй и австрийците извършватъ големи зверства надъ населението. Искаше да се изпратятъ тукъ съ аеропланъ офицера Момчилъ Баяловичъ, роднина на Войновичъ, за да поеме главното ръководство на движението вместо К. Печанецъ, но да вземе пълномощие, за да се увери населението, че действително правителството желае да се вдигне въстание. А аероплана, казваше се да слезе при местността Мадлика /на бившата сръбско-турска граница/ или местността Кула /ливада/ при с. Бабице - Блажевска община или Ливадица /местностъ/ въ Капаоникъ при с. Левиче. Съ аеропланъ да се изпратятъ санитарни материали и единъ лекаръ хирургъ; да се изпрататъ повече пари за подръжка на четите и за помощъ на бедното и пострадало население. Не се казваше дали да бъде банкноти или злато. Искаше се да се изпрати една чета образувана отъ войници по единъ отъ всека околия отъ Сърбия, които да могатъ да уверятъ народа, че действително се върши по заповедъ на сръбското правителство. Искаше се офицера Момчилъ да донесе инструкции какъ и какво да се прави. Съобщаваше се колко райони има, кой командува всеки отъ тяхъ, колко четници има и пр. Подробни сведения за убийства, палежи, грабежи, не се даваха. Казваше се накратко за развоя на въстанието и че то продължава въ планините. Противъ Печанецъ нищо не се пишеше. Войновичъ за свое оправдание нищо не бе писалъ. Спомнямъ си, че се казваше какво, народа самъ обявилъ въстание, защото наборните комисии почнали да прибиратъ мъжкото население. Сведения за български и австрийски войски въ Сърбия не се даваха.

Войновичъ още искаше щото върховната команда да изпрати съ аеропланъ

възвания, които да се разпръснат между народа и въ които да се оповести кога съюзниците ще дойдат тукъ за да се окуражи населението. Друго какво съдържаха писмото не мога да си припомна.

Споредъ менъ най-главния виновникъ за повдигане на въстанието е Коста Печанецъ. Последния ако не беше дошълъ никой не щеше да вдига въстание. Той се представляваше за пратеникъ отъ върховната команда и издаваше прокламации до народа като го подканяше да се организира. Най-лесно привлече на страната си дезертърите отъ сръбската армия на които обещаваха амнистия, ако тръгнатъ съ него, а също и производство, като се счита че за презъ целото време съ били на служба въ сръбската армия със същата заплата; обещаваха на всички заслужили награди, а тоя който не ще да вземе участие заплашваше го съ убийство него и семейството му, а също и наказания отъ сръбските военни власти, които въ късо време ще дойдатъ.

Той самъ произведе много четници въ чинъ офицери, макаръ и да не съ били никога войници /например Аца Пипер, Ив. Еличъ, Буличъ и др. около 50-60 души/. Същевременно избя много хора, които не желяха да тръгнатъ съ него или го напускаха. Народа като виде, че той тероризира и убива заключи, че това му е предоставено отъ върховната команда и правителството.

Той постоянно насърчаваше съ разни новини за положението на фронта /например че съ пленили 835 германски топа и съ заловени хиляди пленници и че единъ-два месеца най-много сръбската войска ще пристигне тукъ/. Това влияеше много на народа, а той се възползува отъ неговото разположение за да го организира и подготви за въстание като за своя задача имаше да разруши мостовете при Сталачъ и Ристовацъ, за да се улесни настъплението на сръбската армия, като българската войска се удари въ тилъ. Качеството му - пратеникъ на правителството и представителъ на върховната команда влияеше твърде много и караше всички да му се подчиняватъ. Никой не смееше да му възразява, защото всички се бояха отъ него. Само азъ още презъ февруари се скарахъ съ него, а по-сетне и Войновичъ, който единствено се държеше самостоятелно спремо него.

Въстанието избухна презъ месецъ февруари, за да се попречи на наборните комисии да прибератъ по-здравите хора. Това послужи за поводъ на К. Печанецъ за да обяви въстанието. Той казваше на всички, че ония които отидатъ въ българската армия ще се сметатъ предатели, следъ като веднъжъ съ напустнали сръбската армия и съ обявени за дезертъори. Инакъ населението би се организирано и щеше да се чака момента когато наблужи по-насамъ сръбската войска.

Така говореше той навредъ а ние всички вервахме. Но той беше непостояненъ въ решенията си. Тапримеръ на 10 февруари 1917 г. решихме да се съберемъ после петимата войводи и определимъ времето на въстанието, а на 11

февруари той го обяви. Ние тогава помислихме, че на единадесети февруари той е получил съ аеропланъ заповедъ отъ върховната команда и за това обяви възстанието точно въ определенъ часъ, макаръ на предишния денъ да бехме решили друго. Казвамъ, ние наивно вервахме защото често пъти той ни съобщаваше разни новини, които получил отъ Главната квартира съ аеропланъ, като напримеръ - Велесъ, Щипъ паднали, че англичаните стигнали въ Пловдивъ, че русите взели Варна, Шуменъ и Бургасъ и пр. пр.

Коста Печанецъ следъ възстанието се боеше отъ отговорностъ предъ сръбското правителство. Той помежду другото агитираше между четниците и населението да се организираме добре и когато се свърши войната да бъдемъ едно организирано дело и да се присъединимъ къмъ, некая отъ партиите /между военните имало две партии - републиканска и привърженици на краля/ и го като не се уобрази възстанието да не слагаме оръжието за да си получимъ парите и наградите. Всичко това ясно се говори на събранието /3 юли/ въ гората при Виче, където присъствуваха Войновичъ, всичките четници, кметовете отъ Виче и Г. Конюша.

Отъ казаното на Печанеца излизаше, че той немаше пълномощно отъ сръбското правителство за да вдигне възстание, но всичките слушатели беха прости, че не можаха, пък и не смееха да направятъ това заключение и да го изкажатъ предъ него. Единственъ Войновичъ е по-разбранъ, но и той носи известна отговорностъ, за това требваше да мълчи. Печанецъ се надеваше, че най-вече за 1-2 месеца тукъ ще гоиде сръбска войска и тъй като неговата работа презъ това кратко време не е трудна той въ замена на това ще спечели голяма популярностъ, която щеше да му гарантира депутатското място за което той отдавна още преди войната аспирираше /той бе кандидатъ въ листата на либералната партия/.

Той е казвалъ на четниците, че ако гоиде полковникъ Войн Поповичъ отъ фронта тукъ да ръководи възстанието, всеки има право да го убие - пазеше се отъ конкуренти. Печанецъ е казвалъ че целта е постигната съ повдигане възстанието макаръ и да пропагнало.

Презъ възстанието четниците не проявиха голема инициатива въ сраженията. Селяните сами се сражаваха съ своите водители, а четниците беха при войводите, които командуваха по-отдалечъ и отъ време на време изпращаха на помощъ частъ отъ четите. Селяните не можеха да издържатъ натискътъ на войската и отстъпиха, а също тъй и четниците, поради което отидоха пакъ въ горите.

Презъ първите дни на потушаване на възстанието духътъ у всички бе отпадналъ. Самъ Печанецъ съ единъ протоколъ /актъ/ беше разпусналъ четниците, но не да си отидатъ по домовете, а да се криватъ по горите. Така се пръснахме всички.

Следъ като видеха, че войската ги не гони по горите, те пакъ се сгрупираха въ големи чети и образуваха селските чети. Числото имъ се увеличи, защото много селяни беха избегали. Четниците не изгубиха надеждата, защото Печанецъ постоянно пускаше лъжливи, но успокоителни слухове и новини. Оръдията, които гърмежа чакъ на фронта се чуваха доста силно, като че ли потвърждаваха всички слухове които се носеха, но народа изобщо беше отчаянъ.

Войската съвсемъ слабо преследваше четите. Те никога не влизаха въ Балкана или въ по-малките горички или кориш. Азъ за първи пътъ видехъ да влезе войска въ гората при с. Тополница на 11/24 юли.

Следъ като отъ областъта се взеха мерки, особено следъ гагената амнистия, много читници се предадоха, а също и селяни. Мерките отъ областъта и амнистията щеха много повече да допринесатъ за предаването на четниците, но обстоятелството, че общините не разгласяваха заповедите и нарежданията, издавани отъ областъта, за които народа съвсемъ малко знаеше /а пъкъ Печанецъ агитираше противъ тези заповеди и нареждания, като казваше че това е мерка на българските власти за да заловятъ четниците и ги избиятъ/ допринесе много отъ възбунтувалите се селяни и четниците да останатъ въ балкана. За непредаването на възбунтувалите се помогна много и ежедневно пусканите отъ К. Печанецъ съвсемъ лъжливи слухове, че фронта е вече при Люма, Кула, Призренъ, че при Охридъ една цела българска дивизия се предала на русите, че германците избивали цели роти български войници, които не искали да се сражаватъ и т.н. Той се оповаваше на бюлетина издаванъ отъ щаба на действащата армия, че всеки денъ е еднообразенъ и заключаваше, че съ това българите прикриватъ своето отстъпление. Напираше много на факта, че Битоля е вече въ ръцете на съюзниците /сърбите/, а българите не са го оповестили въ бюлетина.

Никои отъ войводите не е съветвълъ селяните да се предаватъ. Печанецъ е казвалъ, че желае селяните или да се интерниратъ въ вътрешността на България или да отидатъ при него въ гората, защото ако останатъ по селата той не знае отъ кого да се пази - дали отъ селяните, дали отъ властите.

Презъ целото време докато азъ бехъ тамъ - до 23 юли - стар стилъ - Печанецъ освенъ нападението което направи въ Босилеградъ и Ристовецъ не направи друго освенъ да се крие въ планините. Това беше лесно, защото храна имаше доволно по селата. Съвсемъ друго яче стои въпроса съ Войновичъ. Той немаше храна въ Капаоникъ, а за да [се]снабди често требваше да слиза до Топлица и по необходимостъ требваше да се среща съ войската, а това не може да стане безъ да се води сражение.

Вестникътъ "Моравски гласъ" дожда при всека община но и тукъ си остава. Не се разпространява между селяните, които като го четатъ лесно биха се повлияли и уверили въ истинността на работите.

По паричния въпрос, зная че въ самото начало Войновичъ е ималъ свои 30-40 000 лева и съ тяхъ е подържалъ четата си. Печанецъ кога то дойде не каза дали е донесълъ пари отъ главната квартира или не. Но зная, че кога то беhme въ с. Спанци въ къщата на ръководителя Милентия Зоича той изгуби своята чанта съ пари въ която имаше 70 наполеона. По-сетне той е взималъ пари отъ хора убити отъ него, поради шпионажъ и гр. Азъ мисля че той е прибралъ най-малко 100 000 лева. Презъ всичкото време за Ябланечкия отрядъ даде всички 3000 лева на войводата Раговичъ въ Конювце 2000 и на войводата Тошко Влаховичъ въ същото село 2000 лева. По-сетне дали е изпращалъ пари на тяхъ не мога да зная. Азъ съмъ похарчилъ мои пари 500 лева. Капитанъ Влаховичъ имаше съвсемъ малко пари и не е похарчилъ никаква сума за четата.

Презъ време на възстанието К. Печанецъ и Войновичъ взеха отъ Куршумли, Прокупле отъ общинските каси всичките пари. Колко са взели не зная. Печанецъ търси отъ Войновичъ 150 000 лева, а той на 4-5 юли му даде сметка, която Печанецъ призна за верна. Зная още, че Войновичъ отъ тези пари далъ на Печанецъ 43000 лева. Печанецъ приказваше, че е взималъ отъ некои търговци отъ Прокупле пари, както и отъ Нишъ, имената на които не каза освенъ на Сибинъ Луковичъ отъ Прокупле. Азъ зная, че той отъ Луковичъ е взелъ 10000 лева.

На всекъде е имало оръжие хвърлено отъ нашите войски при отстъплението имъ. Това оръжие народа го е събиралъ, укривъ и кога то К. Печанецъ е дошелъ наредилъ е да се извади, изчисти, описано и който е ималъ повече глъженъ е билъ да даде на другъ който немалъ. Същото беше и съ патроните, особено съ руските. Изкопа се напримеръ оръжие въ Барбатово, намерихме 103 сандъка руски патрони и два сандъка сръбски. Бомби имаше доста но всеки немаше. Динамитъ имаше около 2-3 кгр., а пикритъ повече отъ 100 кутии. Взеха две картечници отъ Прокупле. Едната взе К. Печанецъ, а другата Войновичъ. И двете съ повредени и закопани, не зная къде. Сметамъ да имаше 3-4000 пушки въ Лебанско, Прокупленско, Куршумлийско, а патрони има твърде много, не бервайте че ще се свършатъ.

Четниците си иматъ свое облекло, но Войновичъ реквизира отъ телавициите въ Топлица сукно за четниците си. Само некои имаха платница и то кога то превзеха Прокупле и Куршумли. Офицерска палатка-австрийска има само Войновичъ. Царвули се взимаха повечето отъ населението като реквизиция или като доброволно пожертвувания. Също тъй чорапи, ризи и гащи.

Четите се хранеха изъ къщите на местното население. Войновичъ още реквизираше жито отъ полските села покрай Топлица, Драгуша, Тулари, Търбуне, Гъргоре, Барбатово и пр. Презъ време на възстанието Печанецъ и Войновичъ взеха големо количество храни, които се намираха отъ властта въ некои села. Презъ това време Войновичъ също така реквизира храна и занеъл горе на Капаоникъ.

Въ санитарно отношение бехме съвсемъ зле. Немахме никакви материали. Ранените се лекували сами въ къщите имъ по съветите на старите жени и мъже.

До 10 февруари 1917 г. немаше никакви съдилища. Печанецъ беше всичко. Безъ негово знание и одобрение никой не смееше да убие. Той самичъкъ издаваше присъди. На 10 февруари въ с. Д. Конювце образува се съдъ за да съди двама четници: Мирко Добричанинъ отъ с. Рача и Милое Симоновичъ отъ с. Сламникъ /Лебанско/, които беха обвинени въ грабежъ и убийство. Въ състава на съда беха азъ, професоръ Раговичъ и Георги Белоевичъ. Обвиняемите осъдихме на смъртъ. Тоя съдъ бе само за тоя денъ и този случай.

По-сетне презъ м. мартъ Печанецъ самичъкъ е образувалъ некой воененъ съзъ, за който нито азъ нито Войновичъ не знаехме. Също така и некой четководци отгделно беха образували съдъ, понеже Печанецъ ги беше разпусналъ да се разотидатъ по разни посоки, но Войновичъ разтури тези съдилища. Войновичъ също така въ това отношение е работилъ по свое усмотрение и е извършилъ много работи безъ знанието и одобрението на Печанеца, който по-сетне му одобрилъ постъпките.

Убити съ отъ Печанецъ много хора - около 5 - 600 души, но азъ не зная имената на всичките. Зная само имената на убитите въ Ябланичкия отрядъ. Некоя отъ тяхъ са следните: 1. Божана, снаха на Филипа отъ с. Порошница; 2. Петръ Ероновичъ, покръстенъ албанецъ отъ с. Мърконе; 3. Раге Вуевичъ, отъ с. Чокотинъ; 4. Ив. Наодовичъ, четникъ покръстенъ албанецъ отъ с. Прапашница; 5. Милосавъ Аничичъ, отъ Медведжа; 6. Коста Лешоакъ, отъ с. Петриле; 7. Радисавъ Варакачичъ, отъ с. Секираче; 8. Лазаръ Вучуловичъ отъ Бучеметъ; 9. Прокопия Поповичъ отъ с. Бучеметъ; 10. Тахиръ, албанецъ отъ с. Свирецъ; 11. Единъ сърбинъ отъ Лапашница; 12. Милутинъ Смоловичъ, Рагой Драгутинъ /братя/ Миливой Смоловичъ и жена му Милуша и Мидо Гашевичъ. За всичките тези лица имаше присъда издадена отъ Печанецъ и всеки се задължаваше да ги убие или залови. Освенъ това той уби кмета, писаря и горския стражаръ на с. Блаце /австрийска територия/, а също тъй и българския лесничей, председателъ на с. Д. Речица отъ когото е ограбилъ 30 000 лева следъ като го е убилъ.

Войновичъ е убилъ само 20 - 30 души. Влаховичъ и Иованъ Раговичъ немаха съдъ за своята чета - разпореждаше се все Печанеца. Не зная Пантичъ да е билъ съдия.

До възстанието четниците живееха като сватбари. Нощно време отиваха въ предварително определена къща съ войводите, ядеха, пиеха, веселеха се, а презъ деня стоеха въ горите, а когато времето беше лошо пакъ по къщите или колибите, понеже никой не ги преследваше. Отъ възстанието насамъ постоянно денемъ и нощемъ - живеятъ въ горите. Въ селата отиватъ само за храна или по работа. За получаване на храната пращаха се четници, единъ или

дџа или повече, които отиваха при кмета на селото или некое по-доверено лице селянинъ. Поръчватъ да се приготви храната, а вечерта четниците влизатъ въ селото за да вечерятъ или изнасятъ храната вънъ отъ селото. Често пъти Войновичъ е изпращалъ целъ възводъ четници /около 40 души/ които набърже преброятъ селото, събератъ хлѣбъ, сирене, масло и пр. каквото намерятъ. Войновичъ се грижи повече отъ К. Печанецъ. Постоянно реквизира храни, добитъкъ, влачи казани и често пъти приготвява топла храна на четниците. Не е верно, че той се грижи за храна само за себе си. Напротивъ той винаги се храни съ четниците, освенъ когато е при жените. Той води съ себе си 3 - 4 жени, между които и една негова любовница, които при по-силно дџвижение оставя на определени места. Те са жени избегали при четниците и се дџвигатъ съ тяхъ, живеятъ съ Войновичъ.

Печанецъ води много развратенъ животъ. При превземането на Куршумли той живееше въ къщата на развалената жена Пана. Жена на Миле Милосавлевичъ, която по-рано съ дџщериа ѝ бе осџдена отъ него на смъртъ. Въ Обиличъ Печанецъ живе при снахата /вдовица/ на народния представителъ Милетинъ Драговичъ и следъ това искаше да отмени смъртното наказание на Мирко Добричанинъ, кандигатъ за женидба съ вдовицата, като го помилва.

Въ четата на Печанецъ всеки има карти и целъ денъ играятъ на комар най-много Печанецъ, Дърлевичъ и адџутанта му Владимиръ Миличичъ. Това му е старъ занаятъ отъ преди войната.

Всекога когато сме въ гората ношно време имаше дџвойно охранение - близко и далечно, а денемъ само часовой стои на некое по-високо место. Често четата се прѣска на отделни групи. Палятъ се огньоџе. Пътува се повечето нощемъ, а денем когато се минава презъ гора за да бџдемъ незабелезани.

За сношение съ другите чети изпращаха се четници по-доверени хора, които знаяха четите. Четниците също разнасяха заповедите на Печанеца.

Паролата за разпознаване на нашите хора беше "Вукъ", а отзива "Косанчи-къ" - по името на единъ Косовски герой.

Отъ всичките войводи и други ръководящи лица най-интелигентни хора са Ив. Раговичъ и Тошко Влаховичъ. Капитанъ Влаховичъ е добъръ човекъ, но не е тъй интелигентенъ. Всички живеятъ сговорно, само азъ и Войновичъ се карахме съ К. Печанецъ. Другите не смееха да му възразяватъ и му се подчиняватъ безпрекословно. Спомнямъ си че на 9-10 февруари всички ми обещаха да подкрепятъ моето искане, щото К. Печанецъ да представи доказателства че действително е пратеникъ на върховната команда и правителството, но когато азъ запитавахъ, всички мълчаха, защото ги бе страхъ. Азъ още тогава недоволенъ отъ обясненията на Печанецъ напуснахъ ги и трѣгнахъ за въ къщи, но Влаховичъ, Раговичъ и др. насила ме задържаха.

Печанецъ е прасалъ Булаичъ да убие Войновичъ къмъ 24 - 25 мартъ загдето

е отнесъл парите Войнович. Булатович отиде при последния и му призна това, след което биде опростенъ и остана да работи съ него.

И мене беше осъдилъ Печанецъ на смъртъ и се криехъ отъ всички четници, като излизяхъ само когато беше съ четниците и самия Войновичъ.

К. Печанецъ има свои доверени лица въ Нишъ, отъ където даже некои жени съ дохождали и съ се срещали съ него. Имената имъ не зная. Той вече се е научилъ за моето залавяне и вероятно е, че е изменилъ пътя на движението си изъ района и връзките между хората, които са въ течение за неговото местопребиваване. Може би Войновичъ да му е писалъ за моето заминаване, азъ тръгнахъ безъ негово знание, защото ме бе страхъ да ме не убие. Презъ време на пътуването ние бехме уговорили съ Войновичъ, че 3 - 4 дни следъ моето явяване при върховната команда ще дойде аеропланъ и хвърли възвания. Подобенъ не е дошълъ и те са разбрали, че не сме успели да преминемъ фронта.

Съ К. Печанецъ има четници отъ с. Кострець и с. Баня /черногорската граница до Ипекъ/, които често ходятъ нататъкъ и се боехъ по тези места отъ некая среща съ тяхъ. Печанецъ ги праща при католика Пренкъ Пальока въ с. Дюраковци - 2 часа западно отъ с. Баня до черногорската граница, за да проучатъ какво има отъ къмъ албанския фронтъ, където Пренкъ има големи връски.

Отъ хората които укриватъ или служатъ за свързка на К. Печанецъ зная следните: Лазаръ Ликичъ въ с. Гайтанъ, Станиша Пендичъ въ с. Гъка, /Куршумлийска околия/, Радошъ Ракочевичъ въ с. Добри долъ, Гюровичъ отъ с. Търпезе /Куршумлийско/ бившъ кметъ Милия Стоженичъ и Матей Марковичъ отъ с. Дегърменъ, Миланъ ..... секретаръ на с. Рача, Никола ..... отъ с. Рача, бившъ председателъ на общината и Христо Спасичъ, кметъ на с. Равнигюръ, името на когото забравихъ, Живанъ и синъ му който е председателъ въ общината на с. Баня, кметовете на с. с. Виче и Г. Конюша Иеремия ..... въ с. Плочникъ /презимето му не помня/, Милошъ въ с. Баце; кметовете въ време на възстанието въ с. Дразуша, Ошаница, Згравина; братията Еличъ въ с. Механе; Аврамъ Гюричъ въ с. Вършавецъ.

Всичките тези лица са негови хора и укриватели, които му услужватъ и знаятъ къде се движи. Когато и некой четникъ го търси или патрулъ търси свързка или пъкъ познати лица питатъ за К. Печанецъ, те ги насочватъ единъ къмъ други до неговото местонахождение.

Въ Македония немаме никакви връзки и уреденъ каналъ за сношения. Съ Търбичъ не се познавамъ. Чухъ, че ИВ.Цакичъ Девезенски дошелъ отъ фронта и действувалъ около Прешевско, обаче сетне всичко това излезе само слухъ.

Съ Албания също немахме връзки и бе невъзможно да минаватъ куриери, защото албанците много пречатъ на нашето движение. Азъ съмъ родомъ отъ Дяково, познавамъ много албанци отъ този край и съмъ се опиталъ да мина съ съдействието на мои лични приятели и познати, обаче това бе невъзможно, а

невъзможно е и сега. Малко искамъ да вервамъ, че Печанецъ изпраща писма чрез куриери до Върховната команда.

Не е верно, че Печанецъ избегва сраженията, а Войновичъ ги търси. Като го преследватъ и се натъкватъ на него, естествено е че ще се бие. Ив. Еличъ знае много добре къде се крие Печанецъ. Той може да го залови за 24 часа непременно. Защо не го преследватъ?

Кои са доверените хора на Войновичъ не зная, тъй като малко се движихъ съ него. Неговите четници са всички отъ Капаоникъ. Добре познати на селяните, способни и хора, които познаватъ отлично местностите.

Има закопани 170 сангъка снаряди и повече отъ 200 сангъка съ патрони въ една нива, находяща се въ десно отъ шосето, водяща отъ Барбатово за Куршумли. Като се излезе отъ Барбатово да се мине моста на реката и следъ това едно друго мостче на 200 - 300 метра отъ първия ще се види до него една осамотена къща покрита съ керемиди. Нивата е до самата къща. Работи се отъ селянинъ отъ Мачковецъ. За закопаните муниции знае Грую Шендичъ отъ с. Барбатово. Отъ другата страна на шосето има друга нива, отъ която са вече изкопали възстаниците 103 сангъци.

Прочете ми се:

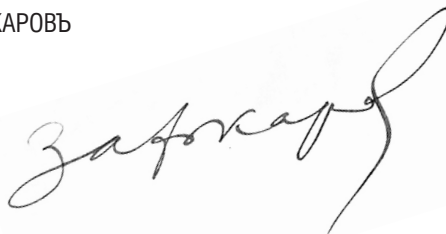
/п/ Свещеникъ Димитъ. Димитриевичъ

Разпиталъ,
Офицеръ за разузнаване при Щаба на
Моравската Военно Инспекционна областъ

/п/ Поручикъ ЗАФКАРОВЪ

Верно,

Поручикъ :

A handwritten signature in cursive script, appearing to read 'Zafkarov', written in dark ink on a light background.

ПРОТОКОЛЪ

за

разпитъ на поручикъ Аца Пиперъ
23 септември 1917 год., гр. Нишъ

- 0 -

Именувамъ се резервентъ подпоручикъ Александъръ /Аца/ Пиперъ, родентъ въ гр. Беране, черногорець, на 29 год. женентъ, свършилъ съмъ основна школа и два гимназиални класа въ родния ми градъ. До 19 год. живеехъ въ Беране като търговски служащъ отъ където избегахъ въ Черна Гора, а после въ Сърбия, защото турците следъ Хуриета искаха да ме взематъ за войникъ. Тукъ бехъ до започването на Балканската война въ която взехъ участие като доброволецъ въ отряда на Житковичъ. Когато последния ни разпусна на Коледа на 1912 г. върнахъ се въ Митровица и станахъ хотелиеръ до обявяването на войната съ Австрия. Напустнахъ отново Митровица и влезохъ въ редовете на сръбската армия, като командиръ на провиантна колона на Босненската граница, а понеже тази длъжностъ е офицерска произведоха ме подпоручикъ. После 7 месеци постъпихъ въ черногорската армия въ която бехъ доставчикъ на коне до покоряването ѝ от австрийците. Завърнахъ се отъ тамъ въ Беране после въ Митровица гдето стояхъ до септември 1916 г., когато австрийците почнаха да интерниратъ.

Съ Войновичъ се познавамъ още отъ Скопие където той беше комисонеръ търговецъ въ известната фирма Войновичъ-Калчичъ. Къмъ края на септември отидохъ съ единъ другаръ при него въ Бело поле /Блажевска община/, гдето закупуваше добитъкъ за австрийската армия, съ целъ да му помагамъ въ търговията. Намерихъ го въ къщата на Яникия Дибичъ, гдето той живееше, не беше още комита, а търговецъ. Къмъ началото на октомври образувахме една чета отъ около 15-16 души съ която тръгнахме да организираме населението за да не се предава за интернирането. Това стана малко преди Войновичъ да отиде при Печанецъ въ Топлица /Прокупленско/ гдето той съ прокламация канеше народа къмъ възстание. Когато се завърна донесе прокламацията и ние се предадохме на работа да организираме народа, защото въ нея между другото се казваше, че който бившии военнослужащъ не влезе въ редовете на четите подлежи той и семейството му на застрелване отъ организацията или после отъ сръбската държава. Требваше да се слуша! Ходехме отъ село на село и пропагандирахме идеята за възстанието, което ще се объяви отъ Печанецъ, като бъдатъ запалени машалите. Въ всеко село имаше по 1-2 души, които се грижеха

за оръжието и други приготовления около възстанието. Имената на всички тия ръководители не са ми известни. Във Блажевската община беше председателя на тричл. комисия Бойславъ Тодичъ и неговия деловодителъ Коста Бучковичъ. Въ с. Гъргоре - Тоза Чуичичъ, въ с. Гласовикъ - Машанъ Стоевичъ, въ с. Топаница - Ацо Стакичъ, въ с. Белонинъ - Бера Ковачъ. Има още много но имената не съ ми познати, защото го възстанието се гържахъ въ тайна. Некой отъ тяхъ съ вече избити, а некои избегали съ четите. Списъци се гържахъ само на четите, а не и на целото население, което требваше да възстане. Най-често се намирахме въ къщата на Яникия Дичичъ отъ с. Бело поле. Самъ Печанецъ разправяше, че дошелъ съ аеропланъ. Същото твърдеха предъ менъ и свидетели, които го видели кога то слизалъ отъ аероплана. Това не ще да е верно, защото ако беше истина той щеше да гържи връзка и после съ сръб. правителство, а ние не сме имали такава никога. Освенъ това щеше да гонесе пари, а той немаше такива и се снабдяваше отъ тука. После ако сръб. правителство би изпратило некой, то щеше да погбере некая по-авторитетна и по-популярна личностъ между народа, а не него - единъ човекъ безъ култура, простъ запасенъ офицеръ. Говорилъ съмъ лично съ него и защо нема документи, а той се оправдаваше, ча го е било страхъ да не бъдатъ заловени, пъкъ и никои не смееше да му възрази и каже, че това е неверно, защото беше Всесиленъ и се боеха отъ него.

Срещнахъ се съ него за първи пътъ презъ м. декември 1916 г. въ с. Гъргоре. До тогава четата на Войновичъ се движеше западно отъ Куршумли, а Печанецъ южно отъ този градъ и въ Топличко /Прокупленско/. Събрахме се и двете чети на 23 декември и не се разделихме вече до възстанието защото поручикъ Харизановъ отъ 11 опълченски пехотенъ полкъ бе влезълъ въ дрипите ни и ни преследваше. Бехме понекога отъ 50 - 100 души, но постоянно числото се менеше. За Влаховичъ и поп Мита знаехъ, че са били презъ октомври съ Печанецъ, но кога то ние се събрахме техъ ги немаше. Прескачехме и въ австр. територия до Крушевацъ, а къмъ Лебане беха п.Димитри и Влаховичъ. Печанецъ обикаляше повече Прокупле и Ястребецъ. Често бивахме подгонвани отъ редовната войска. Организиранieto на възстанието ставаше така: събираше ги Печанецъ всички селяни въ най-големата къща въ селото и имъ прочиташе прокламации отъ върхов. команда. Казваше имъ, че целото село ще унищожи ако некой издаде на властта това което става. Главенъ организаторъ шефъ беше Печанецъ, после идеше Войновичъ.

На 11/24 февруари 1917 г. Печанецъ, Войновичъ, Влаховичъ, попъ Димитри, Раговичъ и Тошо Влаховичъ съставиха протоколъ съ който решиха възстанието и поеха всички еднакво отговорността предъ правителството. Влаховичъ беше противъ възстанието. Комисията се събра въ с. Долно Конювце, на което събрание се произведеха за войводи ИВ. Раговичъ, Тошо Влаховичъ и поп

Мита, заедно с кап. Миленко Влахович. Попа се кара тогава с Печанец, но за какво беше не зная. Взех си торбата и поиска да си отива, но другите го върнаха. Реши се датата на възстанието да се определи от Печанец, който направи това с заповед.

Радосавъ Тасичъ бе тогава въ четата на Печанецъ но малко се навърташе въ нея - пътуваше по разни работи за организирани на възстанието прашанъ отъ Печанецъ. Презъ м. февруари бехме се запътили за Дубовска община, но при с. Дубово срещнахме българска конница отъ която струва ми се имаше единъ убитъ. Въ с. Конюша се отделихме отъ Печанецъ и тръгнахме къмъ Капаоникъ, а като чухме, че Куршумли е падналъ тръгнахме за тамъ. Пагането на Куршумли беше за насъ изненада и не знаехъ кой е заповедаль нападението. Ние пристигнахме въ Куршумли сутринта когато се завзе града, а Печанецъ чакъ вечерта - нито нашата, нито неговата чета са участвали въ нападението. Когато отидохме владееше голема бъркотия и много спореха за, че са старейшини най-вече Раде Влаховичъ претендираше. Селските чети заклали въ Куршумли кандигата преди да стигнемъ ние. За нападението на Прокупле вече нареди Печанецъ. Участвахме всички. Тамъ мене назначиха да приема предалите се офицери. Града беше взетъ, само офицерите и войниците се държеха въ околийското управление. Оставихъ Войновичъ и се запътихъ за Ястребецъ съ 16 четника при Еротинъ Генадиевичъ. Отделихъ се отъ Войновичъ защото ми бе омръзнало да влизамъ постоянно въ стълкновения съ войската и друго, не удобрявахъ тактиката му. Не съмъ вземалъ 5000 лева отъ касата на Войновичъ и отделянето ми не е било бегство отъ него. Следъ няколко дена напуснахъ Еротина на който оставихъ хората си, а самъ отидохъ при Вука Пантичъ и захъ по нареждане на Печанецъ длъжността членъ въ съда, председателстванъ отъ същия Пантичъ. Презстояхъ като такъвъ 6-7 дена и заминахъ за Шарена бука, където стана конгреса на 23 априлъ 1917 г. на който се реши да се нападне Ристовачкия мостъ и да се отиде въ България и тамъ извършатъ нападения. Войновичъ не присъствуваше, ниту поп Мита, нито Влаховичъ. Тогава менъ назначиха началникъ на конницата, която се състоеше отъ 26 души съ коне. На Ристовачкия мостъ бехъ въ сражението, а следъ това ние 23 души се завърнахме въ Топлица безъ да ходимъ въ България; разпуснахъ хората, а самъ отидохъ въ планината Пасияча, където останахъ до юни при щаба на Печанецъ. Златния часовникъ, който остана въ частите, които ме обискираха на фронта го бехъ купилъ отъ единъ четникъ за 500 лева. Получихъ на 5 юни старъ стилъ заповедъ отъ Марко Павловичъ, който замествахъ Печанецъ, да отида съ четата край Тимокъ, но азъ не се съгласихъ и останахъ при Печанецъ /заповедъта е приложена къмъ книгата/. Тамъ въ планината Пасияча дойде Войновичъ съ поп Мита и се събрахме въ ливадата между с. Вича и с. Горна Конюша на 3/16 юли 1916 г.

Между Печанецъ и попа се започна споръ, въ който единъ другъ се обвиняваха, а когато Печанецъ каза на попа, че е грабилъ пари и безчестилъ девойки, попа му отговори, че Печанецъ е опропастилъ народа и че той и жена му са същински курви, което попа ще докаже. На това въ отговоръ Печанецъ рипна, извади револвера си, но бе усмиренъ отъ мене и Войновичъ. Тогава Печанецъ даде 15 геня срокъ на попа [да докаже], че той и жена му са курви. При разделата имъ азъ отново тръгнахъ съ Войновичъ и п.Мита къмъ Капаоникъ. Следъ 2-3 гена имахме сражение съ австрийците на 7/20 юли пре с. Драгуша въ което дадохме 3 ранени между които подпоручикъ Ив. Булаичъ и единъ убитъ. Войновичъ до сега не е раняванъ. Съ Печанецъ отъ 3 юли не сме се срещали.

На 23 юли ст. стилъ азъ, попъ Мита и 5 четници, а именно: Радо Стефановичъ /убитъ на фронта/, Прока Планаецъ /наредникъ/, Влайко /поднаредникъ/, Владимиръ Вуковичъ /заловенъ отъ селяните на с. Волча/, Всички отъ четата на Войновичъ го напустнахме при с. Бабица и тръгнахме за фронта. Самъ Войновичъ не беше съгласенъ и неуборяваше нашето намерение, но ние настоявахме и той не можеше да се противи. Снабди ни съ обяви и даде писмо до върховната команда, което писмо остана въ изгубения при Тетово войникъ - Прока Планаецъ. Доколкото си спомнямъ въ това писмо се излагаше историята на четнишкото движение, положението, оправдаваше се, като всичката вина се хвърляше върху Печанеца за неуспеха на възстанието. Тръгнахме снабдени съ храна за 5 дни и придружени отъ четниците: Сазго отъ с. Три коси, Мартинъ отъ с. Сучаница, Велко - не помня отъ кое село и четвъртия името на когото не знамъ, кошто ни беха дадени за водачи до р. Ибъръ, защото били отъ близките край р. Ибъръ села, познаватъ местото и искатъ да видятъ домашните си. Много претеглихме презъ пътуването си. Пътя който минахме е описанъ въ дневника на п.Мита. Самъ попа пишеше дневника си. По-рано писа обширния дневникъ съ имената на водачите, а после преписва краткия въ гората на неколко пъти. Всички имена не помня, но не допускамъ попа да е вмъкналъ други имена. Носехме една малка карта на Балканския полуостровъ въ която нема означени всичките села презъ които минахме. Питахме за пътя и селяните, но по некога си навличахме голема опасностъ. Така при с. Върбени питахме единъ старецъ да ни ориентира за местото. Той ни опъти, но малко следъ това ни подгони потера отъ селски пандури, която стреля по насъ. Бехме облечени въ сръбска униформа. Пътеводци взехме отъ с. Дренъ до Суха река насила, като се представихме за австрийски патрули. На 14 августъ ст. ст. надъ Тетово налетехме на български патрули и обозъ вследствие на което се разпръснахме и изгубихме трима отъ другарите си, а именно: Прока Планаецъ, Влайко Владиславлевичъ и Владимиръ Вуковичъ. На 15 същи месецъ получихме малко хлѣбъ въ арнаутското с. Корито, като се казахме за български войници, а на 16 въ с. Волча изгубихме и Петръ Ивановичъ, който бехме изпратили за

хлебъ. Какво е станало съ него не зная. Движихме се като се хранехме съ кукурузъ, а често и нищо не ядохме. Най-после на 28 въ 3 часа следъ като се скитаме на гълго, защото не смеехме нататъкъ никого да питаеме, стигнахме на фронта. Забелезаха ни войниците и почнаха да стрелятъ по насъ. Убиха Радо Стефановичъ, а ние съ попа се скрихме въ единъ окопъ, гдето престояхме до 29 вечерта, когато се предадохме.

Офицери въ четите знаят следните: капитан 1 клас Миленко Влаховичъ, поручикъ Влаю Треболевацъ, резервните майори Марко Павловичъ, погпоруцици Ив. Булаичъ, Миланъ Андреевичъ, Радисавъ Тошичъ, Еротия Генадичъ, Димитръ Беговичъ, Драго Груйовичъ, Новица Беловичъ, Иванъ Еличъ, Милия Лакичевичъ и Миливой Райчевичъ. Азъ чета немахъ. До възстанието бехъ обикновець офицеръ, а после адютантъ на Войновичъ.

Имаше и жени въ четата на Войновичъ, а именно: Ната Огнянова, Даница и гъщеря ѝ Стана Димчеви, попадията на попъ Данаилъ отъ с. Жуча, а съ нея една девойка отъ Куршумли, името на която не знаямъ. Всички вече се предадоха и са интернирани съ изключение на Даница и гъщеря ѝ, които са оци при него.

Освенъ 10 000 лева, които ми донесе Миланъ Жигаръ отъ Прокупле, преди възстанието, други пари не сме имали. Бехме събрали около 89 000 лв., които са взети както следва: въ Прокупле по заповедъ на Войновичъ въ срокъ отъ 2 часа се събраха отъ гражданите 47 000 ле., гържавни ограбени пари 17 000 лв., въ Куршумли гържавни 16 000 лв., а граждански 9 000 лв. Отъ тяхъ Войновичъ даде на Прокупленската община 20 000 лв., а на Куршумлийската 6 000 лв., за помощи на бедните. Броилъ съмъ на Печанецъ единъ пътъ въ Прокупле 3 000 лв., въ Куршумли му изпратихъ отъ Прокупле 10 000 лв, при отстъплението му отъ Куршумли въ с. Мерцелъ 10 000 лв. и 1500 лв. на 4 или 5 мартъ. Азъ носехъ парите, а Войновичъ даваше нареждане за изплащане. Следъ отстъплението пари отъ населението не е искано. Носехъ около 20 000 лв. всичко. Не е веренъ слуха, разпространяванъ отъ Печанеца, че Войновичъ има 150 000 лв. и че на него е далъ само 10 000 лв. Тоже не е верно обвинението срещу попъ Димитри, че е грабилъ. Печанеца практикува и сега сключването на гребни заеми отъ позаможни селяни отъ 500 до 1000 лв.

Оръжие се изкопаваше отъ онова, което е скрито отъ населението, хвърлено при отстъплението на редовната ни войска. По моя сметка въ Прокупленско, Куршумлийско и Блаце има около 2500 до 3000 пушки. Патрони най-много намерихме въ с. Барбатовецъ. Всеки четникъ има 50 -60 и повече патрони. Пушките са отъ различни системи, най-много руски трилинейни. Има и много български взети въ Прокупле отъ българската войска, които пленихме. Картечници имахме гве, едната Войновичъ счупи, а другата Печанецъ е закопалъ неизвестно къде. Бомби нематъ всички четници. Взривни материали имахме малко и ги употребихме всичките при нападението на Ристовачкия мостъ.

По заповедь на Печанецъ беха учредени военни съдилища за всека чета. Осъждатъ онези които не изпълняватъ нарежданията на войводите. Отъ населението Печанецъ е избилъ около 100 души жени и мъже, а Войновичъ около 10 за техните престъпления противъ организацията и злоупотребления на суми и вещи. Къмъ май или юни Печанецъ наредилъ никои да не се осъжда на смъртъ безъ негово одобрение. Съдилищата се закриха и остана само единъ съдъ при него. Далечните райони /на Раговичъ и гр./ имаха свои съдилища, а също и Войновичъ, който не признаваше съда на Печанецъ. Всички присъди минаваха презъ воененъ съдъ, който заседава въ Ястребаць подъ предъседателството на Вучко Пантичъ, а отъ другата страна на Топлица беше съда на Рагисавъ Тошичъ. Осъдени беха и трима четници за плячка, а именно Спиро Фотографа /убиець на Миланъ Петровичъ отъ Прокупле/, Мирко Добричанинъ /единъ отъ най-добрите четници/ и трети, името на когото забравихъ. Застреляхме други 3 четници за изнасилване на девойки и за дето карали жените на селата, да ходятъ въ гората, за да блудствуватъ съ тяхъ.

Сношенията между четите ставаха по два начина: чрезъ самите четници, които се изпращаха по двама-трима или по местното население изъ което имахме довереници. И дума не требва да става, че е идвалъ некои отъ фронта или че отъ тука е изпращанъ некои за тамъ съ донесение отъ и за главното командване. Най-често пишехме до кметовете на които давахме разни поръчки. Има такива и въ градовете съ които се сношавахме чрезъ селяните.

Хранехме се отъ селата, отъ тяхъ се и обличахме. Обикновено войводите съ писма до кметовете даватъ нареждане да се приготви храна за четата, числото на която по некога казваха умишлено по-големо, за да взематъ повече храна. До възстанието не плащахме нищо и не се е случвало да ни бъде отказвано. День се хранехме въ гората близо до селата, а вечеръ слизахме въ селата, където и спехме когато беше студено. Храната се донасяше отъ наши четници, а въ некои случаи отъ кмета и селяните. Донасяше се хлѣбъ, сирене, млеко, каймакъ, баница, прасета, кокошки, вино и ракия. Въ разпределението на храната Войновичъ се беше много компрометиралъ предъ четниците, защото беше много егоистъ. Било е дни, когато вследствие потерата отъ българската войска сме буквално гладували, но за Войновичъ все имаше погача или нещо друго. Печанецъ е дръгъ. Той гледа хората си и ги третира на равно съ себе си, той е справедливъ въ раздаването на храната, даже не купува нищо за своята чета такова, което го нема въ другите чети. Храненето вечеръ, презъ пролетта, когато се времето стопли, както и спането ставаха вѣнъ отъ селата. Дълги горни дрехи немахме всички. Некои носеха платница. Карахме само една палатка въ която спеха Войновичъ и жените. Само Натя Огнянова спеше на открито до менъ. Нападахме тепавиците, взимахме белото и го давахме на селските терзии да го шиятъ. Опинци купувахме, но повечето селяните ни дон-

сяха безъ пари. За тази годишната реколта се издаде заповедъ отъ Войновичъ до следните общини, които требваше да реквизиратъ за четите едни по 1000 други по 500 килограма жито: Мало-планска, Бресничка, Конджелска, Велико планска, Гъргурска, Барбатовичка, Долно Тополничка, Драгушка, Сварчанска, Прекадинска, Долно конюшка и Туларска. Ако не изпълнятъ това нареждане селата ще бъдатъ опожарени, а населението избито. Складирано жито преди възстанието, освенъ 1500 кгр. въ с. Бело поле не сме имали. Вече прогдоволствуването ни стана трудна. Селяните подъ предлогъ, че ги е страхъ отъ войската, отказваха да ни даватъ хлебъ. Други ни даваха и въ същото време ни издаваха на войската. Когато ни се отказваше ние вземахме на сила - плячка. Отъ Лесковецъ се получиха 10-20 чифта обуца неизвестно отъ кого, а пари не са пращани. Повече отъ два дни на едно место не сме стояли, освенъ преди възстанието веднажъ когато прекарахме 20 дни въ планината Челавица при с. Бабица и после възстанието при с. Гъргура, на Кале чука, дето останахме 10 дни. Въ планината се живее сега трудно. Когато сме въ селата четата се охранява отъ две стражи, по-далечна отъ местни селяни и по-близа да насъ отъ наши четници. Нощувашме повечето до върховете, палехме огньовете, а на 50 -100 крачки отъ насъ изпрацахме патрулите по върховете. Денем лежимъ, ако местото е голо и не позволява движение, а нощем пътуваме.

До приди възстанието населението ни посрещаше като спасители, ние пъкъ имъ говорехме постоянно въ смисълъ, че фронта въ Македония е пробитъ и че линията сега е Скопие-Люнкула-Призренъ. Азъ самъ вервахъ въ това и заедно съ населението хранехъ надеждата, че линията скоро ще стигне близо до насъ. Населението обаче се разочарова отъ дългото чакане и неуспеха на движението, а азъ лично проверихъ съ отиването ми на фронта близо до Битоля, какъ жестоко сме се мамили. Като резултатъ отъ това разочарование въ населението е, че нашето съществуване стана невъзможно. Вместо да вредимъ на населението съ четите решихме да отидемъ на фронта, ако успеемъ. За това тръгнахме къмъ Битоля.

Въ санитарно отношение не сме добре. Материали имаме тези, които пленихме въ Куршумли, Прокупле и отъ австрийците. Те са разпределени между четниците. Лекуването на ранените става или отъ бобничара Бранко Здравковичъ или отъ селяните. Ранени четници оставихме въ колибите край Шарена буква, но като ги узнали българските войски запалили къщата. Не е верно, че ранени или болни четници били убивани отъ насъ поради невъзможностъ да се лекуватъ. Лекари, фелдшери, санитарни немаше. На 7 юли се води големъ бой въ Драгушката гора. Още на 6 юли рано ние пратихме единъ четникъ да съобщи въ селото да ни приготвятъ храна. Той не се върна да ни каже нещо за положението. Щомъ се стъмни и ние отидохме. Като ни видеха селяните се зачудиха; те ни разпавяха, че наблизе има австрийска войска и че е опасно

да стоимъ въ селото. Въпреки това Войновичъ не искаше да знае и казваше: "Ще вечеряме?". Цела нощъ гуляхме въ селото. На разсъмване къмъ часътъ 3 излезохме въ гората да почиваме и спимъ, но веднага ни се съобщи, че австрийците идатъ. Боя се почна и още първите моменти ние пленихме единъ австриецъ, когото впоследствие пустнахме да си отиде. Бехме заградени въ близката кория отъ всички страни. Къмъ обедъ на противника дойде помощъ отъ с. Блаце. Участвуваха повече отъ 700 души войници съ 4 картечници. Боя бе жестоко презъ целия денъ. Нанесохме имъ големи загуби. Имаха убити и ранени около 100 души. Ние изгубихме трима ранени и единъ убитъ. Вечерта къмъ 9 часа пробихме на едно место пръстена и се спасихме на западъ. Ние бехме 83 или 93 човека. На 12 юли ст.стилъ имахме сражение съ българите на Шарена буква надъ с. Тополица. Това беше едно много люто сражение, което трая 4 часа и половина. Бехме лице срещу лице на не по-далечъ отъ 50 крачки. Вашата картечница стреляше върху насъ. Вечерта между Войновичъ и българския офицеръ се размениха разни псувни, а понеже беше съвсемъ близо всичко се чуваше. Убити немаше.

При Гъргуре на 26 мартъ имахме сражение пакъ съ българи. Тамъ падна убитъ Драголюбъ, синъ на попа отъ Житни потокъ, секретаръ на Коста Войнович. Имахме единъ убитъ и двама ранени.

Знаехме всички нови наредби, които се даваха отъ щаба на Моравската областъ. Знаехме и тази съ която се канеха всички четници да се предагатъ. Много четници беха готови да направятъ това, но немаха доверие, че ще имъ запазятъ живота и освенъ това Коста Печанецъ заплашваше съ смъртъ всеки който се предаде, а особено ония, които отнасятъ съ себе си и оръжието. Следъ потушаване на възстанието четниците загубиха вера, духа беше свършено разколебанъ, а добрия приемъ, който се даваше на предалите се свършено компрометираха дисциплината. Въпреки това четите се държахъ и не се разпадаха по две причини - едно, защото ние мислихме, че разлистената гора ще ни даде по-добри скривалища и ще намалятъ потерите; второ, че въ скоро време фронта ще бъде пробитъ. Обаче нито едното нито другото се случиха, а напротивъ потерите зачестиха повече отъ зимата. Бехме гонени отъ българските войски, които не ни даваха покой никъде. Забелеза се разликата въ новото управление, което почна да действува много енергично противъ насъ. Капитанъ Влаховичъ е единъ много интелигентенъ човекъ. Въпреки, че е капитанъ, той се подчинява на заповедите и наредбите на поручикъ Печанецъ, когото той смета за пратеникъ на сръбското главно командване. По умъ Коста Печанецъ не съставлява ните една стотна отъ това, което е Влаховичъ. Войновичъ не се покорява на Печанецъ. Последния е строгъ човекъ. Единъ пътъ той ме обезоръжи, защото бехъ арестувалъ единъ селянинъ, като мислеше, че съмъ направилъ това за пари, но после се разбрахме. Потайници знамъ след-

ните: кмета на с. Бабица; в с. Ковизле Милурко Дждежевич; в с. Жарево - Занко Гърчич /при който има едн-два гържавни български коне/, в с. Туларе - председателя македонец /натоварен от Войнович да купи фотографически материали/; в с. Вича - кмета, който служи за свързка на четите от двете страни на Топлица; в с. Ракуша довереник на Печанец и Войнович е Рагуш Николчич; председателя на с. Драгуша е бил едн-два пъти на вечеря с насъ. Прекадинския председател Йосиф е предан на Печанец. Той е донасял едн-н път 50-60 хлеба. Друг път вечерята бе я сготвил и донесъл на една ливада до с. Шишмановци.

Повереници: Алекса Андrevич от с. Беребе /сега съ четите/, Любо Шубаран от Прокупле, изпълнява всички поръчки на Печанец за разни покупки от града, сношава се съ него чрез селяните.

Архивата на Войнович /дневници, фотографии, описание на възстанието и пр./ на два пъти е изпратена в с. Жарево у Ранко Гърчич, който я закопал в къщата си. А архивата на Печанец е закопана между Куршумли и Прокупле от двама четника, едият се казва Любо от Жуковца или Бела вода, той е кумъ на Братимиръ Милачич, а другия е неговъ другаръ, младежъ избегал военнопленник от България, действа около Жуковца. Вероятно е първия да се предал вече, като слабъ, младъ четникъ.

Писмото което изпрати Войнович до върховната команда съдържаше следното/

Искаше се от сръбската върховна команда да изпрати аеропани, които да хвърлят възвания надъ Прокупленско, Нишко, Лесковско и другде, където може, за да се окуражава народа. Ако не дойдат аеропани или не пристигнат тази зима нашите съюзници, всичкия народъ, който се намира подъ българите ще стане по-български от ония в София, също и тези които са в австрийска територия биха станали по-австрийци от Виенчаните, и нека не се мисли, че ще се намерат тукъ сърби после. Освенъ това се казваше да дойде едн аеропланъ и да се спуствне надъ с. Бабице в местността "Кула" или в Ливадице надъ Долни Левиче /Блажевско/ или надъ Младлика на караула /старата сръбско-турска граница/ и да донесе известна сума пари, за да се помогне на четниците и на пострадалите семейства. Сумата не беше фиксирана, но се разбираше, че се иска да бъде голема - неколко милиона динара. Не се казваше злато или банкноти.

Искаше се още: 1. да дойде веднага пехотния поручикъ Момчилъ Боянович от фронта, познат на Войновича, защото бил способен за тази работа. Момчилъ требваше да донесе упътвания за по-натанъшни действия; 2. Да дойде, ако е възможно, едн хирургъ и да се изпратят санитарни материали / все съ аероплани/.

Излагаше се за всеки районъ, дето има организация обширно за всички по-

страдали от войската през въстанието и после - палежи, грабежи и убийства. Сведения Войнович не е събирал специално за тази работа, но излагаше това, което беше чул от войводите и населението от разговорите.

Въ писмото се казваше, че за всички пакости надъ народа причинени от българските и австрийски войски, виновен е Печанец, който е обявил съ прокламация, че е изпратен от върховната команда да организира въстанието. Щомъ народа чул това, самъ заискал да объяви въстанието, защото повече въ робство не искал да стои. За себе си Войнович пишеше, че не е виновен, както и другите офицери, учители, правници и др. които са дошли от Черна Гора и са се присъединили къмъ движението.

Казваше се, че въ Сърбия е упразнено отъ войска - въ вътрешността има твърде малко българска и австрийска войска и те са тукъ само заради четнишкото движение.

Попа също е чель писмото. Писмото беше отъ три листа.

/Забележка: - Подробното описание за пътуването отъ с. Бабице до фронта е същото, както се излага отъ попъ Мита, затова въ този преписъ не се повтаря/.

Прочете ми се:

/погпись/

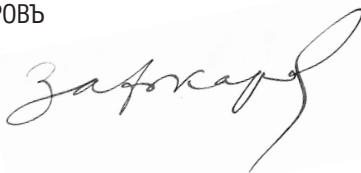
Погпоручикъ Аца Пиперъ

Разпиталъ, офицеръ за разузнаване при Щаба на Моравската Военно Инспекционна областъ

/погпись/

Поручикъ ЗАФКАРОВЪ

Верно
Поручикъ

Книжа намерени у Аца Пипер и поп Мута

№ 1

А - записани сведения отъ Войновичъ.

13 мартъ 17 г. Получихъ сведения отъ Куршумли, че некой австрийски и български части са заминали за Овче поле и че германските части презъ Нишъ отстъпватъ.

Б - записани сведения отъ Аца Пиперъ

7 юли 1917 - водена борба въ Драгунски забранъ съ австрийците.

12 юли 1917 - водена борба въ Шарена буква по-горе отъ Г. Топаоница.

18 юли 1917 - дойдоха арнаути въ с. Требине: Джемалъ Камеровъ и Игресъ Камеровъ отъ с. Селанце /бел. прев/ донесли имъ разни вещи които имъ требвало да купятъ.

В - имена на застреляни отъ четнишкия съдъ: Алатинъ Кнежевичъ, Иованъ Живоиновичъ, Божа Тръбичъ, Драголюбъ и Владанъ.

№ 2

Войвода К. Пекаянецъ

го погпоручикъ Аца Пепиръ.

10 априль 1916 г. Позицията

Понеже се намирашъ въ околността ела веднага при мене, защото имамъ да говоря съ тебе за важни работи. Ела съ приносителя на това писмо, защото той знае где се намирамъ.

Шефъ на Централния комитетъ
войвода К. Пекаянецъ

Бел. разузнаване: повикал го Печанецъ да му иска пари. Далъ му 1500 лв.

№ 3

Ибърско-Капаонишки комитетски отрядъ

на войводата К. И. Войновичъ -

Косовецъ

служебно 23 юли 1916 г.

О б я в а

Дава се на фелдфебеля четника Радко Стефановичъ, който въ споразумение съ всичките г. г. войводи и офицери се изпраща съ войводата Димитъръ Димитриевичъ за да занесе известие на върховната команда като храбъръ, веренъ и

способен за тая трудна задача. Пътува със оръжието си.

Запасенъ попоручикъ войвода К. Войновичъ

Бел. разузнавача: Тази обява е на убития Стефановичъ намерена у Аца Пиперъ при залавянето му.

№ 4

22 мартъ - На Петръ Николитъ отъ Више село дадохме единъ конъ безъ прибори. Дадена една кобила на Рагосавъ Миленковичъ отъ Крупища, жив. въ Спанци.

22 мартъ - с. Музачи. Взето на Каратанасковичъ 100 кгр. сено.

22 мартъ - Бранко Рагоевичъ. Единъ горестъ конъ.

23 мартъ - Дадохъ на Драголюбъ мои пари 100 динари.

Моймиръ Иличъ Гъргура и Рагосава В. Симичъ, които не приеха повече отъ два чувала жито.

11 мартъ - Милурко Стефановичъ отъ Сагоневе вземалъ кравата съ телето на Борисавъ отъ същото село и вързалъ чобанина - синъ на Борисавъ.

№ 5

22 априлъ - Дадохъ на Негелко Поклявацъ отъ Лазаревецъ 200 динара.

11 априлъ - Дадохъ на Г. Катицъ 100 динара.

21 априлъ - Дадохъ на Алексия Андричъ 20 динара.

23 априлъ - Дадохъ на Тоза Сламерецъ 10 динара. На Драга Тричковичъ 50 дин. и на Вукоменъ 20 динара.

№ 6

Централния комитетъ на
войводата К. Пекаянецъ

До всичките четоводци отъ лева страна на р. Топлица

Понеже тези краища ще бѣдатъ посетени отъ войводата Войновичъ, то ще поднасяте нему всичките известия и ще се покорявате на неговите нареждания докато бѣде тамъ.

5 юли 916 г.

позицията

Шефъ на централния комитетъ войвода К. Пекаянецъ

№ 7

Платихъ на Коста 25, на Коста 20, на Ивана 4, закуска при Христа 7,30, на селянина два, на Милановия баща 4, на Биляновия баща 20, на момичето на

Блажо 2, на Перовото дете 2, на Любомиръ 10, на Любомировата девойка 2, на бабата за млеко 2, при българите на ракия 2, на Добросавъ изъ Дубрава 20, на Милановата жена 10, при Блажево за ракия 7,60, за вълна 8, за чорапи 20 дин, а общо всички 285,10 динара.

№ 8

Списъкъ на четнишкия ескадронъ, които се върнали отъ Ристовачкия мостъ: 1. Командиръ Алекс. Пиперь, конь частна собственостъ; 2. подпор. войвода Душанъ Петровичъ; 3. Никола Македонецъ; 4. Воина Раденковичъ; 5. Здравко Славковичъ, всички съ частни собствени коне; 6. Васа Павловичъ съ селски конь; 7. Михало Мирковичъ съ гържавенъ конь; 8. Илия Бабовичъ съ селски конь; 9. Иосифъ Обрадовичъ и Вайо Милитичъ съ гържавни коне; 11. Микичъ Аврамовичъ; 12. Никодия Ивановичъ; 13. Ездимиръ Стоядиновичъ съ селски коне; 14. Миланъ Стоядиновичъ; 15. Миленко Миленковичъ съ гържавни; 16. Миланъ Стоядиновичъ; 17. Спасое Ездимировичъ съ селски коне, Георге Ивановичъ съ лично свой; 19. Душанъ Иовичъ; 20. Радованъ Костадиновичъ и двамата селски; 21. Ражо Трипковичъ; 22. Вукосавъ Рашичъ; 23. Еремия Алексовичъ тримата съ гържавни коне.

30 априль 1917 г. Бушитръне

Безъ мое нареждане са отишли: 1. Арса Стокичъ, 2. Пера Томичъ, 3. Нико Костриновичъ и 4. Живоинъ Беларовичъ съ селски коне.

27 май - Пратихъ коня си по Воинъ Шпадиерь при ИоВ. Павловичъ в Криви потокъ.

№ 9

1 августъ 1916 г. въ Косовска Митровица

Взехъ на заемъ	отъ Спаса Ристича - опинчаръ	крони 500
	отъ Алекса Юрдановичъ - крѣчмаръ	крони 800
	отъ Гига Нитолика - крѣчмаръ	крони 250

1 550

Взехъ на заемъ отъ Гига въ злато 5 /петъ/ наполеона.

1 декември 1916 г. Въ Блажево при загиването на покойния Иово Ивановичъ мл. подоф. отъ комитетската чета на Капаоничкия отрядъ на Митровича е намерено у него 990 дин. Иово ми дължи общи разходи 251 дин. така, че остава да му дължа 739 дин.

23 мартъ 1917 г. Взети са пари отъ кмета на Вишесело, общ. Гъргорска и то за сметка на Милоя Стефановичъ 1000 динара. На Милоя не е дадено защото кмета не беше тамъ. Парите останаха въ менъ.

№ 10

По решението на централния комитетъ има да се извърши следното:

1. Всички четоводи да организиратъ своите четници, съ стари четници четите ще останатъ въ близостъ до своите места, отъ които и ще получаватъ храна. Четоводците ще издагатъ на своите четници обяви. Четоводците ще иматъ списъкъ на своите войници за които ще отговарятъ и ще наказватъ същите за по-малки престъпления.

2. За комендантъ на Топличкия отрядъ назначавамъ г. Радисавъ Тошичъ, а за Ястребачкия отрядъ г. Вучко Пантичъ.

3. Съдъ - за председателъ на Топличкия отрядъ г. Радисавъ Тошичъ, а за съдии Миленко Гоговичъ и Свет. Милосавлевичъ. За председател на Ястребачкия отрядъ г. Вучко Пантичъ, а за съдии кои намери за добре самъ той - назначени са Стевовичъ Никола и Рагонъ Николитъ.

4. Задачата на съда ще бъде да следи строго предателите, които услужватъ на противника и също да наказва, а въ също време и да съди и четници.

5. Комендантите ще се погрижатъ да напътствуватъ въ духътъ на тая наредба всички, а особено да съобщаватъ на председ. на общините въ своя районъ, че те трябва да иматъ винаги предъ видъ съществуването на централния комитетъ, който има за задача да гържи сметка за всеко добро и правда на тоя народъ, че те трябва да работятъ всичко онова което принася полза за общото сръбско добро, винаги да мислятъ и работятъ като сърби, а не като противници. Съгласно това да заслужатъ на идеята на общото добро, а не на личните си интереси, а още по-малко на неприятелските.

Който работи противно на това нека знае какво го чака - съдъ.

6. Четоводците ще отговарятъ лично за всички нередовности въ своите чети. За неправилната имъ деятелностъ техната и на четниците ще ги предевамъ на съдъ

22 мартъ 1917 г.

позицията

Войвода К. Печанецъ

№ 11

Централния комитетъ на войводата К. Печанецъ

Обява

За подпоручика Александър Пеперь, Косовска Митровица определенъ на служба въ щаба на централния комитетъ. Обявата му служи за легитимация и е длъженъ да я показва на надлежните власти. Умоляватъ се всички общински и военочетнически власти при нужда да му услужватъ

24 юни 1917 г.

въ гората

Шефъ на центр. комитетъ войвода К. Пекаянецъ

№ 12

Ибърски капаонички комитетски отрядъ
войвода К. Войновичъ Косовець
служебно 23 юли 1917 г.

О б я в а

За резервния подпоручикъ Александъръ Пиперь, който въ споразумение съ всички войводи и офицери се изпраща съ войводата Димитри Димитриевичъ за занасяне известие въ върх. команда, като храбъръ, веренъ и способенъ за тази трудна задача. Пътува съ оръжие.

Войвода К. Войновичъ

№ 13

Ибърски капаонички комитетски отрядъ
войвода К. Войновичъ Косовець
служебно 23 юли 1917 г.

О б я в а

За войводата Димитри Димитриевичъ свещеникъ, който въ споразумение съ всички войводи и офицери се изпраща съ известие до сръб. върх. команда убедени, че той като изкусенъ и извънредно храбъръ войвода ще постигне целта и допринесе на сръбството и отечеството, както и на комитета на Сърбия неизмерима полза.

Съ същия пътуватъ: зап. подпоручикъ Алекс. Пиперь, фелдф. Радо Стефановичъ, фелдф. Прока Планичъ, подпор. Влајко Владисавлевичъ, подпор. Властимиръ Вуковичъ и мл. подоф. Пера Ивановичъ, всички съ отделни обяви. Всички ПЪТУВАТЪ съ оръжие.

Войвода запас. подп. К. Войновичъ

№14

Централния комитетъ на войвода К. Печанецъ
позицията

До подпор. Александъръ Пиперь

С вашия отрядъ определени сте да заминете веднага за Тимошкия край и тамъ въ всичките места да създадете организации които иматъ за задача да защитаватъ тамошното население отъ насилието на българската войска и техните чиновници, както и отъ сърбите лоши хора, които предателствуватъ спремо сръбството и шпиониратъ за сметка на противника. Всички оби-

рачи българи ще убивате, а шпионите-предатели сериозно предупредете да не вършат това, които при нужда накажете със бой.

По възможност където може да се нанесе каквато и да е вреда на неприятеля нанесете я най-енергично като запалване магазини, разваляне ж.п. линии, разрушаване на мостове, изрезване телеграфи и телефони и т.н. На нашия народ дайте защита против неприятеля, както и против нощите.

На Тимочани заповедвам да бъдат всецело въ услугите на г. Пиперъ. На четоводите и четниците заповядвам да се покоряват на всичко по заповедите на Пипера - пратеника на централния комитетъ.

3 юни 1816 г.

позицията

Комендантъ М. Павловичъ

№ 15

Драги Ацо,

сега получихъ твоеето писмо и видехъ какво ми пишешъ. Пари ще ти пратя по Васо, а за другото съжалявамъ. Чича ще дойде утре при тебъ.

Иованъ Войновичъ

№ 16

Централни комитетъ

войвода К. Пекаянецъ

До попъ Мита Димитриевищъ бившъ четоводецъ

Тези дни ми се донесоха много оплаквания противъ тебъ и се уверихъ че си извършилъ големи злодейства въ този край. Изнасилилъ си беззащитни жени, нападаль си честни офицерски фамилии, крадешъ рокли и ризи и отивашъ толкова далече, че на селяните не оставашъ пелените на плета. Станаль си целъ коцкаръ за жалостъ, но отъ тебе не съмъ можель по-добро да очаквамъ. Отнесе пари на Ябланичкия отрядъ и ги изигра на комаръ, макаръ че за това се отива на застрелване. На какво се надевашъ? Защо вършиш такива падения? За жалостъ съ твоята голяма грешка доведе общото дело въ опасностъ. Какво щастие да не си се явявалъ въ тия критични моменти. Вие сте този който искахте възстанието и поисквахте револверъ, когато азъ предлагахъ да не се вдига възстание за което говорятъ официалните документи. Вие сте първи който като най-големъ предаде и позицията и сега сте първи, който нападате незащитения народъ, вършите такива чудеса отъ които всеки сърбинъ трябва да се плаши. За това ти заповедвамъ всичките неща които си открадналъ отъ сиромасите да ги повърнешъ и повече такива зверства да не вършишъ, иначе ще да ти попречатъ съ въоръжена сила. На какво се надевашъ като си се забъркалъ въ такива злодеяния и втори пътъ ти заповедвамъ да престанешъ

със грабежите и нещата да върнеш на онези от които си ги взималъ. Също и онези, които си вземалъ от Туларе и изнасилвалъ незащитени жени и девойки. Да престанешъ съ тези големи грешки, за които ще те предамъ на съдъ, който ще тури край на твоите мръсни дела.

5 юни 917 г.

позицията

Войвода К. Печанецъ

№ 17

Централни комитетъ на К. Печанецъ

Поне Мито,

твоите велики дела и злодейства, които си извършилъ надъ незащитения народъ надминава всеко злодейство, които до сега е извършено въ света. Ти с твои четници-разбойници сте пекли деца, баби, жени и старци и хора за пари. Убивали сте първите хора за пари и сте сторили много чудеса. Макаръ че получихъ до сега 100-а жалби, но всичко това не повервахъ докато не видехъ твоя почеркъ, който носи лъжовитъ печатъ на централния комитетъ. Съ мой подписъ искашъ пари, осъждаш хората на смъртъ, макаръ че за това не си опълномощенъ. Азъ те познавамъ много добре и зная че боледувашъ отъ лудостъ, но никога не съмъ вервалъ, че си лудъ до толкова. Виждамъ, че си се опитвалъ да ме смразишъ съ народа и го насочишъ противъ менъ. Казвашъ на народа, че ти си неговъ защитникъ, но за жалостъ ти си неговъ злодеецъ. Знаешъ ли, че сиромашките сълзи са тежки и знаешъ ли, че за твоите безчинства сръбския народъ ще те линчува. Кои те опълномощи за да застрелвашъ отъ мое име хората, да отнемашъ поли, да печешъ деца и кои ти позволи да изработвашъ печатъ съ мое име? Знаешъ ли че за това се отива на колъ /разстрелване/? Разправяшъ на народа, че азъ съмъ кривъ за възстанието, а немашъ куража да кажешъ, че това си ти и твоите другари виновници за всичкото зло! Разправяшъ какъ си ти билъ по-старъ комита отъ мене и азъ не съмъ изстрелялъ нито единъ патронъ на неприятеля, освенъ срещу своя братъ за пари. Виждамъ, че искашъ да ти заплати народа 60 000 динара които ужъ българите ти вземали отъ къщата при изгарянето ѝ и сега търсишъ да ти ги повърнатъ сиромашите. Не те е срамъ, будала! Целия светъ знае, че ти немашъ ни 60 пари, а къде ли толкова хиляди. Вижда се за какво си извършилъ тези злодейства. Като защитникъ на тоя беденъ народъ требвало би да нареда веднага да те убиятъ, но за тези големи злодейства ще отговаряшъ предъ съда, когато дойде време. За това ти заповедвамъ веднага да съберешъ твоята разбойническа компания и на първата чета предадете оръжието си и дойдете при менъ. Нищо нема да ви сторя до като не дойде сръбския съдъ. Ако се не предадете ще нареда съ помощта на народа когото си въ черно облекълъ и четниците да те унищожатъ отъ тоя

светът като вреден за общото дело. Ще бъдеш оценен за 10 000 динара от централния комитетъ.

26 юни 1917 г.

Войвода К. Печанецъ

№ 18

Ябланички комитетски отрядъ на капитанъ Влаховичъ

№17

24 февруари 1917 година

До войводата Димитри Димитриевичъ

Позицията

Тука положението лошо, българите извършиха зверства, палят, обиратъ разстрелватъ и колятъ народа. Напиратъ както изглежда за Гайтанъ. Възстанниците се обезкуражиха. Много четоводци останаха безъ чети. Всеки за себе си образува чета по деретата, горите или въ некое закрито место, хвърлятъ се пушките, които падатъ въ ръцете на неприятеля, шпионажа се разширява до некъде отъ страхъ, а до некъде отъ незнание. Не всеки иска да вземе пушка, а едвамъ чака да се отърве отъ нея. Реките са големи и за това пречатъ да се извърши нападението. Затова изоставихъ нещастното нападение отъ наша страна. Чакамъ отъ васъ можете ли вие същото да сторите или и вие всеки за себе си образувате отрядъ, защото азъ съмъ за себе си при това положение. Разберете се съ Тошко и известете ме какви намерения имате, като имате предъ видъ разположението на тамкашните възстаници и отстояването на границата.

Капитанъ ПЪРВИ класъ М. Влаховичъ

№ 19

Ибърски Капаонички отрядъ

К. И. Войновичъ Косовецъ

служебно 19 априль 1917 г.

О б а в а

За четника Раго Стефановичъ, който съ 11 четника се изпраца въ Топлица за рекогносцировка и наблюдение на неприятелското движение. Следъ свършване задачата ще следва да се върнатъ въ четата.

Войвода Коста Войновичъ

№ 20

Драги Симо,

Чухъ, че ти търсишъ отъ човека кобилата. Знай добре, че азъ я вземахъ за воененъ обозъ. Командира на четата каза да дойдешъ при мене и да се явишъ. Ти не смеешъ [нямаш право] да осъждашъ хората.

26 априль 917 г.

позицията

Д. Милановичъ

№ 21

До Великия войвода Коста Миловановичъ Пекаянецъ
Вторий Бешовичъ
Скривалището

Узнахъ за некои твои нареждания споредъ които моите нареждания да не се изпълняватъ, както и за изпратеното ми писмо, съдържанието на което зная, макаръ че не съмъ получилъ нито ми трябва. Отъ последната ми среща на великия вторникъ съ тебе, на никого не съмъ издавалъ никакви нареждания, освенъ едно до единъ далеченъ кметъ, тъй като то се касаеше до нашата честъ и съществуване, които впрочемъ ще видишъ, когато си излезешъ отъ чаровното си скривалище. Освенъ това нареждане съмъ давалъ други на моите хора, които са съ мене. Ти си се излъгалъ, не ламтя за слава и депутатства, ти това хубаво знаешъ.

Онова що се касае до твоеето нареждане, което си успелъ да изгадешъ, но и по-нататкъ да се криешъ, както и онова което се касае до писмото, което си пратилъ и което съкщо така си успелъ да напишешъ следъ толкова мълчание, също така въ стилъ какъвто само ти имашъ, ще бѣда краткъ, защото не мога да се разправамъ съ тебе като войводата К. Войновичъ и водя цела преписка, а най-после защото считамъ за унижение да го правя съ тебе. Истината винаги е горчива и тежка, но какво ще правишъ, когато съмъ такъвъ та казвамъ истината винаги и ти си преизвикателенъ и въ Конювци и сега съ нарежданията ти и писмото. Това което ще ти пиша е почти всичко казано отъ менъ предъ войводите, офицерите, четниците и хората въ Конювци на 9 февруари, а тука ще ти допълня само некои работи.

Ти си Коста, опропастителъ на този народъ въ правия **[истинския]** смисълъ на думата. Народътъ къне момента когато си тръгналъ и дошелъ. Ти си същински рекламаджия, защото създавашъ и крадешъ чужди песни, защото обковавашъ пушката си съ сребро и излагашъ въ Белградъ въ търговската изложба за да се светъ чуе и приказва за тебъ, защото въ австрийската война се пренесе 20 пъти гласъ, че си загиналъ, което вършишъ все съ гордата целъ.

Сега ми съ ясно и гумите на поруч. г. Обрадъ Груичъ, че си билъ готвачъ на командира на полка; сега ми е ясно твоеето полицейско отделение въ тила; избегалъ си отъ борбата /боя/ въ полицията, избегалъ си отъ великата и славна борба отъ Леринъ до Битоля; в дело се твърдо похвалил си се на некого, дошълъ тука или зеръ не е? Къде е прогласяването или подписа на Негово Величество краля, на върх. команда, на правителството? Защо те не изпатиха и въ другите краища по-рано? пардонъ не е имало, а ти си онзи между сто и повече хиляди. Къде са ти аероплани и знаци-връзка? Вече е десетия месецъ какъ си пристигналъ, сега те летятъ всеки денъ, къде са условните знаци и връзката съ тяхъ? Защо правителството не прати пари за тая целъ? Не предписа ли ти въ Обиличево /вероятно село-бел.преводгача/ всичките мои наредби и упътвания до народа и общините, какъ ще се работи това и въобще целата моя организационна система. Да така е, но пардонъ, не това защото не си умееел да го направилъ, а защотои тогава се криеше, идваше само нощно време и пакъ нощно време се връщаше, и за това не си ималъ кога да направилъ нещо, докато азъ и г. Влаховичъ другояче работихме.

Или ти е жалъ за гдето заловихъ и тамъ толкова разбойници, които върша и сега и не давамъ тоя народъ покрай другото да тегли и отъ тебъ. Постара ли се ти некога за това? Знаешъ ли колко време си билъ въ Косаница, а те /разбойниците/ най-вече тогава беснееха безъ ти самъ да мръднешъ съ окото? Пардонъ и ти се грижи, но така за да се увеличатъ разбойниците, ето какъ си ти работилъ. Приемалъ си въ четата всекиго и не можейки да ги държишъ въ ръцете си оставилъ си ги по селата съ старейшините безъ всекаква гаранция и те следъ това са сбирали и определяли откупи. Това се повтори и въ последния моментъ, защото си напусналъ всичките и си ги оставилъ сами на себе си, а ти се криешъ и така разбойниците се увеличавали. Толкова примери има за това. Ето твои оставени четници са убили свещеника отъ Дубаци. Подпор. Гуока отъ Вучитрътъ пекли жени и деца и убивали хора само за пари. Това са вършили лично твои четници и те са братя Виновичъ Сима и Глича, Драголюбъ Тимот ..... Лазовичъ, Теодосия Павловичъ и Вой Пановичъ, които вследствие моите и на г. Войновичъ потери поставени на тесно се предадоха на българите и освенъ разбойничества или убийства станаха и предатели за което ще се уверишъ.

Твоя Мирко Добричанинъ, който изби най-почтените хора и ограби толкова пари, бе доведенъ предъ съдъ на който азъ бехъ председателъ, търсеше отъ тебъ милостъ и ти би му я далъ стига да не се страхуваше отъ насъ. Пардонъ и пакъ пардонъ, ти бе му я далъ, само това не успе! Лично ти или по твое нареждане курвински лисиците /белезниците на краката/ му беха отворени и той бе тръгналъ да грабне моята пушка и да избега. Това добре знаешъ защото тамъ беха всичките войводи и всички четници.

Нито единъ разбойникъ до сега не си заловилъ, нито за това се опита. Да, но за това пакъ изби толкова хора невинни, взема отъ техъ толкова пари и сега се криешъ. Де са ти парите взети отъ общините и толкова хора? Зная колко си похарчилъ за четниците и колко си билъ щедъръ. Зли язици говорятъ, че парите събирашъ на камара за да избегашъ съ техъ въ чужда гържава на свое време, и че си вършилъ груги безчинства, не да поправишъ първата си грешка, а да натрупашъ повече пари. Какъ посме да взимашъ отъ общините когато това са народни пари и народа трябва да ги дава отново. Нима е малко това на моя народъ? Защо това азъ не сторихъ въ Вранския окръгъ?

Защо изведе и гражданите та и техъ опростаи? Защо поне не уби своята жена, като се знаеше какво е сторила в Куршумли, а следъ това въ Нишъ? В Конювци приказваше, че е въ затвора въ Нишъ, а българина Георги Къневъ ти се смее и казва "тя устройва оргии въ Нишъ и когато умръзна и на българите изпратиха я въ Неготинъ".

Знаеш ли, че си приказвалъ че ще пратишъ да убиятъ г. Войновичъ за 100 000 динара и че той работи само за свой интересъ. Той ти отговори достойно на заплашванията и бръцолевенията и на свое време ще ти покаже и сметка, когато ще червенееш ако имашъ образъ. Заканваш се да ме убиешъ. Бујорунъ биласи - толкова народъ между които и моята фамилия, убий и мене но ела ти лично и ме извикай на гвубой, ако не си жена, а не да пращаш потайно банди, както си наученъ ти да действувашъ. Не бой се, не се боя азъ отъ смъртта. Моята глава не е свята, та да я жалья. Когато е загиналъ цвета на народа нека загина и азъ, на всичко това което ти казахъ и груго още много нема да загине, защото това знае целия народъ.

Ти пръскашъ слухове, че за всичко това е виновенъ Влаховичъ, а още това азъ; че Куршумличани пагнали безъ нареждане е не знай кой още билъ виновенъ, само ти, не! Нима мислишъ, че се не знае твоя актъ за провъзгласяване на възстанието на 11 февруари? А?

Нима не бе решено въ Конювци на 9-и февруари, че възстанието можеше само ние 5 войводи общо да прогласимъ, а ти щомъ се отдели отъ насъ, за да не ти вземе некой славата прогласи възстанието. Въ борбата не си никъде участвувалъ, нито изстрелялъ единъ куршумъ, а когато пропадна народа ти "дуле у край" като Бешовичъ въ Черна гора. Кои се крие по-добре да го нема. Ама сериозно, защо ли тебъ българите не търсятъ, а само г. Войновичъ, мене и най-обичните четници. Да не би да е замесена тукъ твоята жена и да не мислишъ да отидешъ съ парите въ България - ако я бѹде.

Защо и другъ пътъ опростаи толкова хора и краища е следъ това избега безъ да обърнешъ глава и безъ коня си? Знаеш ли ти, че ние всички ще имаме само хора, не че и живота на хората е скѹпъ? Защо се криешъ, защо не излезешъ между народа, защо не се погрижишъ за него и бедните четници, които се

двигатъ като гъски въ мъгла? За тези немашь време, а имашь такова за да пишишь такива писма на г. Войновичъ и менъ. Ако си безъ работа, ние не сме и заради това недей ни сърди съ твоите писма, защото немамъ кога да отговарямъ нито пъкъ искамъ. Защото най-сетне нито си ми билъ старейшина нито ще бъдешъ, нито си некаква властъ въ тая земя, нито пъкъ ти е дала същата, за да те слушаме. И отъ сега може да те слуша само единъ лудъ и то можеше да се види при последната среща, когато твоите хора силомъ караха тоя народъ да идва при тебе, а той - народа бедния идва, пита ме и се чуди. А когато дойде часътъ ще си види кой ще ме послуша, какъ и колцина. Къде са твоите любимци Булатичъ, Еличъ и Боювичъ? Къде ти са много и много други хора, къде са ти всичките?

При последната наша среща казах ти, а такова беше нашето споразумение, че ще ида въ своята енория и ще работя както и до сега работихъ за общото задоволствие. Ще браня своето огнище отъ всеки неприятелъ, разбойникъ пакъ и отъ тебе. И понеже ти намирашь за необходимо да издавашъ за мене некои нареждания, ето и азъ ти издавамъ такова, като ти казвамъ, че ще те убия ако те намеря въ моята енория. Що говоря, не излизашъ ти отъ твоеото скрито место. Ако си човекъ, какъвто не си ти, требвало би самъ да отидешъ къмъ неприятеля и да загинешъ, за да не чакашъ съдъ, който ще бъде за тебе страшенъ и на който ще участвува цела Сърбия. Уплашилъ си се отъ силната борба между Леринъ и Битоля и си помислилъ себе си, тези както почнаха въ два месеца ще бъдатъ въ Белградъ, по-добре е азъ да се махна и си подготвя почва за народенъ представителъ, ще ме избиратъ всички партии безъ разлика. Да така е. Само сега би требвало да викнемъ и тези отъ гробовете, да имъ дадемъ избирателни топки, за да ти бъде славата по-голема и за да се не каже, че некой е билъ противъ твоеото депутатско место, но са гласували всичките за тебе. Боже, вече те гледатъ като депутатъ между сто и повече хиляди/?.

Зли езици говорятъ, че въ Македония презъ време на сраженията си предавалъ командванетоъ другимо, а ти си се отстранявалъ, което и сега искашь да сторишь и го предадешъ на Войновичъ, съ което да снемешъ отговорността отъ себе си, но въ това не успе. За кой дяволъ си шефъ на централния комитетъ, когато не се грижишь за никого, не питашъ никого, може ли да издържа чети, съ какво, какъ, не заобикаляшь четоводците и пр. Зная не ти се даватъ пари. Пращамъ ти щемпелъ, който се намери при покойния З. Константиновичъ отъ Житни потокъ, когато на вр. Калай загина и който ми предадоха селяните. Нито като учителъ, нито като свещеникъ въ мирно време или войните не съмъ се срамувалъ отъ своята работа, никога не съмъ се хвалилъ, нито разправялъ за себе си, нито съмъ позволявалъ на другъ да ме рекламира, защото не съмъ жаденъ за слава и богатство, пъкъ и въ това свето дело нема да се срамувамъ, а ако бъда живъ ще излезе предъ всекиго къ открито чело.

Защо да ти пиша повече, когато съм ти всичко това казал и говорил, което говоря и явно, но накратко завършвамъ, като си вече напусналъ криешъ се отъ останалите четници и народъ, мълчишъ въ своята си дупка, гдето си се скрил и пази главата си за въ страшния съдъ, а остави се отъ твоите луди нареждания, а още повече твоите луди писма и закланавания. Целия народъ не можешъ да избиешъ за да скриешъ твоите мръсни дела.

Седи въ дупката и мълчи.

Това ти е най-добрия съветъ отъ твоя некогашенъ приятелъ когото ти не умееше да ценишъ и който не е курва Пекаянска.

На Видовъ день.

1917 г.

въ гората

Димитръ Димитриевичь

[№ 22]

До бившия великъ войвода Коста М. Пекаянецъ
Втори Вешовичь
скривалището

Въ писмото което ти писахъ на Видовъ день казахъ ти, че другъ пътъ нема да ти пиша. Но казахъ ми четници, които са носили твоеето писмо и се отвърщали заради неговото съдържание, защото те са близо около мене и познаватъ моята работа и отъ срамъ не са ми го предали но са го оставили въ една къща отъ където днесъ го получихъ. Можелъ съмъ всичко да помисля, но да си толкова мръсенъ - не! Какви жалби, какви глупости и отъ кого? Не те е срамъ тебъ и тазъ курва. Нима азъ изнасилвамъ? Азъ който въ младините това не съмъ вършилъ. Нима азъ съмъ кралъ? Тамъ ти животни такова и кой ти това казва? Офицерски жени може би Милевова да е непочтена и ятакъ. Защо ги не попита по каква причина съмъ идвалъ тогава въ /с/ Тулари. Дали за кражба или изнасилване. Не те е срамъ и тебъ и техъ. Да пази ли сме единъ разбойникъ, който следъ няколко гена е заловенъ съ 20 000 динара ограбени пари. Това ще докажатъ всички околни кметове и селяни които извикахъ и които ми потвърдиха, че са пазили два най-големи разбойника - тези офицерски дами за да блудствуватъ с всека нощъ съ известенъ твой четоводецъ и т.н. И сега ти най-курваръ и коцкаръ намери съ техъ това на менъ да припишешъ. За какви пари говорешъ и не те е срамъ. Далъ си на отряда за всичкото време 3000 динара и тези пари не всичките бежа у менъ и у г. Влаховичь. Сметка за разходите си пазя като очите си, които знаятъ не само наши четници, но и частни хора и ще видятъ, не те е срамъ, колко пари съмъ похарчилъ на моя баджанакъ за четата тамъ и колко тукъ похарчихъ и харча. Дадохъ на г. Влаховичь и 300 динара получени отъ венчавки на четата. Пелени вземи ти, че си избърши ус-

тата, защото са много мръсни. И кражба и комаръ и курварство припиши на себе си защото си най-големия такъвъ. Да, тебъ измоли снахата на депутата от Обличъ да пуснешъ Мирко.

Знае се за възстанието какъ е станало. Азъ вече ти писахъ за него. Азъ и моите другари искахме само да влеземъ въ Лебана и да кажа на коменданта, че не желаемъ само да интернира народа, а следъ това да бѣде миръ и веднага да излеземъ отъ Лебана. Но ти това не даде, защото ти бе жагенъ за слава и заемане на градове и ето колко успе.

Кой е избегалъ отъ позицията и кога? Не те е срамъ. И то ще се види, а знае се где си билъ и какъ даже и въ превзетото Прокупле не си смеялъ да влезешъ, но си седялъ въ вилата до другия денъ. Както ти казахъ, азъ работехъ и тукъ и тамъ и ще работя на своя отговорностъ като ще чакамъ съдъ на Сърбия, а за твоя съдъ не давамъ нито петъ пари. Осъдилъ си Войновичъ, Бояновичъ, Раги и менъ. Искашъ да избиешъ всичките и да заличишъ следите на твоеото престъпление. Глупецъ! Този барутъ не струва! Като се запазихъ отъ българите и днесъ отъ техъ не се страхувамъ и макаръ, че са изпълнили всичките две села отъ моите две общини пакъ свободно се движа, защото народа ме чува /пази/ и азъ него, не се страхувамъ и отъ тебъ, а въ името на Бога на 5-и юли тръгвамъ на фронта за да изнеса всички твои дела. Зимасъ ме не пустна защото виде, че всичко ще излезе на белъ светъ, но сега съмъ свободенъ и никои не може да ми запрети това. Заповедай да ми попречатъ съ въоръжена сила, но само въ тази сила бѣди и ти.

А по-нататкъ залъгвай този народъ както ти насъ лъжеше презъ време на възстанието, че си превзелъ Алексинацъ, че си въ Соко баня и т.н. Когато единъ четникъ на Войновичъ облеченъ въ женски грехи ме запита за мъжа ѝ, а ти го лъжеше. Сещашъ ли се за лъжата, че при насъ идватъ познати офицери и войници, напр. Благодя Л. Раденовичъ съ четата си презъ Албания, което всичко бе лъжа отъ твоя страна.

Това е последното ми писмо и отъ сега можешъ да пишешъ каквото искашъ. Отговоръ нема да получишъ защото го не заслужавашъ.

Наистина едвамъ те прогласихъ за великъ войвода а ти стана бившъ такъвъ.

Кога ти менъ назначи за четоводецъ и отъ где агресирашъ писмата си до бившъ четоводецъ попъ Мита?

Жалъ ми е, че ти стана бившъ войвода, а азъ бившъ четоводецъ!

24 юни 1917 г.

въ гората позиция нема

Войвода Димитъръ Димитриевичъ

До Коста Милованович Печанецъ

На второто твое писмо ще бъда кратъкъ защото отъ тези две вижда се всичко. Слушамъ отъ скривалището си една курва и не щешъ да се уверишъ. Слушамъ отъ скривалището бръщолевенето на Драголюбъ Лазовичъ или некой неговъ приятелъ, а не знаешъ какво той е извършилъ и какво върши гнешъ. Кого азъ убихъ, ограбихъ или изнасилихъ? Докажи, че тогава приказвай. Ще ти бъде тежко когато дочакашъ съдътъ на Сърбия и народътъ когато ще докаже всичко. Служихъ си съ печата само въ една наредба до кмета на Блаце, което не е въ вреда на твоята честъ. Това ще се уверишъ. Печатъ не съмъ правилъ, а си послужихъ съ твоя и твоята честъ запазихъ надлежно. Още повече не е хубаво отъ тебе за гдето внасяшъ това въ наредбите си безъ да се уверишъ. Драголюбъ или гругъ некой човекъ ти е разказалъ за всичко това и за некакви си 60 000. Азъ наистина не съмъ ималъ ни 60 пари, но въ моята къща изгореха 30 000, отъ които 3000 наличностъ и 27 000 въ банков книги, които нема да пропагнатъ защото за тяхъ имамъ въ банката забележка.

Твоите писма пазя за съда, а ти пази моите и ще се види кой е виновенъ, а азъ пакъ казвамъ, че ти си билъ въ скривалище и си вервалъ въ онова, което ти се казва. Както ти казахъ ти си предизвикателенъ. До като не почна противъ мене никога азъ не бехъ казалъ противъ тебъ, освенъ онова и то по споразумение съ тебъ при езерото, че си отишълъ на фронта, че си се виждалъ виновенъ и че затова си заминалъ. Ако некой ти е това казалъ и нещо притурилъ отъ себе си, за това не отговарямъ.

1 юли 1917 г.

въ гората

Димитри Димитриевиъ

Рангелъ - кочияшъ отъ с. Кривача кривъ
/Беше обвиненъ но не се осъди/.

Анто Стояновичъ отъ с. Липовицъ е далъ една скорострелна сръбска пушка, бомба и патрони на четата.

Никола Канкарашъ отъ с. Сипановацъ, оплаква се, че Дуле Азировъ отъ с. Гърбовце му е взелъ една парто и 31 лв. пари.

Милосава жена на З. Къловичъ отъ с. Тулари бе наклеветена, че е шпионка и развалена жена, но не е верно.

Плана гъщеря на Димитъръ Премовичъ също тъй.

Синът на Трипко Митровичъ галъ е на една отъ четите една бомба.

Милошъ Трипко Йовичъ отъ с. Врабци галъ е на четата три скорострелни пушки.

Луция, гъщерея на Шкепанъ Ристовичъ отъ с. Велика брайна гала е единъ чифтъ чорапи.

Жената Велика Раговичъ отъ с. Спарина е гала 40 лева.

Мара Мичкова отъ с. Вел. Брана гала е 20 лева, 3 чифта цървули и една риза.

Драгутинъ Раговичъ галъ е на единъ ресинъ-четникъ 10 лева.

За неколко гена е билъ за връзка четоводеца Ив. Перовичъ, чрезъ Сава Дуговичъ отъ с. Леце. Радисавъ Луковичъ отъ Стуболъ и Милета Перовичъ отъ с. Гайтанъ - махалата Браишоръ.

Малинъ Зеякъ и Ефремъ Васивловичъ отъ с. Стуболъ украли са волъ на некой Рашко отъ с. Медведжа.

При убития Смоловичъ Милутинъ намерени са 18 лв., въ Миливой Смоловичъ 30 лв. 35 ст. въ къщата на Сава Зеякъ, който е бабалъкъ на Миливой. Въ къщата на Зеякъ намерени са пари 500 динара и 3 наполеона.

Мина Миловановичъ и Радисавъ Ивановичъ били са обвинени като шпиони безъ да имъ се стори нещо.

Чухъ, чу въ с. Секираче имало закопани 30 пушки скорострелни. Не са намерени. Беговичъ знае къде са.

Да се иска наказанието на Булаича, за гдето изтезавалъ народа.

Ивана, жената на Никола Спасовичъ гала е две китки отъ жълта сърма на четата.

Мара Раевичъ отъ с. Тулари е гала на четата 15 бомби.

Драгутинъ Раговичъ е галъ газ /петролъ/ за 15 лв.

Милошъ Боичъ отъ Редкоцеръ галъ е единъ санджъкъ сръбски патрони.

Чрезъ Цветко Шутановичъ съ писмо отъ Печанецъ произведенъ е Митаръ Вуковичъ, учителъ отъ с. Средска, за войвода.

На 3 февруари 917 г. биде убитъ пристава отъ Куршумли отъ четата на Мина Ивановичъ.

На 8 януари 917 г. кап. Влаховичъ изпрати списъкъ на Печанеца за производство на четниците въ по-горенъ чинъ.

На 9 февруари дадохъ разписка за 800 дин. на Петко Йововичъ, които са взети отъ него като плячкосани пари.

На 13 февруари даденъ е откритъ листъ за отиване въ Лебане на 2 ранени и единъ плененъ войници.

Даденъ е откритъ листъ на български свещеникъ отъ Лебане, а също тъй и за пощальона.

На 18 февруари дадохъ разписка за 1628 лв. 50 ст. на Светозаръ Богдановъ секретаръ на Спаринската община, взети отъ него за нуждите на четата.

Научихъ се, че при дъщерята на Рагошъ Гулубовичъ, Милева, отъ с. Топоница /до Бериле/ има пари отъ разбойника Смоловичъ до 5 кгр. банкноти, но не съмъ търсилъ.

Въ с. Рунковецъ ръководилъ е Миланъ Асичъ.

Въ с. Оруглица Сенто Иличъ, председателъ и писаря Михаилъ Рашичъ съ ръководили.

При насъ са дохождали следните албанци: Хасанъ Руановичъ отъ с. Калетица, Лиманъ Иаировичъ отъ с. Качиколъ и Али Дзековичъ отъ с. Турска Брайна отвъдъ границата.

Ф.735 к, оп.1, а.е.7, л.69 ЦДИА

Тайно
Преписъ

ПРОКУМЕ
Командиру 11 ОПЪЛЧЕНСКИ Полкъ

/Получено на 22 октомври 1917 г./

Отъ разпита [на] уловения войвода Потъ Мита отъ с. Барбатовецъ, се установява следното: “паролата за разузнаването на нашите хора беше “ВУКЪ, а отзвукъ КОСАНЧИКЪ”, псевдонимъ на К.ПЕКАНЕЦЪ. Последниятъ има свои доверени лица въ Нишъ отъ където даже жени са дохождали при менъ. К. Пекаянеца има четници отъ с. Кострецъ и с. Баня /Черногорската граница до Ипекъ/. Тези негови четници често ходятъ нататъкъ и се бояхъ да мина по тези места за да не би [га] се срещна с техъ. Пекаянецъ ги праща при католика Пренатъ Палиока въ с. Дараковци 2 часа западно отъ с. Баня, за да узнаятъ какво има къмъ албанския фронтъ, където Прентъ Палиока има големи връски. Отъ лицата които укриватъ К. Пекаянеца и му служатъ за връски зная следните: въ с. Гайтанъ - Лазаръ Микичъ, с. Гяке /Куршумлийска ок./ Станиша Пешдичъ, с. Добридолъ - Радошъ Ракочевичъ, с. Търнеце /Куршумлийска ок./ Глоровичъ /бившъ кметъ/, с. Дегърменъ - Милия Стореничъ и Марси Марковичъ, с. Мала Косаница - Миланъ и секретаря на с. Рача, с. Рача - Никола /бившъ председателъ на общината/ и Христо Спасичъ, с. Равнино - кмета името на когото не помня, с. Баня /Куршумлийска околия/ - Живанъ и съна му който е председателъ[,] на с. Вича и [с.] Горна Конюша кметовете; с. Плочникъ - Еремия презимето на когото не помня, с. Блаце - Милушъ, въ с.с. Драгуша, Ошаница и Здравине - кметовете въ време на възстанието, с. Механе - братята Еличъ, с. Върмевоитъ - Аврамъ Гюричъ. Всички тези лица са негови хора и укриватели, които му служатъ и знаятъ къде се движи, че когато некой четникъ го търси, патрулъ търси връска или познатъ на Пекаянецъ питатъ за него, тези насочватъ тамъ където е неговото местонахождение и пр. “

Като се съобщаватъ всичките тези сведения, предлага се на съответните началници на Бригадни и полкови окупационни райони, да наредятъ незабавно арестуването на лицата посочени въ това изложение и разузнавателните бюра пристъпатъ къмъ най-деятелни разследвания съ всички средства за откриване всички други ятаци и съставление съответните протоколи.

Работата да се почне съ енергия и да се завърши по възможностъ по-късъ срокъ. По заповедъ. Оп. № 589. 16. X 1017 г. Нишъ

Н-къ Щаба Мор. областъ /п/ Полковникъ Дървинговъ

ВЕРНО

Агютантъ на 11 Опълченски полкъ,
Подпоручикъ /подпис/

До Командирите на Дружините
за изпълнение и изледване.

№ 12153

17 Октомврий 1 17 г.

Прокупле

Командиръ на 11 Опълченски полкъ
Полковникъ /подпис/ Йосифовъ

Полкови агютантъ,
Подпоручикъ /подпис/

Разпиталъ, офицеръ за разузнаване при Щаба на Моравската Военно
Инспекционна областъ

/ подписъ/ Поручикъ ЗАФКАРОВЪ

В е р н о

П о р у ч и к ъ /подпис/ Зафкаровъ

Войвода. *Т. Николов*

Съдържание:

1. Отчет за дейността на войводата ТАНЕ НИКОЛОВ за времето от 17-и Август до 6-и Октомври 1917 год. .... 5 стр.
2. Протокол за разпит на войводата свещеник Димитър /Мита/ Димитриевич от 15 октомври 1917 год., гр. Нишъ ..... 27 стр.
3. Протокол за разпит на поручикъ Аца Пиперъ отъ 23 септември 1917 год., гр. Нишъ ..... 63 стр.
4. Книжа намерени у Аца Пипер и полъ Мита ..... 73 стр.
5. Контър-разузнавателна информация отъ разпита [на] уловения войвода Попъ Мита отъ с. Барбатовецъ ..... 90 стр.